

**“CIBERPol” PROPUESTA DE UN PLAN FORMATIVO EN
CIBERDELINCUENCIA PARA AGENTES FORMADORES DE LA POLICÍA
MUNICIPAL DE SABADELL (Barcelona)**

Prevenir la ciberdelincuencia formando a los alumnos en las escuelas

AINOA TORRADO SÁNCHEZ

atorrados@uoc.edu

ainoatorsan@gmail.com

Máster oficial en Ciberdelincuencia

UOC

Trabajo Final de Máster

Curso 2020-2021

Tutor: Francesc Reales Arnó

Fecha de entrega: 10/01/2021

AGRADECIMIENTOS

Quiero agradecer a todos los que me han apoyado a lo largo del trabajo, en especial a mi familia, quien me ha ayudado y estado tanto en los buenos como en los estresantes momentos del trabajo, y a mi tutor, Francesc Reales, que me ha mostrado siempre su apoyo y ofrecido su ayuda. Todos ellos, gracias a sus críticas, me han hecho ver que de los errores se aprende.

*«Siembra una acción y recogerás un hábito.
Siembra un hábito y recogerás un carácter.
Siembra un carácter y recogerás un destino»
C. Díaz*

Resumen: El creciente aumento del uso de las TIC viene asociado al incremento del riesgo de ser víctima o agresor de un cibercrimen, siendo los menores los más vulnerables. En este sentido la prevención deviene esencial para reducir los riesgos y las posibilidades de cibervictimización. Para ello, la educación e información de los menores es esencial, siendo los talleres de prevención una de las herramientas más extendidas e eficaces, deviniendo necesaria una adecuada formación de las personas que los van a impartir. Con la presente propuesta de prevención, dirigida a los agentes de la Policía Municipal de Sabadell, atendiendo a sus necesidades y características, con un total de seis módulos divididos en diez sesiones de seis horas de duración, se pretende proporcionar a los agentes los conocimientos necesarios que les capaciten para una correcta y efectiva impartición de talleres de prevención de la ciberdelincuencia en centros escolares, incluyendo conocimientos técnicos, habilidades personales y comunicativas, y herramientas pedagógicas.

Palabras clave: Prevención, ciberdelincuencia, formación, policía, menores.

Abstract: The increasing use of ICT is associated with the increased risk of being a victim or aggressor of a cybercrime, being minors the most vulnerable. In this sense, prevention becomes essential to reduce the risks and possibilities of cybervictimization. To do this, education and information of minors is essential, with prevention workshops being one of the most widespread and effective tool, becoming necessary an adequate training of the people who are going to give the workshops. With this prevention proposal, addressed to the agents of the Municipal Police of Sabadell, attending to their needs and characteristics, with a total of six modules divided into ten sessions of six hours duration, it is intended to provide the agents with the necessary knowledge to enable them to correctly and effectively deliver cybercrime prevention workshops in schools, including technical knowledge, personal and communication skills, and pedagogical tools.

Key words: Prevention, cybercrime, training, police, minors.

ÍNDICE

1. INTRODUCCIÓN.....	5
2. REVISIÓN DE LITERATURA.....	6
2.1. La importancia del papel de las TIC	6
2.2. El papel de la (ciber)víctima	7
2.3. Menores víctimas	8
2.3.1. Prevención de la ciberdelincuencia en menores	9
2.4. Prevalencia	10
2.5. El papel de la Policía en la prevención de la ciberdelincuencia	14
2.6. Formación policial específica del fenómeno	15
2.6.1. Programas formativos policiales en materia de ciberdelincuencia	16
2.7. Formación en habilidades comunicativas	17
2.8. La Policía Municipal de Sabadell.....	19
2.8.1. Plan de formación policial de la Policía Municipal de Sabadell	20
3. OBJETIVOS.....	21
4. METODOLOGÍA	21
5. ANÁLISIS DE LAS ENTREVISTAS	22
6. FUNDAMENTO Y DESARROLLO DEL PLAN DE FORMACIÓN.....	25
6.1. Presentación del plan	25
6.1.1. <i>Justificación del plan</i>	25
6.1.2. <i>Antecedentes</i>	27
6.2. Objetivos.....	30
6.3. Contexto de aplicación y destinatarios	31
6.4. Metodología	31

6.5.	Temporalización.....	31
6.6.	Sesiones y temario.....	32
6.7.	Recursos.....	35
6.8.	Profesionales implicados y funciones	35
6.9.	Evaluación.....	36
7.	CONCLUSIONES, LIMITACIONES Y PROPUESTAS	39
8.	REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS	41
9.	ANEXOS.....	44
	Anexo 1: Entrevistas semi-estructurada	44
	Anexo 2: Transcripción entrevistas	48
	<i>Anexo 2.1. Entrevista al Intendente Mayor Quesada (Policía Municipal de Sabadell)</i>	<i>48</i>
	<i>Anexo 2.2. Entrevista al Caporal Guil (Policía Municipal de Sabadell)</i>	<i>60</i>
	<i>Anexo 2.3. Entrevista a la agente Masnou (Policía Municipal de Sabadell)</i>	<i>71</i>
	<i>Anexo 2.4. Entrevista al Caporal Goset (Mossos d'Esquadra)</i>	<i>83</i>
	<i>Anexo 2.5. Entrevista al Servicio de Formación Policial del ISPC</i>	<i>103</i>
	<i>Anexo 2.6. Entrevista al Director del Instituto Pau Vila (Sabadell).....</i>	<i>109</i>
	Anexo 3: Codificación de las entrevistas	116
	Anexo 4: Antecedentes.....	145
	<i>Anexo 4.1. Programas de formación policial.....</i>	<i>145</i>
	<i>Anexo 4.2. Programas de prevención de la ciberdelincuencia.</i>	<i>147</i>

1. INTRODUCCIÓN

La ciberdelincuencia es un fenómeno que cada vez preocupa más, la prevención se está extendiendo poco a poco y los profesionales cada vez son más conscientes de su necesidad. Así mismo, con el paso de los años se ha ido avanzando en los estudios sobre el ciberespacio y la ciberdelincuencia, sus características, las diferencias que presenta en relación al espacio físico y los delitos tradicionales, su prevención y, a la vez, su intervención.

Aun así, encontramos que mucha de la información disponible al respecto está desactualizada, debido a que el ciberespacio está en cambio permanente y con ello, también la ciberdelincuencia, haciendo difícil su estudio y el establecimiento de medidas de prevención, ya que lo que en un momento puede parecer efectivo, en otro momento o situación, deja de serlo. A pesar de ello, la prevención es necesaria, todas aquellas medidas que puedan implementarse para una mayor seguridad en el espacio, serán mejores que no tomar ninguna.

La literatura existente destaca cómo el imperante papel de las TIC en nuestra sociedad actual y su tendencia a aumentar, contribuye a la creación de nuevos riesgos en el ciberespacio, especialmente para los colectivos más vulnerables, entre los que se encuentran los menores. Así mismo, destaca la importancia del papel de la víctima en la prevención de la ciberdelincuencia y la importancia de la formación y concienciación desde una edad temprana.

En cuanto al papel de la policía, es fundamental. La institución que se encarga de velar por la seguridad de sus ciudadanos también debe englobar el fenómeno de la ciberdelincuencia y su prevención, tanto a nivel de talleres formativos en las escuelas, como a nivel de concienciación ciudadana sobre los riesgos del ciberespacio y el uso seguro de Internet. Por lo que respecta a los programas formativos para formadores, se han encontrado pocas evidencias al respecto.

El origen de esta propuesta de un programa formativo dirigido a policías que vayan a impartir talleres de prevención en las escuelas, es la prácticamente inexistencia de formación específica para ello y la necesidad existente de una prevención de la ciberdelincuencia desde una edad temprana. Es más, en 2019 se

registraron 3.243 victimizaciones por ciberdelincuencia en menores, correspondiente al 1,95% del total de cibervictimizaciones registradas (Ministerio del Interior, 2020a), suponiendo que el 1,43% de la población menor de edad de España fue víctima de algún ciberdelito¹, un dato que, en porcentaje podría pasar desapercibido pero que, teniendo en cuenta la gravedad que suponen este tipo de delitos para los menores, hay que considerarlo de especial relevancia, al ser delitos especialmente dirigidos contra su persona, como se verá más adelante.

Si bien los policías pueden conocer el fenómeno, e incluso tener una gran experiencia en él, deben saber cómo enseñar las medidas de prevención y adaptarlas a los alumnos en función de sus necesidades, sabiendo comunicar bien los conceptos para que los alumnos los aprendan y no los olviden.

La estructura del trabajo se compone de cuatro bloques principales. En primer lugar, la exposición de la revisión de literatura existente sobre el fenómeno objeto de estudio. En segundo lugar, se presentan los objetivos, la metodología y el análisis de las entrevistas y encuestas realizadas, permitiendo acercar a la realidad actual el programa formativo planteado. En tercer lugar, se presenta la propuesta del plan formativo, con las sesiones y el temario a desarrollar, y su evaluación. Finalmente, se exponen las conclusiones, las limitaciones y propuestas de mejora.

2. REVISIÓN DE LITERATURA

2.1. La importancia del papel de las TIC

El uso de las TIC está en tendente aumento, Internet es ya y será aún más el medio de comunicación y de relación esencial sobre el que se basa una nueva forma de sociedad: la sociedad en red (Avila, 2018), afectando a todos los entornos que conforman el comportamiento humano y revolucionando la forma de relacionarnos y de entender el mundo (Pacheco, 2019).

De hecho, según los datos de ITU (2019), el número de usuarios de Internet ha aumentado en un 41,92% del 2015 al 2019, teniendo 4.131.000.000 usuarios en 2019,

¹ Población total en España a fecha de 01/01/2020: 1.032.466. Población menor de edad (0-17 años) en la misma fecha: 226.789 (INE, 2020).

y a finales del 2019, 83 de cada 100 personas tenían móvil con conexión a Internet. Unas cifras elevadas en tendente aumento.

Esta instauración de las TIC en nuestra sociedad está comportando un nuevo paradigma relacional en las interacciones personales y sociales, haciendo difícil separar con claridad el “yo-real” del “yo-digital”, especialmente entre los denominados “nativos digitales”, aquellas personas nacidas en la era de la digitalización que han experimentado una anticipación en la edad de acceso a las TIC. Toda esta transformación hacia el ciberespacio, está comportando cambios psicológicos, culturales y victimológicos en las actividades cotidianas en el ciberespacio, especialmente en menores (Montiel y Agustina, 2019).

El aumento de las TIC tiene elementos positivos, pero también son utilizadas para la comisión de delitos (Pacheco, 2019). El número de usuarios y, por lo tanto, las víctimas potenciales, ha aumentado, ya que el agresor/delincuente puede decidir qué objetivo es más adecuado e incluso atacar a varios. Además, la distancia y el tiempo ya no son un impedimento, el ataque puede llevarse a cabo de forma más rápida (eliminación de los costes temporales) y entre distancias más grandes (transnacionalidad) (Miró-Llinares, 2012).

Es más, toda persona que tenga un sistema informático conectado a una red, puede ser cibervíctima o ciberdelincuente (Miró-Llinares, 2012). A nivel mundial cada año se originan más de 378 millones de víctimas por ciberdelitos (Symantec, Reporte Norton, 2013, citado en Avila, 2018), unas cifras que debemos considerar.

2.2. El papel de la (ciber)víctima

Los ataques que se realizan en el ciberespacio muchas veces no tienen un objetivo determinado, sino que depende de la interacción concreta de la víctima para convertirla en el objeto adecuado. El delincuente espera para atacar a que una víctima interaccione con su estrategia.

De este modo, según Miró-Llinares (2012), la víctima potencial tiene la capacidad de dejar fuera del ámbito de riesgo (el ciberespacio) lo que no quiere que se vea afectado o atacado, es decir, determina si quiere incorporar o no ciertos elementos (ej.: fotografías, números de cuenta bancarios, etc.). Además, define

con su interacción en el ciberespacio el grado de visualización de los elementos que ha incorporado y, por lo tanto, las posibilidades de contacto con un agresor motivado en un mismo tiempo y espacio o en otro distinto.

Así mismo, el ciberespacio produce un “efecto desinhibidor” en la conducta, que puede comportar tanto efectos positivos como negativos, originando la necesidad de ser conscientes de las conductas de riesgo y de los peligros asociados, para así reducir las posibilidades de victimización (Agustina, 2014).

Y el comportamiento de la víctima no sólo le afecta a ella misma, sino que el comportamiento inseguro en las redes (ej.: pago no seguro por Internet, no utilización de antivirus, etc.) deja al descubierto vulnerabilidades y las deficiencias de seguridad de la víctima. Como todos los sistemas están interconectados en el ciberespacio, el ataque a uno pone en peligro al resto de usuarios. De este modo, se puede decir que *“si la conducta de la víctima va a ser un determinante especialmente significativo del delito, también será por ello un importante condicionante para su prevención”* (Miró-Llinares, 2012, p.194).

2.3. Menores víctimas

Los menores nacidos en la era de Internet son las principales víctimas potenciales de la ciberdelincuencia, están totalmente acostumbrados e inmersos al uso de las TIC y tienden a pasar mucho más tiempo (Miró-Llinares, 2012). También son especialmente vulnerables, por su falta de madurez física y mental, siendo blancos fáciles de la ciberdelincuencia (Avila, 2018), pudiendo verse afectados bienes jurídicos como la intimidad, la libertad sexual o la libre formación de la sexualidad (Miró-Llinares, 2012). Así mismo, actualmente, ante la pandemia por el COVID-19, ha aumentado la metodología de estudio en formato online, suponiendo un aumento del tiempo que los menores pasan delante del ordenador, representando una necesidad aún más clara de formar y concienciar sobre los peligros del mundo cibernético.

Cada vez son más las herramientas a través de las que poder acceder a Internet, los menores tienen acceso a un *Smartphone*, una tablet, un ordenador, etc. son una infinidad de oportunidades para acceder al ciberespacio, habiendo, por

ende, infinidad de oportunidades de ser víctima de un ciberdelito o de varios (victimización online múltiple) (Montiel y Agustina, 2019).

Además, cada vez hay más tendencia a la “*extimidad*”, es decir, al hacer pública la intimidad a través de las TIC (Tello, 2013). Los menores se exponen al ciberespacio, especialmente en las redes sociales, publicando contenidos privados como la escuela a la que van, datos personales, fotografías personales, etc. todo ello sin ser conscientes de que una vez en el ciberespacio, pierden el control de todo ello, quizá por falta de información.

De hecho, las consecuencias de la cibervictimización pueden ser tan graves que pueden llevar a la depresión e incluso a la ideación de suicidio o suicidio consumado (Jasso, Lopez y Gámez-Guadix, 2018), por lo que debemos prestar especial importancia en este colectivo, debiendo incidir en ofrecer información sobre los peligros del ciberespacio y su uso seguro, contribuyendo a la prevención de la ciberdelincuencia.

2.3.1. Prevención de la ciberdelincuencia en menores

Como se ha comentado, los menores son un blanco fácil de la ciberdelincuencia, sin embargo, no existen demasiados estudios enfocados al análisis de medidas preventivas en el ámbito internacional (Avila, 2018).

A pesar de lo comentado, la Convención sobre los Derechos del Niño (UNICEF, 2006), establece en el art. 19.1 que los Estados Partes deben adoptar todas las medidas necesarias para proteger al niño de cualquier peligro físico o psíquico, mientras el niño esté bajo la custodia de sus padres, representante legal o cualquier otra persona que lo tenga a su cargo. Por lo que se entiende la obligación de adoptar medidas de prevención de la ciberdelincuencia.

Para la prevención, la educación es fundamental, debiendo participar activamente los menores para fomentar una comprensión crítica de las interacciones abusivas y violentas (ej.: ciberbullying u *online grooming*), y promover proyectos colectivos que ayuden a superar los casos existentes (Avila, 2018). En este sentido, la escuela se convierte en el medio más adecuado

para la impartición de talleres de prevención, siendo un “*espacio de relación entre los conocimientos escolares y la vida cotidiana de los estudiantes, en la perspectiva de promover habilidades para la vida*” (Rodríguez, 2012, p. 13).

Ahora bien, normalmente la prevención se centra en aquellos delitos que representan las amenazas más comunes (Avila, 2018), pero, aunque requieran un especial énfasis, el resto de delitos también merecen de una prevención, porque si desde una edad temprana se les informa sobre todos los ciberdelitos conocidos y se les enseña las pautas básicas de prevención, en el futuro tendrán menos posibilidades de ser cibervíctimas.

Agustina (2014) expone los puntos en los que debería centrarse la prevención:

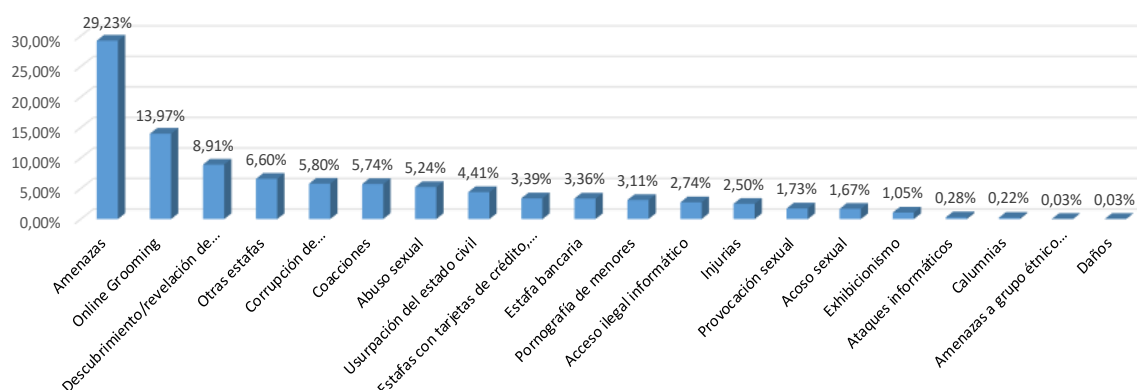
- *Primaria*: Fortalecimiento y corrección de déficits en los usuarios de las TIC, fomentando una mayor educación en el uso de Internet y sus peligros, y fortalecimiento de la cultura de la privacidad.
- *Secundaria*: Atención de las necesidades y corrección de los déficits de prevención de grupos concretos de riesgo (ej.: relaciones conflictivas, soledad y depresión, falta de conciencia de la propia victimización, etc.).
- *Terciaria*: Tratamiento de ofensores y víctimas, con un enfoque específico en función del tipo de ciberdelito.

Así mismo, el mismo autor argumenta la importancia de establecer medidas de prevención situacional dirigidas a los ciberdelincuentes (Cornish y Clarke, 2003, citado en Agustina, 2014) para: 1) aumentar el esfuerzo, 2) aumentar el riesgo, 3) disminuir ganancias, 4) reducir provocaciones, y 5) eliminar excusas.

2.4. Prevalencia

Los datos disponibles sobre la prevalencia de la ciberdelincuencia indican, en primer lugar que, por lo que respecta a las víctimas, en 2019, se registraron 3.243 menores de edad víctimas de ciberdelitos de diferente tipología (Ministerio del Interior, 2020a), en el orden de prevalencia que se puede observar en el gráfico 1, siendo el ciberdelito de amenazas seguido del *online grooming* y el descubrimiento y revelación de secretos, los más frecuentes.

Gráfico 1. Victimizaciones por causa de cibercriminalidad, menores de edad.

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del Ministerio del Interior (2020a)

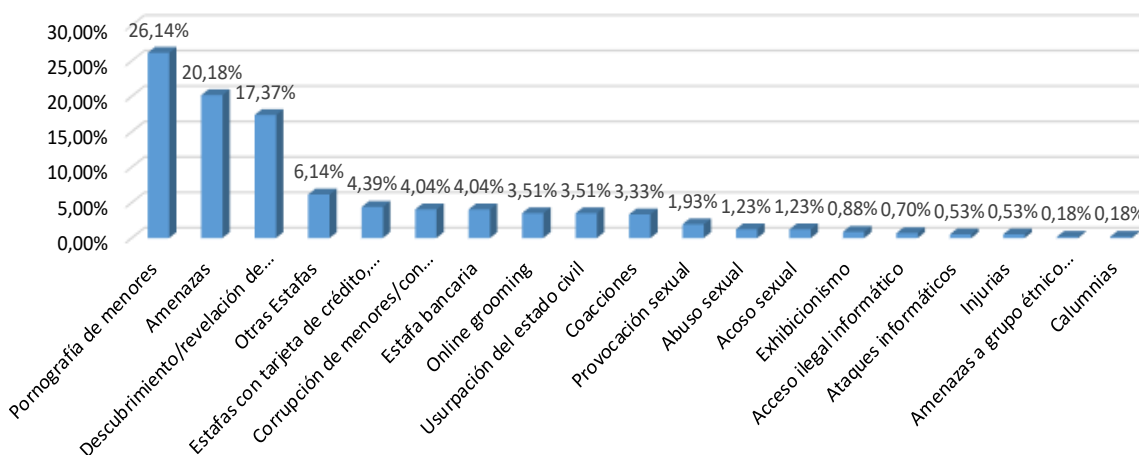
Los datos acabados de observar, corresponden con las conclusiones del estudio de Save The Children (2019), que destaca el *ciberbullying*, el *cibergrooming* y el *sexting* como las tres amenazas más relevantes para los adolescentes:

1. Cyberbullying: En 2019 se registraron 1.511 conductas relacionadas con víctimas de cyberbullying: 948 de amenazas, 7 de calumnias, 186 de coacciones, 289 de descubrimiento/revelación de secretos, y 81 de injurias, correspondiendo al 46,59% del total de ciberdelitos a menores (Ministerio del Interior, 2020a).
2. Cibergrooming: En 2019 se detectaron 453 menores víctimas de *cibergrooming* y 101 casos en los que derivó en pornografía infantil, representando el 17,08% (554 casos) de los menores víctimas de ciberdelitos (Ministerio del Interior, 2020a).
3. Sexting: Imágenes de sexting que pueden ser posteriormente parte de un *ciberacoso sexual* o de *sextorsión* (Miró-Llinares, 2012; Montiel y Agustina, 2019). En 2019 se registraron en menores 54 casos de víctimas de ciberacoso sexual, 170 casos de ciberabuso sexual y 56 casos de provocación sexual, correspondientes al 8,63% (280 casos) del total de menores víctimas de ciberdelitos (Ministerio del Interior, 2020a).

También destaca en 2019 el número de víctimas de estafa menores de edad, ascendiendo a 433, suponiendo el 13,35% del total de víctimas menores (Ministerio del Interior, 2020a).

En segundo lugar, por lo que respecta a los menores ciberagresores², encontramos que en 2019 (Ministerio del Interior, 2020b) hubieron 570 menores detenidos/investigados por los ciberdelitos referenciados en el Gráfico 2, de los cuales un 80,88% fueron chicos, cuyo delito mayoritario fue la pornografía de menores, y un 19,12% chicas, con el delito mayoritario de amenazas online.

Gráfico 2. Detenciones e investigados por causa de cibercriminalidad, menores de edad.

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del Ministerio del Interior (2020b)

Por último, si hacemos una comparación de los datos de los cinco últimos años (2014-2019), respecto los menores cibervíctimas y menores ciberagresores se puede apreciar la tendencia al alza de los registros, con un aumento del 77,02% del 2014 al 2019 (véase tabla 1) en el caso de las victimizaciones y un aumento del 44,30% (véase tabla 2) en el número de detenciones e investigados menores de edad por causa de cibercriminalidad.

Para explicar el aumento, por un lado cabe mencionar que en 2015 se empezaron a incluir datos de los Mossos d'Esquadra en las estadísticas sobre cibervictimización, y los de los Mossos d'Esquadra y los de la Ertzaintza en los datos sobre detenidos e investigados (Ministerio del Interior, 2020a), así mismo, en el 2015 se produjo la reforma del Código Penal. De este modo, los casos aumentan al incluir una fuente de datos más y la reforma del Código Penal.

² En este caso, se entiende como menor ciberagresor aquellos menores de edad comprendida entre los 14 y los 17 años, edad en la que figuran como penalmente imputables.

Por otro lado, este aumento también es explicable por la tendencia al alza de los medios tecnológicos como forma de comunicación y de establecer relaciones sociales, así como su inclusión en otros ámbitos cotidianos como el estudio; a mayor tiempo dedicado a las TIC, mayor riesgo de ser víctima y/o agresor. Así mismo, también puede ser debido al aumento de denuncias. Las campañas de concienciación sobre el tema son muy importantes, dando a conocer el fenómeno y empoderando a las víctimas a contar lo sucedido y denunciar.

Tabla 1. Victimización por causa de cibercriminalidad, menores de edad.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Dif. 2019-2014
Acceso e interceptación ilícita	201	275	304	346	328	378	88,06%
Amenazas y coacciones	694	825	852	1012	924	1135	63,54%
Contra el honor	180	158	127	138	113	88	-51,11%
Contra la propiedad industrial/intelectual	0	0	0	0	0	0	0,00%
Delitos sexuales	615	736	729	745	915	1056	71,71%
Falsificación informática	69	91	101	119	98	143	107,25%
Fraude informático	72	181	254	274	346	433	501,39%
Interferencia en los datos y en el sistema	1	5	11	13	13	10	900,00%
Total	1832	2271	2378	2647	2737	3243	77,02%

23,96%

4,71%

11,31%

3,40%

18,49%

	Dif.			
Dif. 2015-2014	Dif. 2016-2015	Dif. 2017-2016	Dif. 2018-2017	Dif. 2019-2018

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del Ministerio del Interior (2020c).

Tabla 2. Detenidos e investigados por causa de cibercriminalidad, menores de edad.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Dif. 2019-2014
Acceso e interceptación ilícita	101	109	66	105	67	103	1,98%
Amenazas y coacciones	107	123	101	118	115	135	26,17%
Contra el honor	33	26	15	13	20	4	-87,88%
Contra la propiedad industrial/intelectual	0	0	0	0	0	0	0,00%
Delitos sexuales	113	85	69	80	160	222	96,46%
Falsificación informática	14	16	19	21	17	20	42,86%
Fraude informático	26	34	44	44	45	83	219,23%
Interferencia en los datos y en el sistema	1	0	3	7	3	3	200,00%
Total	395	393	317	388	427	570	44,30%

-0,51% -19,34% 22,40% 10,05% 33,49%

Dif. 2015-2014

Dif. 2016-2015

Dif. 2017-2016

Dif. 2018-2017

Dif. 2019-2018

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del Ministerio del Interior (2020d).

Una de las diferencias más significativas que se puede apreciar en la tabla 1 es el aumento de las cibervictimizaciones por “interferencia en los datos y en el sistema”, “falsificación informática” y “fraude informático”, desde el 2014 hasta el 2019, delitos normalmente asociados a las víctimas adultas, así como una disminución del 51% en los delitos contra el honor (injurias y calumnias).

Así mismo, los datos sobre las detenciones e investigados, coinciden con los datos acabados de mencionar sobre las cibervictimizaciones, habiendo un aumento de los menores que cometen delitos de fraude informático (+219,23%) y una disminución de los que cometen delitos contra el honor (-87,88%).

También es destacable en ambos casos el aumento de los delitos sexuales, una categoría delictiva con las consecuencias más graves para las víctimas.

Como se ha podido ver en los datos, hay un volumen considerable de menores víctimas de ciberdelitos y, aunque parezca sorprendente a primera vista, también hay menores ciberdelincuentes, llamando especial atención el delito de pornografía de menores, el cual podría estar relacionado con el *sexting*.

2.5. El papel de la Policía en la prevención de la ciberdelincuencia

La Policía es la institución garante de los derechos, libertades y seguridad de la sociedad, contribuyendo a la atenuación de los problemas delincuenciales, y a la erradicación de incertidumbres y preocupaciones. Para ello, es importante y prioritario la identificación de vulnerabilidades e individualizar los peligros existentes y potenciales, al ritmo de los avances tecnológicos (Ruiloba, 2006).

En el caso de la ciberdelincuencia, a pesar de que va cogiendo fuerza año tras año, la Policía sigue interesándose en mayor medida por otros delitos más visibles en el espacio público y más mediatizados cuando no politizados (Sansfaçon, 2005), como por ejemplo, los abusos y agresiones sexuales, los delitos patrimoniales y el tráfico de drogas.

Es por ello que, para intentar dar respuesta a este fenómeno, se incluyó la lucha contra la ciberdelincuencia como prioridad en el Plan Estratégico Institucional (PEI) elaborado por la Dirección General de la Policía para el período 2017-

2021, bajo el lema “prevenir y luchar contra la Ciberdelincuencia potenciando la ciberseguridad” (Pacheco, 2019).

La prevención no sólo es importante para la detección de futuros delincuentes o la evitación de futuras víctimas, sino que también debe orientarse hacia evitar la victimización secundaria, e intervenir sobre aquellos colectivos de especial cibervulnerabilidad (Avila, 2018).

Educar a los ciudadanos de los riesgos asociados al uso de las nuevas tecnologías, ya sea a través de las redes sociales o a través de las charlas y seminarios en materia de ciberseguridad impartidos en los centros educativos, o incluso a través de diferentes foros, contribuirá a implantar en la ciudadanía una cultura de ciberseguridad, siempre asumiendo que es un problema que requiere de una respuesta integral por parte de todas las administraciones, desarrollando políticas de prevención, especialmente desde edades tempranas.

“La formación actualizada y constante sobre nuevas tecnologías (...) son, sin duda, una de las mejores estrategias y herramientas (...) para la lucha contra la ciberdelincuencia” (Ruiloba, 2006, p. 62), una formación que no debe ser exclusiva de grupos especializados, sino que debería integrarse completamente en las funciones policiales del día a día y hacia la ciudadanía (HMIC, 2015).

2.6. Formación policial específica del fenómeno

Tal y como se ha ido comentando, la tendencia creciente de la ciberdelincuencia tiene un gran impacto en la sociedad, es por ello que este fenómeno requiere de *“un conocimiento profundo de la ciberdelincuencia y de las competencias necesarias para trabajar en pos de su prevención e investigación, ya sea en el ámbito policial o en el empresarial”* (Paya, Cremades y Delagado, 2017, p.237).

Holt y Bolser (2012, citado en Cockcroft, Shan-A-Khuda, Schreuders y Trevorrow, 2018) remarcaron que la ciberdelincuencia ha creado retos para la seguridad, especialmente a nivel local, al ser los primeros en responder ante la delincuencia, motivo que impulsa la necesidad de formar los agentes policiales.

Tal y como menciona la Estrategia Nacional de Ciberseguridad (Presidencia del

Gobierno, 2019) hay que promover la capacitación en ciberseguridad de los profesionales adecuada a la demanda del mercado laboral, impulsando la formación y cualificación especializada, fomentando un uso seguro del ciberespacio. Por lo que, si de por si es necesaria una formación en materia de ciberseguridad para la población general, aun es más importante la formación especializada de aquellos profesionales que deben luchar contra este fenómeno, los policías. Es una cuestión de seguridad nacional tener profesionales formados en ciberseguridad, haciéndose indispensable adecuar los programas formativos o la creación de nuevos, para acercarse a las necesidades actuales (INCIBE, 2016b, citado en Paya, Cremades y Delgado, 2017).

De hecho, una de las medidas que propone la Estrategia Nacional de Ciberseguridad (Presidencia del Gobierno, 2019), es identificar las necesidades de capacidades profesionales de ciberseguridad y fomentar la colaboración con las instituciones educativas, y promover la concienciación y formación en ciberseguridad en los centros educativos, adaptada a todos los niveles, ya que: *“La posibilidad de eliminar un ciberataque no sólo hay que buscarla en el tratamiento directo del agresor, sino también (y especialmente) en la educación de la potencial víctima para evitar futuros ataques, además de en la creación de guardianes eficaces”* (Rodríguez, Fernández y Bautista, 2017, pág.4).

2.6.1. Programas formativos policiales en materia de ciberdelincuencia

Actualmente existen pocos o inexistentes programas formativos para policías formadores en materia de ciberseguridad, que vayan más allá de másteres o posgrados en ciberdelincuencia. La mayoría de formaciones van destinadas a formar sobre los ciberdelitos para hacerles frente, como se verá a continuación, no considerando la formación en concienciación y prevención para capacitar a los policías a impartir sesiones de prevención. Aun así, conocer este tipo de programas será útil para enfocar el plan de formación que aquí se pretende.

En el Reino Unido, un grupo de expertos del “Parliament Street” alertó de la necesidad de destinar más recursos en formación de las fuerzas policiales para

hacer frente a los delitos cibernéticos, al considerar que las *“habilidades cibernéticas son esenciales para la policía moderna”* (Cybersecurity Intelligence, 2018), debido a la tendencia creciente de esta tipología delictiva.

Para poder llevar a cabo investigaciones tan complejas y poder realizar una correcta prevención, se debe garantizar que los miembros de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad están preparados con una formación cibernética eficiente y eficaz, considerando que la formación es intrínseca en la evolución de todo policía (Cybersecurity Intelligence, 2018; Cockcroft, et al. 2018). Así mismo, varios testimonios presentados por HMIC (2015), coinciden en que en el momento de denunciar un delito informático, se sienten desamparados por la policía al sentir que desconocen el tema y, por lo tanto, no les ofrecen una respuesta o solución clara acorde a la situación, elemento de más para formar a los policías, no sólo para la adquisición de herramientas para impartir talleres en las escuelas, sino también para el desarrollo de su función policial diaria.

En relación a la metodología formativa, Cockcroft et al. (2018) llevaron a cabo una investigación sobre las metodologías formativas en el ámbito policial, obteniendo que los agentes percibieron más eficaces la metodología presencial y participativa de formación, que la e-Learning o aquella de sólo teoría.

Así mismo, encontraron que varios ítems eran de gran importancia para una formación efectiva: a) relación entre conocimiento evidenciado y conocimiento experiencial, b) calidad, c) recursos, d) posicionamiento del conocimiento dentro de la organización (adaptación de la formación al rol desempeñado), y e) e-Learning como método de apoyo.

Este tipo de investigaciones sobre experiencias previas, nos ayudan a mejorar la metodología empleada para que los programas formativos futuros, como el de la propuesta presente, sean más eficaces para la capacitación de los agentes de policía para la impartición de talleres de prevención.

2.7. Formación en habilidades comunicativas

La formación específica en materia de ciberdelincuencia es esencial, tal y como se ha comentado en el apartado anterior, pero, cobra la misma importancia una

buena formación en habilidades comunicativas para saber transmitir adecuadamente los conceptos formativos en los talleres en las escuelas.

Aunque se tengan muchos conocimientos sobre un tema, como por ejemplo ciberdelincuencia, tema que aquí nos ocupa, si dichos conocimientos no se saben transmitir teniendo en cuenta el público al que va dirigido, no se interiorizarán, perdiendo efectividad preventiva los talleres que se impartan.

Los policías cuando acuden a los centros escolares a impartir talleres de prevención, están ejerciendo de docente, teniendo una gran responsabilidad: gestionar la sesión como espacio de comunicación y de relación con objetivos pedagógicos definidos. De las habilidades comunicativas depende el éxito del taller, debiendo no sólo transmitir el mensaje, sino también crear situaciones que faciliten el aprendizaje (Castella et al., 2007, citado en García, 2008).

Tanto la vertiente del habla (atraer hablando) como la de la escucha (escuchar con empatía), es una habilidad que debe ser desarrollada por aquellas personas que van impartir algún tipo de docencia, ya que ello incide positivamente en el clima social, el aprendizaje y la cordialidad (Barrio y Barrio, 2018).

Las dimensiones básicas en la habilidad comunicativa son (Barrio y Barrio, 2018): 1) mensaje (atención, comprensión y feedback), 2) lenguaje (habla, voz y lenguaje corporal), 3) acción y experimentación, 4) inducción al trabajo, al estudio y a la próxima sesión de clase, 5) participación de los alumnos, 6) personalidad, empatía y optimismo, y 7) relación profesor-estudiante.

La persona que imparte el taller, debe estar convencida y mostrar una actitud de convencimiento de que los alumnos le están prestando atención, de lo contrario, la comunicación efectiva disminuirá (García, 2008). No hay que catalogar a los alumnos, sino considerarlos a todos igual de capaces para asimilar los conceptos, pero, adaptando la explicación a las necesidades del aula. Para ello, se debe:

- Analizar el contexto de comunicación y adecuar el discurso a la situación.
- Controlar la expresión corporal.

- Utilizar recursos para captar y mantener la atención del grupo.
- Estructurar el mensaje que se quiere transmitir, sin producir sobrecarga de información.
- Usar un lenguaje correcto y apropiado.
- Saber escuchar al alumno.

Relacionado con las habilidades comunicativas, la metodología que va a utilizar el docente en el taller/sesión, va a depender de quién está en el centro de la actividad que se va a impartir y del objetivo. Es decir, si el centro de la actividad va a ser el docente, el método a utilizar será el *expositivo*; si son los alumnos y se pretende propiciar una interacción entre ellos y la cooperación, deberán predominar los métodos *interactivos*; y, si fuera el estudiante el que aprende individualmente a partir de materiales de autoaprendizaje, se trataría de métodos *individuales* (Quinquer, 2004). Dependiendo de la metodología predominante, el enfoque de la sesión variará.

Por lo tanto, es esencial que los agentes policiales que impartan talleres en las escuelas, tengan presente todo lo comentado. Si transmiten un mensaje que no es entendible para los alumnos, ya sea por la utilización de un idioma diferente, como por la utilización de tecnicismos, los talleres no cumplirán su función.

2.8. La Policía Municipal de Sabadell

La Policía Municipal de Sabadell es el grupo diana de la presente propuesta de plan de formación, es por ello que se expondrán brevemente sus características.

Sabadell pertenece a la provincia de Barcelona y cuenta con 213.644 habitantes (a fecha 01/01/2019 según INE, 2020). La Policía Municipal (Policia Municipal de Sabadell, 2020) está activa en Sabadell des del 1880 (año en el que se creó el *Reglamento del régimen de policía de la ciudad de Sabadell*), evolucionando hasta hoy en día y contando con un total de 249 policías en 2020, que velan por el mantenimiento del bienestar y la seguridad de la ciudadanía por el libre ejercicio de los derechos y libertades. Cuenta con cinco divisiones: 1) vigilancia del territorio, 2) policía comunitaria, 3) atestados e investigación, 4) administrativa, y 5) planificación, cada una con funciones específicas.

Además de la visión más general que existe de la Policía como unidad de intervención ante una situación problemática (prevención terciaria), también realiza tareas de prevención en todos los ámbitos ya mencionados, dirigidos a la ciudadanía general (prevención primaria), y a colectivos específicos (prevención secundaria), como por ejemplo en las escuelas, como los talleres que realizan la *Unidad Canina* (K-9) (área comunitaria) sobre prevención del consumo de sustancias y normas de tenencia de animales de compañía, y *Educación Vial* (área administrativa) sobre normas de circulación.

2.8.1. Plan de formación policial de la Policía Municipal de Sabadell ³

La Policía Municipal, cómo órgano municipal, debe tener en cuenta la normativa del Ayuntamiento. En relación a ello, el art. 45 del Acuerdo-convenio 2019-2021 del Ayuntamiento de Sabadell, establece que el personal del Ayuntamiento tiene derecho a una formación continuada.

Así mismo, en dicho convenio, el art. 11.7 establece que *“de forma general y con afectación a todos los turnos y unidades del Cuerpo de Policía se fijan 4 días de formación obligatoria, con disponibilidad de modulación en dos tramos, dentro del calendario de cada área/unidad, en horario de 9 hasta 18 horas, con descanso para comer incluido. Por este concepto se computarán 36 horas de tiempo máximo de trabajo”*.

Las formaciones son seleccionadas según las necesidades de la plantilla en relación a los roles desarrollados, y de la demanda de los agentes, con la finalidad de capacitar para el desarrollo de las competencias básicas de su puesto, combinando conocimientos, habilidades y actitudes.

En cuanto a la metodología de la formación, es presencial. Se lleva a cabo en un aula de formación habilitada a tal efecto y las formaciones son impartidas por profesionales expertos, durante una semana de 9 a 14h y de 15 a 18h. Se intenta que sea lo más participativo posible, sin obviar la necesidad de la parte más

³ El plan de formación (2017-2019) de la Policía Municipal de Sabadell ha sido compartido por la propia Policía con fines académicos. Dicho plan no está publicado, se trata de un documento interno. Para más información o corroboración, deberán dirigirse a la propia Policía.

teórica. Actualmente se está trabajando en la creación de un *Moodle* (previsión inicial de entrada en funcionamiento en el año 2021) con la finalidad de complementar la formación con una herramienta de autoaprendizaje.

3. OBJETIVOS

Una vez revisada la literatura existente, el objetivo general que me planteo en el presente trabajo es la elaboración de una propuesta de plan de formación en ciberdelincuencia para formadores agentes policiales. Dentro del plan formativo se mencionan los objetivos que éste en concreto persigue.

4. METODOLOGÍA

A partir de la exploración de la literatura existente y de los programas de formación y prevención previos sobre el objeto del presente programa, así como a partir del análisis de seis entrevistas semi- estructuradas (Anexo 1) elaboradas ad-hoc, realizadas a miembros de la Policía Local de Sabadell y de Mossos d'Esquadra, así como al servicio de formación del Instituto de Seguridad Pública de Cataluña y al director de un instituto, se plantea un programa de formación en el que el objetivo final es que los agentes de la Policía Municipal de Sabadell estén capacitados para impartir talleres de prevención específicos en ciberdelincuencia. La propuesta del plan formativo contará con 10 sesiones. Los elementos analizados permiten desarrollar un programa ajustado a la realidad y a las necesidades de la policía y de los destinatarios de los talleres.

La recogida de información de las entrevistas ha sido mediante grabación, realizadas algunas en persona y otras por videollamada. Su análisis ha sido por contenido temático a través de Atlas.ti (versión WIN 7.5).

Cada módulo formativo se llevará a cabo con una metodología distinta, de ámbito principalmente participativo, sin obviar la parte teórica o de análisis de conceptos. Así mismo, se plantea una evaluación del programa durante su implementación, una vez finalice y, pasado un tiempo de su finalización.

5. ANÁLISIS DE LAS ENTREVISTAS

De la información extraída de las seis entrevistas realizadas (Anexo 2), se ha seleccionado la información más relevante según el objeto del presente trabajo y se ha codificado por etiquetas (Anexo 3), haciendo un análisis temático. A continuación, procederé a la exposición de la información extraída.

Para empezar con el análisis, mencionar que todos los miembros de policía entrevistados coinciden en que el curso básico inicial no les proporciona suficiente formación sobre cómo trasladar los conocimientos a otro público pedagógicamente, sino que va más orientado a la ciudadanía.

“El curso básico de la policía, (...) no incluye específicamente un tema de trasladar contenidos pedagógicos a menores. Sí que hay una parte de hablar en público, pero quiero decir es muy orientada a hablar al ciudadano en genérico.” [Caporal Goset]

En el caso de los talleres de educación vial, el Instituto de Seguridad Pública de Cataluña (en adelante “ISPC”) sí que ofrece un curso de capacitación en el que aprender los conocimientos teóricos, técnicas y métodos para poder hacer llegar el mensaje que pretenden. Pero no en el caso de ciberdelincuencia. Ante ello, en Mossos d’Esquadra por ejemplo, resaltan la importancia de acudir a un profesional del ámbito en cuestión, para que valide los contenidos o los mejore.

“Cuando hacemos (...) unos talleres, en su fase final, siempre pedimos que un profesional del ámbito que corresponde, nos lo certifique, nos lo valide o como mínimo nos lo bendiga. (...) para que nos digan: es una buena dinámica, es un buen contenido y consideramos oportuno que desde la policía hagáis esto. (...)” [Caporal Goset]

El Intendente Mayor de la Policía Municipal de Sabadell, resalta la importancia de la formación policial en diferentes ámbitos que permita una mejor toma de decisiones. Así mismo, todos los entrevistados coinciden en la necesidad de una formación constante y actualizada sobre nuevas tecnologías para todo el personal y especialmente para los agentes que van a dar los talleres de prevención, llegándose a considerar la formación específica de este grupo.

“Nosotros notamos que la mayoría de gente que tenemos trabajando, sobre todo aquellos que recogen denuncias (...) encontramos una carencia bastante importante en cuanto a su formación.”

[Intendente Mayor Quesada]

“El problema muchas veces es no tener suficiente formación los agentes que hacen escuela en esta materia, porque no son capaces de conectar una cosa con la otra y desarrollarla, más allá de los típicos recursos que nos encontramos muchas veces que compartimos los cuerpos de policía o a través de organizaciones (...) relacionadas con esta materia.” [Intendente Mayor Quesada]

“Estaría muy bien (...). De hecho, esto tendría que ir relacionado, (...) con que los compañeros que hacen estas charlas, fueran una especialidad (...) tendrían que pasar por una formación específica, actualmente esto no es así”. [Caporal Goset]

En este sentido, la formación ayudará en la prevención que se realice en las escuelas y que si en el momento del taller surge algún caso entre los alumnos, se sepa detectar y abordar.

“Para poner un ejemplo, lo que puede pasar es que al ir a impartir una charla a un lugar sobre las estafas y haya gente allí que como bien dices, no se había dado cuenta o bien lo consideraba como que había sido un error o lo que sea, y cuando lo verbalizan o tú los explicas, de golpe identifican la situación (...)” [Caporal Goset]

Dichos talleres de prevención suelen ser bien acogidos por parte del alumnado de las escuelas, viendo en la figura del policía una autoridad a respetar y que aquello que explica es serio, siendo unos talleres efectivos.

“Les gusta. Yo creo que es bueno (...) que te vean como la figura del policía porque parece que (...) asumen que aquello es serio y que no va en broma la cosa.” [Agente Masnou]

“Sí, yo creo que son bastante determinantes, el que vengán a hacer los talleres y también después al hacer una intervención que hacen por algún caso concreto que ha habido denuncia con un grupo en relación con este hecho, ha pasado esto pues que sepáis que esto es una cosa muy grave... esto es una cosa muy efectiva que nos ayuda bastante.” [Director instituto]

Por lo que respecta a las necesidades que presentan los alumnos en esta materia, los entrevistados destacan⁴: 1) la edad de inicio en nuevas tecnologías y

⁴ Fragmentos de las entrevistas en Anexo 3, etiqueta “Necesidades alumnos escuela”.

navegación por diferentes Webs, 2) dependencia a las redes sociales y dispositivos tecnológicos, 3) autoprotección, y 4) riesgos según franja de edad. Así mismo, consideran que los ciberdelitos más comunes que se dan entre los menores son⁵: ciberacoso, *online grooming*, *grifing* y *sexpreading*.

En cuanto a los elementos esenciales o competencias que el agente que imparte un taller debe tener, y que, por ende, debe recibir formación sobre ello, los entrevistados, en base a sus conocimientos y experiencia, destacan⁶:

- Formación sobre las TICs y ciberdelincuencia.
- Desarrollo de la intuición: importante para la detección de casos existentes en el grupo en el que se imparte el taller y toma de decisiones ante ello.
- Habilidades personales y comunicativas: empatía, asertividad, paciencia, comunicación verbal/no verbal, etc.
- Elaboración de la ficha didáctica, estructurar formaciones, mapas mentales.
- Conexión con el grupo: adaptación del discurso/lenguaje y las actividades en función de las características del grupo y la franja de edad.
- Creación de una sesión amena, dinámica, con recursos y elementos que aporten un factor diferencial.
- Reconducción del grupo ante una situación compleja durante la sesión⁷.
- Simulaciones docentes en base a un caso práctico durante la formación.

Por lo que respecta a las metodologías para impartir un taller en un aula, los entrevistados destacan⁸: 1) Power Point visual con explicación de los contenidos y posterior reflexión/debate; 2) Taller en el que a partir de un vídeo o situación planteada, los alumnos reflexionen y se posicionen, desgranando el caso y generando ellos mismos el discurso de prevención, todo ello con un guión establecido con unos objetivos pedagógicos; 3) Combinación de Power Point con *role playings*; y 4) *Peer mentoring*, formación entre iguales, formación en cascada.

Siguiendo con la metodología, los entrevistados destacan que la más efectiva para

⁵ Fragmentos de las entrevistas en Anexo 3, etiqueta "Ciberdelitos comunes menores".

⁶ Fragmentos de las entrevistas en Anexo 3, etiqueta "Elementos necesarios impartición taller".

⁷ Fragmentos de las entrevistas en Anexo 3 "Solución situación complicada aula escolar".

⁸ Fragmentos de las entrevistas en Anexo 3 "Metodología impartición talleres escuelas".

el plan de formación de los agentes sería teórico-práctica, de modalidad presencial con materiales online para repasar o ampliar los contenidos tratados en la formación, y con una evaluación final de los contenidos aprendidos. También, se debería incluir una sesión de repaso de contenidos y actualización al cabo de un tiempo de la primera formación⁹.

Así mismo, en cuanto a la temporalización de la formación, remarcan la importancia de que sea un curso intensivo y de jornada completa, incluyendo descansos, por tal de no interrumpir el servicio policial.

“Normalmente son cursos que duran 5 días de 5 horas diarias, unas 20-25 horas (...) y lo estructuramos todo en una semana. Es más fácil de cara a los servicios también, rompes menos los servicios y saben que durante una semana tienen a aquella persona formándose.” [ISPC]

Por último, mencionar que los entrevistados consideraron de importancia la presente propuesta formativa:

“Decirte que todo esto que estás planteando, en este momento de desarrollo en lo que es la policía de Cataluña, puede tener un gran impacto. Es decir, (...), la policía del día de hoy está preparando la policía de Cataluña que funcionará en el año 2030, (...) este tipo de formación y este tipo de planteamiento puede tener mucha cabida en lo que es el acompañamiento y en el transcurso de ese camino.” [Caporal Guil]

“Si tienes pensado hacer esta formación, yo la veo muy interesante, (...) porque (...) una persona que esté realmente con este tema, que lo conozca bien, que lo domine, que te explique determinadas cosas, y mucho más al grano, (...) es muy enriquecedor.” [Agente Masnou]

6. FUNDAMENTO Y DESARROLLO DEL PLAN DE FORMACIÓN

6.1. Presentación del plan

6.1.1. Justificación del plan

En los últimos años se ha ido experimentando un cambio considerable en las dinámicas relacionales y en el uso de las TIC desde edades muy tempranas hasta edades avanzadas, siendo actualmente Internet uno de los medios de

⁹ Fragmentos de las entrevistas en Anexo 3 “Metodología formación agentes policía”

comunicación principales y de relación esencial sobre la que se basa una nueva forma de sociedad: la sociedad en red (Avila, 2018), de hecho, del 2015 al 2019 el número de usuarios de Internet ha aumentado en un 41,92% (ITU, 2019).

Con este aumento del número de usuarios de Internet, también aumentan las víctimas y agresores potenciales en el ciberespacio, de hecho, del 2014 al 2019 se produjo un aumento del 77,02% de las cibervictimizaciones en menores y un aumento del 44,30% en el número de detenciones e investigados por causa de cibercriminalidad (Ministerio del Interior, 2020 a y b). Pero, siendo conscientes de las conductas de riesgo que se llevan a cabo y de los peligros asociados al ciberespacio, es decir, con una buena prevención, es posible reducir el número de víctimas potenciales, al tener la víctima potencial la capacidad de dejar fuera del ámbito de riesgo lo que no quiere que se vea atacado (Miró-Llinares, 2012).

En la prevención mencionada, es de especial importancia empezar educando a los menores sobre los mencionados riesgos y las medidas de protección, debido a que pasan mayor tiempo con las TIC y son especialmente vulnerables por su falta de madurez física y mental, siendo víctimas fáciles de la ciberdelincuencia, pudiéndose ver afectados bienes jurídicos como la intimidad, libertad sexual o la libre formación de la sexualidad (Miró-Llinares, 2012; Ávila, 2018) y con consecuencias tan graves como la depresión, la ideación al suicidio o incluso el suicidio consumado (Jasso, Lopez y Gámez-Guadix, 2018).

De esta forma, si la prevención es necesaria, también lo es la formación de las personas que van a realizar los talleres de prevención, observando una ausencia de programas de formación existentes específicos para ello.

Es por ello que el presente plan de formación deviene necesario para trabajar con los agentes de la Policía los conocimientos tanto técnicos sobre las TIC y la ciberdelincuencia, como aquellos para la planificación de un taller y la transmisión de los conocimientos a los alumnos, debiendo perseguir la finalidad de fortalecer y corregir los déficits en los usuarios de las TIC, fomentando una mayor educación en el uso de Internet y sus peligros, y fortaleciendo una cultura de privacidad (Agustina, 2014), así como enfocando los talleres a las necesidades del grupo,

atendiendo a las necesidades de cada franja de edad y las características del grupo.

Por lo que respecta al grupo objeto de la formación, la Policía Municipal de Sabadell, por un lado, la Policía es la institución garante de los derechos, libertades y seguridad de la sociedad, contribuyendo a la erradicación de la delincuencia y preocupaciones, incluyéndose en el Plan Estratégico Institucional (PEI) elaborado por la Dirección General de la Policía, el lema *“prevenir y luchar contra la ciberdelincuencia potenciando la ciberseguridad”* (Pacheco, 2019), destacando la prevención tanto para evitar posibles víctimas y agresores, como para prevenir la victimización secundaria (Avila, 2018).

Y, por otro lado, la Policía Local de Sabadell actualmente realiza talleres formativos sobre seguridad vial y de prevención del consumo de sustancias, pero, dado el auge de la ciberdelincuencia, no descartan empezar a ofrecer talleres y/o charlas de concienciación sobre el tema. Así mismo, las personas entrevistadas, destacan la necesidad de formación general sobre las nuevas tecnologías y ciberdelincuencia, pudiendo ser ampliable el plan a toda la plantilla policial.

De este modo, enseñando a los agentes de la Policía los mencionados conocimientos técnicos, así como, habilidades personales y comunicativas y herramientas pedagógicas, permitirá su capacitación tanto para impartir talleres de prevención en las escuelas, como para intervenir en aquellos casos que surjan en los talleres o que lleguen al conocimiento de la Policía, y para prevenir la victimización secundaria.

6.1.2. Antecedentes

A continuación (tabla 3) (análisis en profundidad en Anexo 4.1) se presentan algunos de los programas existentes a nivel local y autonómico sobre formación policial y talleres de prevención de la ciberdelincuencia, tanto a nivel general como específico de una temática. Así mismo, a continuación de la tabla, se mencionan brevemente algunos de los programas existentes de prevención de la ciberdelincuencia, que servirán de orientación para los contenidos de la propuesta formativa.

Cabe mencionar que los programas policiales que se presentan en la tabla 3 han

sido cedidos por las propias organizaciones¹⁰, no siendo públicos, pero se han intentado señalar los aspectos clave que reforzarán la propuesta formativa.

Tabla 3. Revisión de programas previos de formación de agentes de Policía.

Programa	Objetivo principal	Metodología	Contenidos principales
<i>“Pla de formació del servei de la Policia Municipal 2017-2019”</i> (Policia Municipal de Sabadell)	Facilitar el desarrollo de una carrera dentro de la organización, incrementar el interés formativo y facilitar el acceso a la formación.	<i>Sesiones:</i> 4 sesiones, dentro del calendario de cada área/unidad. <i>Duración:</i> de 9 a 14h y de 15 a 18h.	Herramientas de trabajo y marco de referencia, objetivos del plan, servicio de la Policía Municipal, encuesta, calendario de la formación, conclusiones.
<i>“Formació de personal formador. Curs d'Educació Viària I”</i> (ISPC)	Facilitar los recursos técnicos y pedagógicos necesarios para la formación de niños y jóvenes en educación vial en el ámbito escolar.	<i>Unidades formativas:</i> 6 unidades. <i>Duración:</i> 60 horas.	Conocimientos teóricos del tema, competencias docentes, desarrollo humano, proceso de aprendizaje, papel del monitor, comunicación verbal y no verbal, motivación del grupo, herramientas metodológicas, ejemplos de sesiones didácticas.
<i>“Formació de personal formador. Curs d'Educació Viària II”</i> (ISPC)	Aportar los recursos técnicos y pedagógicos necesarios para la formación en materia de educación para la movilidad segura.	<i>Unidades formativas:</i> 6 unidades. <i>Duración:</i> 60 horas.	Conocimientos teóricos del tema, desarrollo cognitivo/actitudinal/emocional, personalidad y aprendizaje, competencias del formador, liderazgo de grupos, creación de programas y sesiones didácticas, evaluación e instrumentos de evaluación, elaboración de una sesión.

¹⁰ Para mayor información o corroboración, deberán dirigirse a las propias organizaciones. Por motivos de protección de los derechos de autor, no es posible su publicación en el presente.

<i>"Internet Segura. Les xarxes socials. Proposta didáctica "</i> (Mossos d'Esquadra)	Proporcionar una guía de la estructura a seguir en una sesión en una escuela.	Guía escrita, dirigida al agente de Mossos que imparte talleres.	Objetivo y esquema de la sesión; explicación y guía de desarrollo de cada actividad y herramientas; conclusión de la sesión; aclaraciones y dudas; evaluación; fichas de las actividades.
--	---	--	---

Fuente: Elaboración propia

A continuación, como se adelantaba, se mencionarán brevemente algunos de los programas de prevención de la ciberdelincuencia existentes actualmente (los objetivos, número de sesiones y contenidos/actividades, así como dos programas más, se encuentran en el Anexo 4.2), los cuales contribuirán a la creación de la propuesta del plan formativo, con la finalidad de incluir contenidos que permitan una adecuada prevención de la ciberdelincuencia:

Proyecto "CiberApp" (Rodríguez, Fernández y Bautista, 2017). Dirigido a reducir las tasas de cibervictimización en menores de Alicante. Las sesiones están planteadas en función de los factores de riesgo y de protección asociados a las actividades que diariamente desarrollan los menores con su uso de las TIC. El programa fue eficaz para reducir la intención de los menores de llevar a cabo alguna conducta de riesgo y potenciar su autoprotección frente a ellas.

"Cyberprogram 2.0" (Garaigodobil y Martínez- Valderrey, 2014). El objetivo es prevenir y reducir el ciberbullying. Para complementar el programa, desarrollaron el videojuego *"Cybereduca 2.0"*. El programa fue eficaz, las conductas violentas que contribuyen al (ciber)bullying disminuyeron significativamente, y los alumnos adquirieron estrategias de cooperación, autoestima, empatía y capacidades para la resolución de conflictos.

"ConRed" (Del Rey, Casas y Ortega, 2012). Programa validado que tiene como objetivo la mejora y reducción de problemas como el ciberbullying, la dependencia a Internet y la percepción del control de la información en las redes sociales. Los resultados de su validación muestran su eficacia y que, trabajando con toda la comunidad educativa es posible mejorar la calidad de vida virtual y, por lo tanto,

real de los adolescentes.

“Proposta d’activitats adreçades a centres educatius de secundària, batxillerat i CF de grau mitjà” (Mossos d’Esquadra, 2018), sobre concienciación y sensibilización, impulsado por la Agencia de Ciberseguridad de Cataluña en el marco de “Internet Segura”. Consiste en un conjunto de sesiones dirigidas a la comunidad educativa: alumnos, padres y madres, y docentes, con el objetivo de prevenir los hechos por los que se puede llegar a ser víctima de un ciberdelito, así como dotar de herramientas de calidad y conocer el procedimiento policial.

En los programas mencionados las sesiones son teórico-prácticas, interactivas y participativas, en las que se trabaja principalmente: exposición a riesgos y amenazas de la red, estrategias de uso seguro de Internet, estrategias de autoprotección y afrontamiento, empatía, comunicación, resolución de conflictos, solidaridad en el uso de las redes sociales, co-responsabilidad, herramientas y recursos, seguridad y privacidad, y tipos de ciberdelitos.

6.2. Objetivos

El objetivo general del plan de formación en ciberdelincuencia para agentes de la Policía Municipal de Sabadell que van a impartir talleres de prevención, es que los agentes de la policía adquieran los conocimientos técnicos necesarios en materia de las TICs y ciberdelincuencia, así como recursos pedagógicos necesarios para la impartición de talleres de prevención en centros escolares.

En cuanto a los objetivos específicos, son:

- (1) Proporcionar a los policías información y formación sobre las TIC y la ciberdelincuencia, especialmente aquellos delitos que suponen una mayor amenaza para los menores.
- (2) Aprender a prevenir las conductas de riesgo en el ciberespacio: saber hacer un uso seguro en Internet, autoprotección, y detectar amenazas.
- (3) Capacitar con métodos y técnicas pedagógicas a los policías.
- (4) Que los agentes de policía estén capacitados para la elaboración de una ficha didáctica para el taller de prevención.
- (5) Capacitar para la adaptación de los contenidos y el discurso/lenguaje del

taller a la franja de edad y características del grupo concreto.

- (6) Saber cómo proporcionar una prevención más intensiva en los casos en los que el riesgo o la amenaza de ciberdelincuencia sea muy latente.

6.3. Contexto de aplicación y destinatarios

Contexto de aplicación policial, a través de los programas formativos anuales, pero dirigidos especialmente a aquellos agentes de la Policía Municipal de Sabadell que llevarán a cabo los talleres de prevención en las escuelas.

6.4. Metodología

A partir de la exploración de la literatura existente, los programas de formación policial y de prevención de la ciberdelincuencia previos, y la realización de seis entrevistas semi-estructuradas a miembros de la Policía Municipal de Sabadell, de Mossos d'Esquadra, ISPC y al director de un instituto, se propone un plan formativo basado en seis módulos divididos en 10 sesiones, en las que formar a los agentes que impartirán talleres de prevención de la ciberdelincuencia en escuelas.

Cada actividad del temario se llevaría a cabo con una metodología distinta, teórico-práctica y participativa, trabajando en cada sesión diferentes temas, reflexionando y trabajando cada día en el desarrollo de los conocimientos y competencias para una correcta implementación de un taller de prevención.

Así mismo, el plan será evaluado al inicio y durante su implementación, una vez finalice y pasado un tiempo de su finalización.

6.5. Temporalización

Atendiendo a las necesidades organizativas de la Policía Municipal de Sabadell, para no desestructurar e interrumpir lo mínimo posible los servicios, el plan de formación se llevaría a cabo durante un periodo de dos semanas consecutivas, dentro de la jornada laboral de los agentes.

Se llevaría a cabo en junio de 2021, por tal de tener los talleres preparados para el inicio del curso siguiente (septiembre 2021). Las sesiones serían de lunes a viernes, en horario de 9 a 13:30 horas y de 14.30 a 16.30 horas, equivalente a una jornada

completa, contando las horas de duración de la formación (seis horas) junto con los descansos (media hora a media mañana y hora y media para comer). El lugar de la formación sería en el “Aula de formación” de la Policía Municipal de Sabadell.

A continuación se presenta un cuadro orientativo de la temporalización de las sesiones. El mes anterior a la aplicación del plan sería empleado para la preparación de las actividades de las sesiones. Seis meses después de la finalización de la formación, se prevé una sesión de recordatorio de los contenidos y resolución de dudas que hayan podido surgir en ese periodo.

En la primera sesión se llevará a cabo la evaluación inicial, en las posteriores sesiones la evaluación continua, y en la última sesión, la evaluación final. La evaluación diferida se llevará a cabo un año más tarde. La temporalización está sujeta a variaciones según la organización del Cuerpo y los servicios.

Tabla 4. Temporalización del plan de formación.

SESIONES	Mes previo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	6 meses después	1 año después
Preparación actividades	X												
Inicio programa		X											
Desarrollo programa		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Fin programa											X		
Sesión de recordatorio												X	
Evaluación		Inicial	Continua								Final		Diferida

Fuente: Elaboración propia

6.6. Sesiones y temario

La estructura y metodología de las sesiones han sido elaboradas tomando como referencia el plan de formación actual de Policía Municipal de Sabadell y los programas de formación del ISPC sobre educación vial. El temario y los contenidos se han elaborado en base a la literatura existente, a los contenidos de los programas referenciados en el apartado de “Antecedentes” y a las necesidades formativas extraídas de las entrevistas (Anexo 2).

El temario deberá ser revisado, previamente a su impartición, por el Intendente Mayor y por el responsable de formación de Policía Municipal de Sabadell, para acabar de adaptarlos a sus necesidades específicas. A continuación se presenta el índice del plan¹¹.

Tabla 5. Sesiones y temas de la formación.

SESIONES	TEMAS
Módulo 1 “Conocimiento técnico”	
Objetivos: - Dotar a los agentes de conocimiento sobre el tema que van a impartir los talleres. - Que los agentes sean conocedores del funcionamiento y peligros del ciberespacio, incluyendo conocimiento sobre: las TIC, uso seguro de Internet y las redes sociales, y dependencia a las tecnologías. - Que los agentes entiendan el concepto de ciberdelincuencia, los tipos delictivos, las consecuencias y los aspectos legales. - Que los agentes sean capaces de aplicar el conocimiento técnico para la elaboración de medidas de prevención de la ciberdelincuencia.	
1. “Presentación del programa e introducción a las TICs”	- Presentación del profesional y bienvenida. - Presentación del programa y cuestionario de conocimientos previos. - ¿Qué son las TICs? (I): Tipos y usos. - ¿Qué son las TICs? (II): Dependencia, uso responsable y seguridad.
2. “El ciberespacio y la privacidad”	- Definición y aspectos positivos vs riesgos. - El “yo físico” y el “yo digital”, redes sociales. - Privacidad y protección de datos. - Consejos básicos de navegación: autoprotección y reconocimiento de situaciones no seguras.
3. ¿Qué es la ciberdelincuencia?	- Definición y tipologías (ciber)delictivas. - Consecuencias de la ciberdelincuencia. - Aspectos legales.
4. “Educación e información para la prevención de la ciberdelincuencia”	- Prevención e intervención, aspectos clave. - Importancia de la educación y la información en la prevención. - El papel de la policía en la prevención.

¹¹ Los objetivos específicos y los contenidos de las sesiones han sido elaborados, pero por razones de privacidad no ha sido posible su publicación. Para mayor información, contacten con la autora.

Módulo 2 “¿Cómo aprender?”	
Objetivos: - Que los agentes comprendan la necesidad de adaptar el lenguaje y el discurso a las características del grupo al que van a impartir el taller de prevención. - Dotar del conocimiento necesario sobre las características evolutivas de los menores para adaptar el lenguaje y discurso en función de dichas características.	
5. “Conectar con el grupo clase”	- Características evolutivas por etapas de los menores. - Adaptación del discurso y el lenguaje. - Motivaciones y necesidades de los alumnos.
Módulo 3 “Habilidades personales y comunicativas”	
Objetivos: - Dotar a los agentes de las habilidades personales y comunicativas necesarias para capacitarlos para una impartición efectiva de los talleres de prevención. - Proporcionar a los agentes herramientas para la gestión de un caso de un ciberdelito que pueda surgir en el aula durante la impartición del taller.	
6. “Cómo enseñar y aprender”	- Habilidades personales. - Habilidades comunicativas. - Perder el miedo escénico. - Gestión de un caso de ciberdelito en el aula.
Módulo 4 “Ficha didáctica”	
Objetivos: - Saber estructurar un taller de prevención de manera que su impartición sea más sencilla e incluya todos los puntos necesarios.	
7. “Elaboración de una ficha didáctica”	- Ejemplos de programas de prevención previos. - ¿Cómo estructurar una formación? (I): Mapas mentales y objetivos. - ¿Cómo estructurar una formación? (II): ¿Qué metodología es más adecuada? - ¿Cómo estructurar una formación?(III): Esquema de la sesión y adaptación a las características del grupo.
Módulo 5 “Recapitulación”	
Objetivos: - Recordar los aspectos clave de la formación para reforzarlos y resolver dudas.	
8. “Recordemos los aspectos clave”	- Uso de las TICs y Ciberdelincuencia. - Aprendizaje según las etapas evolutivas. - Habilidades personales y comunicativas. - Elementos clave de una ficha didáctica.

Módulo 6 “Puesta en práctica de lo aprendido y cierre del programa”	
Objetivos: - Evaluar los conocimientos adquiridos con su puesta en práctica. - Cerrar la formación.	
9. “¡Practiquemos!”	- Elaboración de una ficha didáctica. - Simulación práctica (I).
10. “Evaluación y cierre de la formación”	- Simulación práctica (II). - Evaluación de conocimientos teóricos. - Autoevaluación. - Cierre de la formación y evaluación del curso.

Fuente: Elaboración propia

6.7. Recursos

Los recursos que se prevén necesarios para una adecuada consecución del programa de formación son los siguientes:

- Recursos humanos: Un criminólogo/a y un pedagogo/a. Así mismo, se podría contar con algún miembro de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado experto en ciberdelincuencia que ofrezca una visión práctica de la realidad.
- Recursos materiales: Como espacio para realizar las sesiones será necesario una aula. Como material para las sesiones, será necesario: bolígrafos, folios, proyector, ordenador, y materiales de las sesiones.
- Recursos financieros: La financiación dependerá de la partida presupuestaria de Policía Municipal, siendo cubiertos como mínimo el salario de los profesionales implicados atendiendo el convenio de acción e intervención social (Resolución de 22 de junio de 2015) y los recursos materiales.

6.8. Profesionales implicados y funciones

Los profesionales implicados (recursos humanos) en el plan de formación son:

- **Criminólogo.** Preparará e impartirá las sesiones más técnicas, resolverá dudas y servirá de apoyo a los agentes. Así mismo, evaluará el programa.
- **Pedagogo.** Se encargará de las sesiones sobre habilidades comunicativas y las técnicas de docencia. Así mismo, ejercerá de observador, anotando elementos

relevantes de las sesiones (reacciones, existencia de muchas/pocas dudas, clima en el grupo, discusiones, etc.) y ayudará en la evaluación del programa.

Los **agentes policiales** también están implicados. En función de los conocimientos previos y su evolución, se irán haciendo pequeños ajustes en el plan de formación.

6.9. Evaluación

La evaluación es un proceso dinámico y continuo, realizada para la mejora del rendimiento, comprobando los logros según los objetivos propuestos. Tendrá cuatro fases:

- 1) **Inicial**, al principio del plan, por tal de identificar las necesidades y características del contexto y de los destinatarios, y valorar la adecuación del plan a los participantes. Permitirá adaptar, ajustar y reorientar el plan.
- 2) **Continua**, durante el desarrollo del plan, para identificar los puntos débiles y carencias, así como si los materiales son suficientes y apropiados. Ello permitirá reorientar el plan y mejorar la planificación de los recursos y los materiales.
- 3) **Final**, al finalizar el plan para ver la consecución de los objetivos del plan y la valoración que hacen los participantes. De esta forma, dependiendo de esta evaluación se planteará la continuación de la implementación del plan.
- 4) **Diferida**, un año después de la finalización por tal de ver si se han impartido talleres en las escuelas con los conocimientos adquiridos en la formación y conocer si dichos talleres han dado buenos resultados.

A continuación se presentan de una forma más completa las diferentes fases de la evaluación.

Tabla 6. Evaluación del plan de formación.

Momento	Finalidad	Objeto	Indicadores	Instrumentos	Decisiones
Inicial (diseño)	Identificar necesidades y características del contexto	Agentes de la Policía Local de Sabadell (PMS): necesidades	Recursos y materiales existentes respecto al tema	- Revisión de literatura - Entrevistas con profesionales	Adaptar, ajustar y reorientar el plan en función de las necesidades, expectativas y actitudes detectadas
	Identificar características de los destinatarios	Agentes de la PMS: expectativas y actitudes	Existencia de expectativas muy altas/bajas en relación al curso	Observación de las respuestas orales	
	Identificar conocimiento previo	Agentes de la PMS	Conocimiento previo alto/medio/bajo	Cuestionario inicial	
	Valorar adecuación del plan	Programa	Contenido del programa	Observación del contexto y las características	
Continuo (desarrollo)	Identificar puntos débiles y carencias del plan	Programa: efectividad	Seguimiento de los objetivos del programa Dinámica y temporización	Asistencia y atención en las actividades	Reorientación del plan en función de su desarrollo
		Participantes: interés	Actitudes favorables de los participantes	Seguimiento de las actividades que se realizan	
	Ver si los materiales son suficientes y apropiados	Recursos materiales: eficiencia	Presupuesto para materiales Objetivos conseguidos Funcionamiento y organización de las sesiones	- Observación - Experiencia	Planificación correcta de los recursos y los materiales

Final (resultados)	Consecución del objetivo general del plan planteado inicialmente	Adquisición por parte de los agentes de la PMS, de conocimientos sobre las TICs, la ciberdelincuencia y herramientas/ recursos pedagógicos para desarrollar talleres de prevención en centros escolares.	Puesta en práctica de los contenidos de las sesiones y superar la evaluación final Simulación docente adecuada al caso práctico planteado	- Observación - Evaluación de la simulación docente - Cuestionario final	Dependiendo del grado de consecución de los objetivos, se seguirá implementando el plan de formación
	Ver el grado de satisfacción con el plan	Participantes	Actitudes favorables hacia el plan	-Cuestionario de satisfacción - Valoración oral	
Diferido (pasado un tiempo de la finalización)	Observar si los agentes de la PMS siguen poniendo en práctica las herramientas y estrategias aprendidas en las sesiones	- Agentes de la PMS - Alumnos destinatarios de los talleres en los centros escolares	Actitudes y continuidad del trabajo del plan	- Cuestionario - Entrevistas con los agentes de PMS - Valorar entrevista con los alumnos	Si el impacto del plan ha sido positivo, se podría plantear su continuación con otros Cuerpos policiales
	Observar el impacto de los talleres en los centros escolares		Aumento de los conocimientos sobre la ciberdelincuencia y puesta en marcha de mecanismos de autoprotección y de corresponsabilidad		

Fuente: Elaboración propia

7. CONCLUSIONES, LIMITACIONES Y PROPUESTAS

La ciberdelincuencia, junto con el auge de las TIC y los riesgos asociados, representa un fenómeno que preocupa cada vez más en nuestra sociedad. Las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad, así como las escuelas, son más conscientes de la necesidad de una formación para la prevención de este fenómeno. Una formación tanto de los destinatarios de sesiones de prevención, como de los profesionales que las van a impartir, para poder transmitir los conceptos y conseguir los objetivos preventivos, atendiendo a las características del grupo.

Los miembros de los Cuerpos y Fuerzas de Seguridad son el cuerpo garante de los derechos y seguridad de los ciudadanos, debiendo estar actualizados sobre las nuevas necesidades, peligros y retos de nuestra sociedad, debiendo iniciar la prevención desde una edad temprana, siendo eficaces los talleres de prevención en las escuelas impartidos por personal formado en ciberdelincuencia.

Tal y como se ha podido observar, las personas entrevistadas corroboran lo mencionado en la literatura existente sobre el fenómeno, remarcando la necesidad de una formación continua y actualizada. Es por ello que es necesario un plan de formación como el presente, en el que además de formar a los policías sobre las TIC y la ciberdelincuencia, se les forme en habilidades y competencias capacitándolos para elaborar un taller de prevención en ciberdelincuencia adaptado a las características del grupo y, además, sean capaces a través de habilidades personales y comunicativas, de conseguir el objetivo del taller: que los alumnos adquieran e interioricen los conceptos.

La presente propuesta es un plan de formación teórico-práctico para agentes formadores de la Policía Municipal de Sabadell, siendo adaptable a otros cuerpos policiales y considerándolo una formación que ofrece diferentes posibilidades de aplicación y de efectividad, al haber sido diseñado teniendo en cuenta los objetivos establecidos, los programas existentes, las características y necesidades del grupo destinatario (Policía Municipal de Sabadell), y con una continua evaluación. Aun así, nos encontramos con una serie de limitaciones.

En primer lugar, hay muchos conceptos y elementos que deberían formar parte de la formación, pero que, debido al número de horas y de sesiones en las que se realizan las formaciones en la Policía Municipal de Sabadell, se ha debido sintetizar en aquellos más importantes por tal de adaptarla al formato actual del Cuerpo, aun habiéndose ampliado. Es por ello que la primera propuesta es la ampliación del número de sesiones de formación, permitiendo abarcar más conceptos y ampliar las capacidades de los agentes en ciberdelincuencia.

En segundo lugar, todas las formaciones que se realizan en la Policía Municipal de Sabadell, así como en otros Cuerpos policiales en Cataluña, son ofrecidos por instituciones oficiales como el ISPC o la Diputación de Barcelona. Es por ello que quizá podría ser una limitación el hecho que sea una propuesta no oficial, debiéndose validar previamente por un organismo oficial para poder llevarla a cabo, siendo dicha validación la segunda propuesta futura. Aun así, cabría estudiarlo con la propia Policía por tal de ver las posibles opciones al respecto.

En tercer lugar, otra limitación es la prácticamente inexistencia de programas formativos específicos como el propuesto, debiendo ser elaborada la propuesta en base a los pocos programas a los que se ha podido acceder, la literatura existente, las entrevistas y los programas de prevención de la ciberdelincuencia. En este sentido, una propuesta futura es la implementación del presente plan como una formación oficial, haciéndose extensiva a más cuerpos policiales.

Por último, se considera adecuado mencionar otra propuesta futura más, la ampliación de la formación no sólo a los agentes que vayan a impartir talleres, sino también al resto, con una formación de los conceptos más técnicos. Esta propuesta surge de la necesidad comentada en las entrevistas, respecto la falta de formación de los agentes en el ámbito de las TIC y la ciberdelincuencia.

Aun estas limitaciones, se considera que el plan de formación propuesto es una buena opción para preparar eficazmente a los agentes que van a impartir los talleres de prevención de la ciberdelincuencia en las escuelas, considerándolo por ende, una buena opción para prevenir la ciberdelincuencia o, si más no, reducir las posibilidades de ser cibervíctima o ciberagresor/a.

8. REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

Agencia de la Comunidad de Madrid para la Reeducación y Reinserción del Menor Infractor. (2016). *TICmenoRes. Programa para la prevención de riesgos y el uso adecuado de las TRIC*. Disponible en: <https://bit.ly/3hK6GQf>

Agustina, J.R. (2014). Cibercriminalidad y perspectiva victimológica: un enfoque general explicativo de la cibervictimización. *Cuadernos de Política Criminal*, 114, pp. 143-178.

Avila, J. (2018). Los menores víctimas de la ciberdelincuencia, medidas preventivas en el ámbito internacional. *Advocatus*, 15(31), pp. 79-90.

Barrio, J.A. y Barrio, A. (2018). Análisis de la habilidad comunicativa docente y pautas de actuación. Atraer la atención hablando: un reto para la enseñanza universitaria. *INFAD Revista de Psicología*, 1(1), pp. 73-84.

Cockcroft, T., Shan-A-Khuda, M., Schreuders, C. y Trevorrow, P. (2018). Police Cybercrime Training: Perceptions, Pedagogy and Policy. *Policing. Oxford University Press (OUP)*.

Cybersecurity Intelligence. (13 de abril de 2018). UK Police Cybercrime Training. *Cybersecurity Intelligence*. Consultado el 05 de noviembre de 2020, desde: <https://bit.ly/3hIhrT2>

Del Rey, R., Casas, J.A. y Ortega, R. (2012). El programa ConRed, una práctica basada en la evidencia. *Comunicar, Revista Científica de Educomunicación*, 39(20), pp. 129-138.

Garaigordobil, M., y Martínez-Valderrey, V. (2014). Effect of Cyberprogram 2.0 on reducing victimization and improving social competence in adolescence. *Revista de Psicodidáctica*, 19(2), pp. 289-305.

García, I. (2008). Competencias comunicativas del maestro en formación. *Universidad de Granada* [Tesis doctoral].

HMIC. (2015). Real lives, real crimes. A study of digital crime and policing. *Justice Inspector Rates, HMIC*.

INE (2020). Población residente por fecha, sexo, grupo de edad y nacionalidad (agrupación de países). *Instituto Nacional de Estadística. INEbase*. Consultado el 18 de junio de 2020, desde: <https://bit.ly/3obJSvm>

Is4k. (2019). Jornadas escolares para un uso seguro y responsable de la red. *Internet Segura For Kids, INCIBE*.

ITU. (2019). Measuring digital development. Facts and figures. *ITU Publications*. Disponible en: <https://bit.ly/3pQU3WD>

Jasso, J.L., Lopez, F., y Gámez-Guadix, M. (2018). Assessing the Links of Sexting, Cybervictimization, Depression, and Suicidal Ideation Among University Students. *Archives of suicide research*, 22, pp. 153-164.

Ministerio del Interior. (2020a). *Victimizaciones por causa de cibercriminalidad por comunidades autónomas, tipología penal, periodo, grupo edad y sexo*. Madrid: Ministerio del Interior. Consultado el 18 de junio de 2020, desde: <http://bit.ly/356t4hR>

Ministerio del Interior. (2020b). *Detenciones e investigados por causa de cibercriminalidad por comunidades autónomas, tipología penal, periodo, grupo edad y sexo*. Madrid: Ministerio del Interior. Consultado el 18 de junio de 2020, desde: <http://bit.ly/3hJkM4C>

Ministerio del Interior. (2020c). *Victimizaciones por causas de cibercriminalidad por comunidades autónomas, grupo penal, periodo, grupo edad y sexo*. Madrid: Ministerio del Interior. Consultado el 18 de junio de 2020, desde: <http://bit.ly/2Ilqw1V>

Ministerio del Interior. (2020d). *Detenciones e investigados por causas de cibercriminalidad por comunidades autónomas, grupo penal, periodo, grupo edad y sexo*. Madrid: Ministerio del Interior. Consultado el 18 de junio de 2020, desde: <http://bit.ly/2LgwR4X>

Miró-Llinares, F. (2012). *El Cibercrimen. Fenomenología y criminología de la delincuencia en el ciberespacio*. Madrid: Marcial Pons''.

Montiel, I. y Agustina, J.R. (2019). Retos educativos ante los riesgos emergentes en el ciberespacio: claves para una adecuada prevención de la cibervictimización en menores. *Revista Española de Pedagogía*, 77(273), pp. 277-294.

Mossos d'Esquadra (2018). *Proposta d'activitats adreçada a centres educatius de secundària, batxillerat i CF de grau Mitjà*. Disponible en: <https://bit.ly/38XtMyV>

Pacheco, P. (2019). Ciberdelincuencia en España, un desafío para el Cuerpo Nacional de Policía. *Revista Tribuna Norteamericana* (30), pp. 22-29.

Paya, C., Cremades, Á., y Delgado, J.J. (2017). El fenómeno de la ciberdelincuencia

en España: La propuesta de la Universidad Nebrija en la capacitación de personal para la prevención y el tratamiento del ciberdelito. *Revista Policía y Seguridad Pública*, 7(1), pp. 237-270.

Policia Municipal del Sabadell. (2020). *Memòria 2019*. Disponible en: <https://bit.ly/3odj6Tg>

Presidencia del Gobierno. (2019). *Estrategia Nacional de Ciberseguridad*. Ministerio de la Presidencia, Relaciones con las Cortes e Igualdad. Disponible en: <http://bit.ly/3pKbPe0>

Quinquer, D. (2004). Estrategias metodológicas para enseñar y aprender ciencias sociales: interacción, cooperación y participación. *Íber*(40), pp. 7-22.

Resolución de 22 de junio de 2015, de la Dirección General de Empleo, por la que se registra y publica el Convenio colectivo estatal de acción e intervención social 2015-2017. *Boletín Oficial del Estado*. Num. 158, pp. 7435 (2015).

Rodríguez, M.E. (2012). "El taller: una estrategia para aprender, enseñar e investigar". En *Lenguaje y educación: Perspectivas metodológicas y teóricas para su estudio*. Universidad Distrital Francisco José de Caldas, pp. 13-44.

Rodríguez, S., Fernández, E. B. y Bautista, R. (2017). Prevención de la cibervictimización en menores de la provincia de Alicante. *Revista Española de Investigación Criminológica*, 15(2).

Ruiloba, J. C. (2006). La actuación policial frente a los déficits de seguridad de Internet. *IDP: revista de Internet, derecho y política*, (2), pp. 52-62.

Sansfaçon, D. (2005). Policía y prevención : ¿Resurge una idea fuerte?, *Nota de análisis*. Montreal: CIPC, 2005b. "De la prévention et de la sécurité : réflexions sur la gouvernance durable de la sécurité des collectivités". *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 47(2), pp. 463-479.

Save The Children. (2019). *Violencia Viral*. Disponible en: <https://bit.ly/358gC0X>

Tello, L. (2013). Intimidación y «extimidación» en las redes sociales. Las demarcaciones éticas de Facebook. *Comunicar: Revista científica iberoamericana de comunicación y educación*, 41(21), pp. 205-213.

UNICEF. (2006). *Convención sobre los derechos del niño*. Disponible en: <https://bit.ly/2KSpQHU>

9. ANEXOS

Anexo 1: Entrevistas semi-estructurada

Entrevistas a Policía Municipal y Mossos d'Esquadra

Buenas, mi nombre es Ainoa Torrado, soy estudiante del Máster en Ciberdelincuencia de la Universitat Oberta de Catalunya. Me encuentro realizando el Trabajo Final de Máster sobre una *propuesta de programa formativo en ciberdelincuencia para agentes de policía formadores, que imparten talleres de prevención en las escuelas*. Por tal de tener una visión más próxima a la realidad, sería un honor poder contar con usted en la presente entrevista.

Muchas gracias de antemano, quedo a su disposición ante cualquier duda o consulta (atorrados@uoc.edu).

1. ¿Me podría decir en qué consiste su trabajo?
2. ¿Cuál es su formación?
3. Sabría decirme qué se entiende por “ciberdelincuencia”? ¿Ha tratado temas de ciberdelincuencia?
4. ¿Ha recibido formación sobre docencia o formación específica para el desarrollo de su trabajo?
5. Leyendo el plan de formación del 2017-2019 que me han proporcionado, he podido ver que existe una gran variedad temática pero no se ha trabajado la ciberdelincuencia. ¿La han llegado a considerar? ¿O no ha tenido suficiente demanda?
6. ¿Considera necesaria una formación actualizada y constante sobre nuevas tecnologías? ¿Y sobre ciberdelincuencia?
7. ¿Tratan con casos de ciberdelincuencia en Policía Municipal de Sabadell? Ya sea a nivel de denuncias como a nivel de prevención o intervención.
 - a. En caso afirmativo, ¿considera que la respuesta que han ofrecido es la adecuada? ¿Cree que sería necesario una formación específica?
 - b. En caso negativo, ¿considera interesante/importante trabajar estos temas?
8. ¿Considera que para la prevención de la delincuencia la educación es una medida fundamental?

9. ¿Cómo ven los alumnos que se impartan talleres sobre un tema específico por parte de agentes de policía? ¿Cuántos agentes suelen impartir los talleres? ¿Considera que son suficientes?
10. ¿Cuál es la metodología que emplean en los talleres?
11. ¿Cree que los alumnos adquirieren correctamente los conceptos y herramientas con este tipo de talleres?
12. ¿Qué elementos considera esenciales a la hora de impartir un taller en una escuela? (formación, competencias, habilidades comunicativas, etc.)
13. ¿Se ha encontrado alguna situación complicada en el aula en el momento de impartir el taller?
 - a. En caso afirmativo, ¿la podría explicar? ¿cómo la solucionó?
14. ¿Considera que son necesarios más talleres preventivos en diferentes ámbitos (ej.: ciberdelincuencia)?
15. Volviendo a la formación que se realiza en Policía Municipal, ¿cómo es la acogida de la formación por parte de los agentes?
16. ¿Qué metodología se emplea (teórica, práctica, teórico-práctica)?
17. ¿Cómo ve que se establezca una formación específica para un grupo específico de agentes, como por ejemplo formar a formadores en materia de ciberdelincuencia?
18. ¿Qué cree que debería trabajarse en una formación orientada a formar a los agentes que imparten talleres de prevención de la ciberdelincuencia? (contenidos específicos/generales sobre ciberdelincuencia, competencias y habilidades comunicativas, etc.) ¿Cree que debería emplearse la misma metodología que se sigue en el resto de formaciones de Policía Municipal?
19. ¿Cuántas sesiones/horas de formación recomienda en base a la experiencia con las formaciones anteriores?
20. En el plan de formación de la Policía Municipal, se contempla una metodología presencial, ¿considera que es adecuada? Con la situación que estamos viviendo, ¿se plantea la metodología a distancia (online) o semipresencial?
21. ¿Alguna duda, comentario o sugerencia que quiera añadir?

Entrevista al Servicio de Formación del ISPC

Buenas, mi nombre es Ainoa Torrado, soy estudiante del Máster en Ciberdelincuencia de la Universitat Oberta de Catalunya. Me encuentro realizando el Trabajo Final de Máster sobre una *propuesta de programa formativo en ciberdelincuencia para agentes de policía formadores, que imparten talleres de prevención en las escuelas*. Por tal de tener una visión más próxima a la realidad, sería un honor poder contar con usted en la presente entrevista.

Muchas gracias de antemano, quedo a su disposición ante cualquier duda o consulta (atorrados@uoc.edu).

1. **Tengo conocimiento que aquí, al ISPC, se realiza una “formación de formadores”. ¿Hay alguna estructura o programa que siga esta formación?**
2. **¿Cuál sería la carga lectiva ideal?**
3. **¿Sería posible tener alguna estructura de estas formaciones para saber exactamente qué se trata?**
4. **¿Cuáles serían los aspectos clave que se repiten en todas las formaciones?**
5. **¿Hay algún programa que se haya realizado a nivel europeo u otro proyecto del que se haya realizado una evaluación que demuestre que este tipo de programas son efectivos para formar a un buen formador?**

Entrevista al Director del Instituto Pau Vila (Sabadell)

Buenas, mi nombre es Ainoa Torrado, soy estudiante del Máster en Ciberdelincuencia de la Universitat Oberta de Catalunya. Me encuentro realizando el Trabajo Final de Máster sobre una *propuesta de programa formativo en ciberdelincuencia para agentes de policía formadores, que imparten talleres de prevención en las escuelas*. Por tal de tener una visión más próxima a la realidad, sería un honor poder contar con usted en la presente entrevista.

Muchas gracias de antemano, quedo a su disposición ante cualquier duda o consulta (atorrados@uoc.edu).

1. **¿Me podría decir en qué consiste su trabajo en la Escuela?**
2. **¿Cuál es su formación?**

3. Sabría decirme qué se entiende por “ciberdelincuencia”? ¿Ha tratado temas de ciberdelincuencia?
4. ¿Cómo ven los alumnos que se impartan talleres sobre un tema específico por parte de personal externo al centro escolar (ej.: policía)? ¿Les gusta?
5. ¿En qué momento del día cree que este tipo de talleres son mejor recibidos? (primera hora del día, en medio, al final...)
6. ¿Considera necesaria una formación actualizada y constante sobre nuevas tecnologías? ¿Y sobre ciberdelincuencia?
7. ¿Considera que para la prevención de la delincuencia la educación es una medida fundamental?
8. ¿Se ha localizado algún caso de ciberdelincuencia en el centro escolar? (ciberbullying, sexting, online harassment, fraude, etc.)
9. ¿Se ha impartido algún taller o sesión informativa sobre ciberdelincuencia o algún tema relacionado con la seguridad en la red, ciberbullying, sexting, etc.?
 - a. En caso afirmativo, ¿cree que los alumnos adquirieron correctamente los conceptos y herramientas?
 - b. En caso negativo, ¿considera que es buena idea realizar talleres sobre esta temática teniendo en cuenta el gran auge de la inclusión de las nuevas tecnologías en nuestra vida, especialmente en la de los jóvenes?
10. ¿Qué elementos considera esenciales a la hora de impartir un taller en una escuela? (formación, competencias, habilidades comunicativas, etc.)
11. ¿Cómo cree que sería una correcta gestión del aula durante la impartición del taller? (a nivel de qué hay que tener en cuenta para que los alumnos presten atención, no haya conflictos, etc.)
12. ¿Cómo imparte una clase en la que las necesidades de atención son diferentes entre los alumnos del mismo grupo?
13. ¿Alguna duda, comentario o sugerencia que quiera añadir?

Anexo 2: Transcripción entrevistas

Anexo 2.1. Entrevista al Intendente Mayor Quesada (Policía Municipal de Sabadell)

1. ¿Me podría decir en qué consiste su trabajo en el Cuerpo de la Policía Municipal de Sabadell?

Bàsicament en dirigir un cos de policia d'acord a unes funcions que em vénen ordenades per una llei en la qual ens atribueix dintre del sistema de seguretat pública una sèrie de funcions on també interoperem amb altres cossos de policia i la suma de totes les funcions dels cossos de policia dóna el resultat de lo que seria el equilibri en el sistema de seguretat públic en el sentit de protecció de les persones i evidentment d'alguna manera de contenció de la delinqüència. Bàsicament és això.

Dirigir un cos de policia és molt més complex que no només fermet polítiques orientades a la reacció, sinó que hem de treballar amb polítiques relacionades amb la proactivitat i després hem d'assegurar també d'alguna manera que totes les accions policials s'ajustin als principis deontològics que a nosaltres ens vénen imposats també per llei, no? Aquesta seria més o menys la meua funció, dirigir el cos d'una manera deontològica de base i amb l'objectiu de recercar millors nivells en matèria de seguretat que provoquin millor benestar en els ciutadans i la major seguretat en l'exercici dels seus drets i llibertats.

2. ¿Cuál es su formación?

Bé, jo tinc diferents formacions. Jo sóc professor d'EGB, sóc llicenciat en geografia, he fet alguns postgraus i he fet un parell de màsters també. Falten algunes cosetes que normalment vaig notant que em falta, però bueno.

La formació d'un cap de cos, jo crec que ha de ser de lo més plural possible, des de molts angles de visió, des de diferents punts de vista, no? També de manera interna, com són les gestions econòmiques del cos, com són les gestions lògicament de les persones, com les gestions de les diferents polítiques de seguretat que es

puguin crear o que se't vinguin donades o que puguis també d'alguna manera per iniciativa pròpia, pues posar-les en funcionament, no?

Considera que la seva formació li està ajudant en el seu lloc de feina?

Per descomptat, la formació i després també l'experiència acumulada, són les dues coses. Osigui, tu has de barrejar el tema de la formació que reps amb lògicament l'experiència. I l'experiència és algo més que deixa passar els anys, osigui no has destil·lat tot el coneixement que com a conseqüència de les múltiples intervencions que tens, permet d'alguna manera fixar els continguts de la teva formació, perquè clar, les formacions a vegades són molt obertes, no? I una part de la formació té una gran utilitat, però una altra té una utilitat en el sentit que recolza la principal. Amb lo qual lògicament quan tu tens experiència bé en la direcció de les persones, bé en la direcció de les polítiques públiques en matèria de seguretat, el que fas d'alguna manera és consolidar aquest coneixement que tens i acabes trobant l'equilibri entre l'experiència i la teva formació.

3. Sabría decirme qué se entiende por “ciberdelincuencia”? ¿Ha tratado temas de ciberdelincuencia?

En el tema de la ciberdelinqüència, ens estem trobant que és algo bastant nou, és a dir, hem tingut des del punt de vista criminològic històries relacionades amb els delictes de o bé contra les persones o bé contra la propietat, no? I de sobte van apareixent tots els delictes de la ciberdelinqüència amb múltiples variacions, fins i tot cada vegada és molt més creativa, per dir-ho d'aquesta manera, del que ens podríem imaginar, no?

Ja no parlo del phishing, dels enviaments massius de correus, intentant buscar persones que siguin més vulnerables (...), clar, la majoria d'aquestes organitzacions estan fora del nostre país i també fora de la Unió Europea, amb lo qual no hi ha un criteri universal a nivell mundial que permeti d'alguna manera la persecució d'aquestes xarxes, és a dir, es demostra que el ciber no té límits fronterers com tenien fins aleshores totes les lesions, sinó que és algo global (...).

Et trobes amb aquest tema, et trobes amb que compres una cosa i no t'hi ve bé, et

trobes que moltes vegades has pagat en algun restaurant i t'han doblat la targeta de crèdit i t'estan defraudant o estafant (...), i després tenim tot el tema del ciberbullying també o els accessos a webs determinats perquè no tenen control d'accés parental i tal, perillós quan els nens entre en contacte amb, com ho definiria jo, amb pornografia, a partir de la pornografia en un moment determinat poden haver acosaments sexuals contra nens com a conseqüència d'aquestes entrades que puguin fer amb els xats.

Clar, amb els joves o el nen d'ara no és el mateix que el de fa uns anys en aquesta matèria, s'han universalitzat tant el tema de les connexions i contactes amb lo que és el tema d'Internet i tot lo que produeix Internet, que té coses molt positives evidentment, però lògicament també és un espai que està ple de riscos.

A partir d'aquí, com preparem aquestes persones? Com preparem als joves? Com preparem a la gent gran? Sobre aquesta matèria, per la qual sempre hi ha un parell o tres de línies d'intervenció en aquestes situacions, per a la gent més gran que sol ser una mica confiada i desconfiada alhora eh, desconfiada amb la presència física, però confiada quan li envien una carta. Aquí per això quan fan aquestes accions de phishing, quan toca una persona gran, va automàticament a contestar-la perquè creu que és la seva obligació contestar al seu banc (...). Pel tema de la gent jove, que seria aquella que està escolaritzada o en procés d'escolarització, clar també hi ha diferents nivells, no? Però bàsicament quan els nens s'apropen al tema d'Internet, estan a l'entorn dels 8 si no abans eh, entre els 7 i 10 anys, es van apropant aquí, ja van entenent les coses, en el sentit de que ja poden entrar en Internet, a determinades webs, lògicament, la formació que reben a l'escola també s'hi treballen temes de recerca de material formatiu i material informatiu per presentar en els seus treballs, a través també de fonts obertes, en definitiva, no? Bàsicament a partir d'aquí és quan has d'elaborar els programes aquests, no? Programes que no sempre són fàcils, no? Avui per exemple consum de pornografia buena, el que vulguis i a més a més sense qua hagin frens eh; en alguns casos, en algunes web em sembla que et pregunten si ets major d'edat, dius que sí i dona igual que tinguis 10 anys, sembla ser que curen aquesta situació. Hi ha hagut també la

normativa que hem tingut sobre la protecció de dades, (...).

4. ¿Qué necesidades a nivel de formación y competencial cree que sería necesario trabajar para mejorar la eficacia policial?

Nosaltres tenim moltes intervencions del que seria gestió de conflictes i una gestió pacífica de conflictes també, no? Algo que pugui tenir un valor afegit, m'explico? (...) Si augmenten la perspectiva els policies i donen més orientacions, el que poden fer es gestionar allà el conflicte i baixar les expectatives i com a mínim treballar el tema de la convivència o com a mínim contenir-la (...).

És veritat que moltes vegades estem exigint a la policia uns nivells de coneixement i operatius que no es corresponen amb el seu nivell de classificació administrativa de l'administració pública, tot i que el sou del policia és més alt que un A1, però la seva classificació és un C2, això significa que el nivell exigít és un graduat en ESO, no estem demanant més capacitació acadèmica que aquesta. I després es fa el sistema selectiu, és un sistema selectiu que es fonamenta en la selecció fonamentalment psicològica, evidentment amb coneixements generals i tot lo demès que li doni la puntuació, i física i mèdica. Són els quatre pilars que nosaltres recollim quan fem la selecció, però no només nosaltres sinó tot el sistema català fa la mateixa història (...).

I a més en formació en competències com serien habilitats comunicatives per exemple, empatia i aquest tipus de competències serien essencials que un policia les tingués?

I tant, i tant, per exemple, nosaltres ara estem desenvolupant un projecte de desplegament en el territori de la policia orientada a les persones, de proximitat bàsicament, no? I clar, lògicament tu no et pots adreçar a les persones si no tens assertivitat, no? Que és la barreja entre empatia i altres qüestions, no? És a dir, no es tractaria de la típica història que es diu sempre d'estar completament en el lloc de l'altre persona per poder entendre-ho que et limiti la teva capacitat per prendre una decisió, no? Has de ser molt assertiu, has de trobar aquest punt mig (...) i a això a la gent se l'ha d'ensenyar. Per exemple, els tallers d'empatia han anat molt bé per treballar les mesures alternatives a les sancions amb persones infractores, per a que

puguin entendre el que signifiquen determinades accions i després a través de processos de rol ho has de col·locar en la posició per a que puguin aprendre elements empàtics que li permetin a ell tenir la consciència que lo que han fet té un perjudici per les persones i un perjudici que moltes vegades és més alt, no? Generar aquesta consciència els permet d'alguna manera de cara a futures situacions que pugui tenir també li permetria d'alguna manera com frenar-se o com a mínim tenir-ho en compte també, no?

Nosaltres clar, necessitem habilitats comunicatives, sense dubte, necessitem també lògicament processos d'empatia, perquè clar, volem treballar un tema de proactivitat, és a dir, que et puguis avançar una miqueta a les situacions aquestes. I clar, quan parlem d'empatia parlem de tot, no? Clar, aquí ja començaria tot lo que seria la segmentació d'edats i per formació i per territori, no? No és el mateix adreçar-te a un grup de joves, que adreçar-te a un grup de mitjana edat o un grup de gent gran, no? Van variant molt per edat i per territori sobretot van variant molt algunes coses.

Aquest tipus de formació s'ha considerat dins del pla de formació de la Policia Local?

Sí, ara de fet ho hem de tirar endavant, hi ha un encàrrec per aquest tema, ja veurem si som capaços, però és el que necessites. Si tu vols treballar proactivament en un territori has de tenir informació de lo que et demanen i lo que vols amb aquest tema d'aquí i formació en lleis per poder entrar en aquests temes d'aquí, a part de l'experiència policial, la teva experiència, clar, no tot és policial (...), si has d'interactuar amb un joves, necessites alguna eina per entrar allà dins (...).

- 5. Leyendo el plan de formación del 2017-2019 que me han proporcionado, he podido ver que existe una gran variedad temática pero no se ha trabajado la ciberdelincuencia. ¿La han llegado a considerar? ¿O no ha tenido suficiente demanda?**

En aquest pla no, perquè anem buscant un contacte físic, no un contacte virtual.

Però en el sentit de saber actuar front un ciberdelicte en atestats per exemple?

Però en aquest de proximitat no, perquè no és virtual, és a dir, una cosa és rebre una denúncia i una altra cosa és que tinguis un territori i tu siguis responsable d'aquesta porció del territori i que pretenguis amb aquesta un contacte, uns contactes presencials -físics, no virtuals. Nosaltres hem de tenir el tema de ciberdelinqüència situats en punts molt concrets, a vegades en la recepció de denúncies o a vegades per necessitat en algunes investigacions relacionades amb aquest tema (...).

6. ¿Considera necesaria una formación actualizada y constante sobre nuevas tecnologías? ¿Y sobre ciberdelincuencia?

Sí, sí sí. A veure, nosaltres a la policia la vam formar en el tema de la protecció de dades, perquè nosaltres maneguem dades de nivell màxim, el nivell que estan més protegits i necessiten saber que aquestes dades estan protegides. Clar, nosaltres tenim dades de sexe, evidentment, d'origen, de les intervencions nostres que poden haver-hi temes de salut, poden haver-hi temes de consum de drogues, temes de detencions, en fin, el que és una base de dades policial (...), clar per això els agents necessitaven rebre formació suficient perquè ells han de protegir aquestes dades i han de saber de quina manera les han de protegir, quins són els usos que poden tenir, i quins són els límits que poden tenir (...). Notem nosaltres que la majoria de gent que tenim treballant, sobretot aquells que recullen denúncies, que fonamentalment és lo que està més vinculat amb el tema de ciberdelinqüents, trobem una mancança bastant important en quant a la seva formació.

I la cosa va més lluny també eh, perquè clar, hi ha moltes vegades que es produeixen amenaces, es produeixen a vegades greus eh mortals "te voy a matar", i aquestes amenaces queden d'alguna manera com encobertes en perfils falsos, estava pensant per exemple en Twitter i estava pensant també en alguns perfils de Facebook, en que cadascú es munta un perfil determinat, clar, quan li demanes a les empreses que et diguin quina és la IP o el nom de qui està registrada una cosa determinada, igual t'has d'anar als Estats Units a preguntar-ho i fonamentalment

s'ha de fer a través de procediments judicials, no?(...).

I a nivell de tots els treballadors, estan formats sobre prevenció de riscos en Internet?

No, en quant a les webs que es poden consultar no, també et dic que no tothom hauria d'accedir a determinades webs i m'explico. La gent que ha de recercar en webs d'aquestes són unes persones que són un grup molt determinat, no? (...) la gent que tenim nosaltres que fan alguna petita investigació i la gent que està en atestats també, però ningú més ha de recercar en webs, però moltes vegades és curiositat o a vegades hi ha temps morts, perquè moltes vegades la gent de policia pot fer consultes que no són consultes en principi previsibles, i aquestes consultes que no són previsibles poden provocar situacions o l'obertura d'un forat que permet una intrusió o que puguin hackear alguna història. En alguns casos, allò que et surt a la pantalla de "usted ha entrado en una web prohibida" per temes de violència o per temes de sexe, no? I "usted tiene que pagar mil euros si quiere que..." això també passa i la persona que ha entrat allà a vegades no sap que ha entrat en aquestes històries, perquè moltes vegades vas buscant algunes informacions que poden tenir aquest tema, és a dir, la gent nostre que va treballant amb aquests temes a vegades em ve a buscar, per exemple si hem de fer alguna història relacionada amb la prostitució has d'entrar en algunes de les webs que s'anuncien a la ciutat de Sabadell sobre aquest tema, amb lo qual ja vulnerabilitzes una mica la teva robustesa a l'hora d'entrar, però són escasses.

Lo que no tenim protecció és contra la gent que no té la obligació o que no ha d'investigar res, que de manera diria jo totalment innocent o curiosa entren en webs i tal que són més complicades, aquí tenim problemes aquí. Sí que és veritat que el sistema informàtic nostre es de manera general robust i bueno, està bastant protegit en el tema de gent i tal que et pugui entrar, no? pero bueno no el tenim resolt aquest tema.

Ha comentat que faltava informació en atestats a l'hora de rebre la denúncia. Es considera que seria necessària aquesta formació per quan es rep un ciberdelicte?

Sí, correcte. A nosaltres el que se'ns denuncia són estafes fonamentalment i alguna vegada algun bullying també, a vegades relacionats amb temes de coles i crec que no hem tingut cap cosa més així (...). Clar, amb aquests temes d'aquí, lo més important en la situació aquesta és que són denúncies que si el que el hackea el compte resulta que està a la República Soviètica, és molt difícil i què li has de fer a aquesta persona? Evidentment recollir-li la denúncia, en alguns casos o en molts casos hi ha associades les targetes de crèdit i si tu has patit una estafa o alguna d'aquestes històries, els segurs ho solen cobrir, no sempre però sí, amb lo qual amb això també provoques una certa baixada d'ansietat en algunes persones, és a dir, quan un avi que cobra una pensió de mil euros li fots una estrebada d'aquestes i li mangles els mil euros, li poses en una situació de no de vulnerabilitat sinó lo següent pràcticament, de pobresa absoluta, els avis solen anar molt al dia amb aquests temes (...) explicar-li a aquesta persona com ha d'afrontar aquesta situació clar, els hi dones quatre consells, però evidencia que hauríem d'intentar fer algun tipus de formació a aquestes persones, no sé com, però l'hem d'intentar fer.

El que també és cert és que la formació, com la població de més de 70 anys és molt alta, però no saps com arribar a ella, no tothom està en xarxes i tal per arribar-hi. Clar, nosaltres donem molts consells a través de Twitter, però ningú te Twitter de més de 70 anys, en general eh (...), vas als Centres Cívics i hi ha una tipologia de gent gran, però molts estan a casa, vull dir que no tenen xarxes socials relacionals més enllà de la família, no? Clar, es que és complicat, tot i això s'han de continuar explicant aquestes històries perquè segurament hi ha tota una promoció de gent que té 50, 55 que arribarà als 70 dins d'uns anys i tal, que lògicament són una generació en aquest sentit molt més preparada.

7. De los diferentes tipos de ciberdelitos existentes, ¿cuáles cree que son los que tienen mayor prevalencia entre los menores?

Jo crec que l'assetjament, bàsicament, bàsicament entre ells, sí sí, l'assetjament, el tema de danyar també reputacions (...)

8. Algunos estudios muestran que la Policía se interesa más por aquellos delitos visibles en el espacio físico y por aquellos más mediatizados, y dejan de interesarse por los delitos cometidos en el ciberespacio. ¿Está de acuerdo?

En que passa sí, en que nosaltres hem de fer canvis, també. M'explico, la policia sap fer moltes coses molt bé perquè té molta experiència acumulada, el problema és que et van canviant els entorns i els processos, és a dir, hauries de saber fer altres processos en altres entorns, però tu continues sabent més del entorn en el que t'has format i del que t'ha donat d'alguna manera més temes.

Per exemple, en temes de Sabadell, tot i que creixen els delictes d'aquests denunciats en matèria d'Internet, però la majoria continuen sent altres tipus de delictes de lesions, o bé de furts, hi ha molta gent que viu del furt, robatoris, algo que és com molt tradicional, algo que casi casi enllaça a la llei d'enjudiciament criminal del segle XIX (...). Clar, tot això està canviant molt, no? I cada vegada estan passant més coses que necessiten formació, altres nivells de professionalitat, però continua també lo altre tenint molt de pes, és a dir, les lesions tenen molt de pes, les conduccions de vehicles de diferents tipus delictius en trànsit tenen també molt de pes, la violència de gènere té pes, la violència domèstica (...) també té pes... home, és difícil articular més coses que aquestes, no? Tot i que sí que és veritat que s'estan obrint determinades qüestions, però encara el pes que té el que serien les denúncies no és tant important com per girar-ho tot, és important per dir "hi ha aquest tema, estiguem atents" (...).

9. ¿Tratan con casos de ciberdelincuencia en Policía Municipal de Sabadell? Ya sea a nivel de denuncias como a nivel de prevención o intervención.

[Respondida en varias preguntas]

10. ¿Considera que para la prevención de la delincuencia la educación es una medida fundamental?

La formació més que l'educació. El problema és trobar el tall en on t'has de situar, no? És a dir, normalment l'escola comença en P3, acaba en 6è, després comença amb 1r ESO i acaba en 4rt i continua, aquest és el cicle, no? El problema és on comença aquest tema d'aquí, no? Normalment comencen a l'any que fan 3r, allò

que vas entrant en aquests temes. I a més a més, totes les possibilitats d'Internet per un nen són extremadament atractives. (...)

La cosa és on trobar el tall i nosaltres poder tenir sobre la base de l'experiència el que nosaltres estem treballant i evidentment les experiències també que hi puguin haver didàctiques d'altres organitzacions policials sobre aquesta matèria (...), sobretot en temes de dependència de les xarxes socials o a nivell d'influència que poden tenir en els processos de formació d'una persona tan poc madura com són els nens, sí que és veritat que aquí tenim molt espai de creixement nosaltres i molta més gent evidentment d'altres professions, sense dubtes.

Nosaltres podem aportar el que és l'experiència nostra en aquest sentit, que és bàsicament amb el tema de les estafes, el tema del bullying que es pugui produir, l'afectació que això produeix també, lògicament combinat també amb altres accions professionals en aquesta matèria, jo crec que sí, no? Sense dubte i crec que hauríem de formar a la gent nostra que està en el front office sobre aquest tema, sense dubtes; la gent nostra que està en el back office també treballant o explotant dades, sense dubtes; i la gent que ha d'anar a les escoles, evidentment molt més. El problema moltes vegades és no tenir-ne suficient formació els agents que fan escola en aquesta matèria, perquè no són capaços de connectar una cosa amb l'altre i desenvolupar-la, més enllà dels típics recursos que ens trobem moltes vegades que compartim els cossos de policia o a través d'organitzacions i tal, i associacions relacionades amb aquesta matèria.

Amb els Mossos d'Esquadra hem treballat alguns temes relacionats amb la ciberdelinqüència però molt adreçada a gent jove, bueno, a gent escolaritzada i a gent gran, no? Però tampoc són uns grans especialistes les persones que van i ho expliquen, no? O sigui, reps la formació i la informació i la vas adaptant a les noves realitats.

Llavors, consideraria necessari treballar específicament aquest tema amb els agents que van a fer la formació?

Sí, tant amb uns com els altres com els altres, els tres nuclis que tenim.

11. ¿Qué cree que debería trabajarse en una formación orientada a formar a los agentes que imparten talleres de prevención de la ciberdelincuencia? (contenidos específicos/generales sobre ciberdelincuencia, competencias y habilidades comunicativas, etc.) ¿Cree que debería emplearse la misma metodología que se sigue en el resto de formaciones de Policía Municipal?

Home, sense dubte, i tant. Lo que nosaltres no fem servir el tema informàtic en les nostres formacions. És a dir, nosaltres tenim unes orientacions de formacions (...) que a vegades coordinar determinades informacions i coneixements o compartir determinats coneixements entre nosaltres mateixos o amb un cos de policia molt gran, necessitem de tant en tant seure'ns, parar-nos, i afinar algunes praxis que tenim i també lògicament lo que són algunes formacions acabar d'alguna manera d'equilibrar-les o com a mínim consensuar-les, no? Això per un cantó.

Per altre cantó, nosaltres quan fem formació per augmentar les competències les policies, les seves capacitats que necessitem després, no? Per a que puguin més eines per altres conflictes que puguin tenir o com a mínim tinguin un punt de vista sobre alguns temes i tal com a mínim diferent, no? És a dir, quan tu a un policia li augmentes, li dones molts més punts de vista, li dones una visió general de 360°, segurament les seves decisions, quan les prengui en determinats casos, en determinades situacions, seran molt més complertes i molt més correctes per poder si no solucionar, com a mínim contenir-ho de tal manera que permeti d'alguna manera la inclusió d'aquestes persones del conflicte en una xarxa que es pugui treballar. Si la formació que li dones al policia és molt reduïda, prendrà decisions i tal sobre aquesta visió que li dones, si la omple, li dones molts més punts de vista.

12. ¿Alguna duda, comentario o sugerencia que quiera añadir?

A l'hora de fer un taller a una escola, en la formació aquesta específica que es faria als agents, que van a impartir aquest taller, quins serien els elements clau que haurien d'estar presents sí o sí en aquesta formació?

A veure, fonamentalment una part tecnològica, no? Han d'entendre el que expliquen i han d'entendre també perquè parlen aquestes coses, se'ls ha de donar aquesta base formativa. També han de tenir formació en el tema de les

dependències que pot generar determinades coses com el canvi de caràcter com a conseqüència de les dependències, i d'alguna manera també has de tenir-ne certa intuïció, has de desenvolupar certa intuïció, perquè quan fas formació, estàs moltes vegades intentant provocar que aquell alumne o aquella persona que rep la formació igual ell o ella no ha considerat que allò és important el que estava passant i quan tu obres els ulls en aquesta matèria, se'n poden donar compte de que estan patint un assetjament molt determinat, i això el que has d'intentar és generar com a mínim aquesta passarel·la per a que pugui haver un retorn, amb lo qual el que fas d'alguna manera és evidenciar o visibilitzar la situació que abans estava oculta com a conseqüència de que no tenies ni idea d'aquest tema (...). I per això també és important la formació, per ajudar a elevar la capacitat a través de processos formatius de la presa de decisions i alhora crear les passarel·les per a que la gent pugui sortir en cas de que hi hagi o si es produeix que puguin d'alguna forma tenir el contacte, són les dues coses les que s'han de mirar d'aconseguir.

Ara mateix no s'estan fent tallers des de Policia Municipal de Sabadell sobre ciberdelinqüència, però considera que seria bona idea poder fer-los igual que s'estan fent els de seguretat vial?

Sí, sí sí, el que passa és que no tenim la gent preparada ni la gent tampoc, però sí sí, és un escenari que el tenim aquí, això no s'ha de dir, és a dir, pesa poc en el conjunt del que passa, però es fa evident que hi ha molt element aquí, element en el sentit del que he comentat de patrimonial, en el sentit de l'assetjament, és algo bastant ocult eh, és a dir, hi ha una xifra negra molt potent a allà.

Anexo 2.2. Entrevista al Caporal Guil (Policía Municipal de Sabadell)

1. ¿Me podría decir en qué consiste su trabajo en el Cuerpo de la Policía Municipal de Sabadell?

Bueno pues, me sería verdaderamente difícil encasillar lo que es mi trabajo a día de hoy. Mi trabajo se compone básicamente de la resolución de muchas disciplinas, no? en la jefatura como tal. Bueno, básicamente sin querer extenderme más, formo parte de la unidad de suport en todo aquello que el Intendente Mayor necesita que se le eche una mano. Actualmente soy el mando encargado de la unidad de formación, estoy a cargo también de la Intranet de Policía Municipal, una plataforma que en su día, hace prácticamente un año y medio diseñé, soy el encargado de elaborar y confeccionar los procedimientos normalizados de trabajo, lo que se llaman PNTs, así mismo soy el encargado de normalizar y diseñar toda la documentación y actas de servicio en la Policía Municipal. Eh...qué más? También formo parte de la comisión de videovigilancia en cierta manera, soy quien diseña los permisos, y básicamente pues todo aquello que mi superior jerárquico me ordene en el día a día.

2. ¿Cuál es su formación?

Hace años estudié BUP y COU (...) inicié la licenciatura de derecho, la dejé paralizada (...) y estoy ahora intentando acabarla, osea que actualmente soy de alguna manera estudiante del grado de derecho (...). También decir que soy estudiante del grado de psicología, sí, estoy haciendo dos grados, acabando el de derecho y el de psicología lo estoy de alguna manera iniciando por placer, vaya.

¿Diría que su formación le ayuda en el día a día de su trabajo?

Sí, sin duda sí. Sin la formación que he ido cultivando a lo largo de los años además de la académica, sería prácticamente imposible que pudiera desarrollar mi trabajo a día de hoy.

3. Sabría decirme qué se entiende por “ciberdelincuencia”? ¿Ha tratado temas de ciberdelincuencia?

Pues no, en principio no he tratado con temas relacionados con ciberdelincuencia. ¿Por qué no he tratado? Porque básicamente entiendo que es un tipo de delito que compete al cos de Mossos d'Esquadra.

¿Qué entiendo por ciberdelincuencia? Pues básicamente toda aquella que se desarrolla y tiene un impacto en el ciberespacio, valga la redundancia. (...) Es decir, toda aquella delincuencia que se desarrolla pues utilizando mecanismos digitales o básicamente eso (...).

4. ¿Ha recibido formación sobre docencia para poder organizar las formaciones?

Bueno, de hecho, hace unos años la diputación de Barcelona organizó una formación para formadores, me inscribí e hice un curso de formación de 21 horas lectivas. Esa era la titulación básica que en cierta manera me acredita para ser formador. De hecho, si la pregunta específica es si se me ha facilitado alguna formación para dirigir la unidad de formación de la Policía Municipal, la respuesta es no.

¿Ha sido más bien formación general la que le han facilitado?

Correcto.

Y esta formación genérica, ¿es perfectamente aplicable aquí? ¿o es a través de la experiencia que esos conocimientos se han ido adaptando a las necesidades del cuerpo?

Bueno, yo diría que más lo segundo, no? que la experiencia se ha ido adaptando a las necesidades, más que otra cosa. La formación genérica sirve para tener un marco general donde empezar a trabajar, un marco general con el que en cierta manera perder el miedo ante la oración, ante la multitud, pero a nivel organizativo, pues con la experiencia del día a día y el transcurso de los años.

5. **Leyendo el plan de formación del 2017-2019 que me han proporcionado, he podido ver que existe una gran variedad temática pero no se ha trabajado la ciberdelincuencia. ¿La han llegado a considerar? ¿O no ha tenido suficiente demanda?**

Que yo sepa, no ha tenido la suficiente demanda, por lo tanto, la jefatura no ha considerado que fuera una materia que debiera tener el suficiente impacto académico entre todo el personal, esa es la realidad a día de hoy.

6. **¿Considera necesaria una formación actualizada y constante sobre nuevas tecnologías? ¿Y sobre ciberdelincuencia?**

Sí sí, desde luego, desde luego. Con el transcurso de los años y el impacto que están teniendo las nuevas tecnologías, cada vez se hace más necesaria, no? una actualización. Y sobre ciberdelincuencia también, aunque como he comentado antes no sea una materia específica a nivel de investigación criminal de la Policía Municipal, no hay que dejarla de lado.

7. **¿Tratan con casos de ciberdelincuencia en Policía Municipal de Sabadell? Ya sea a nivel de denuncias como a nivel de prevención o intervención.**

Sí sí, claro, obviamente. Durante el período que estuve como responsable en la unidad de atestados, recibíamos obviamente denuncias de ese tipo, las recepcionábamos y luego las traspasábamos al cos de Mossos d'Esquadra que era el cuerpo que iniciaba la investigación criminal.

- a. **En caso afirmativo, ¿considera que la respuesta que han ofrecido es la adecuada? ¿Cree que sería necesario una formación específica?**

En principio sí, hasta prácticamente apurábamos el marco competencial de que disponía la Policía Municipal.

- ¿Cree que sería necesaria una formación específica?**

Sí, desde luego que sí. Específicamente insistiría en todos los delitos cometidos por el ciberacoso, el cibersexo, y temas relacionados con la libertad e indemnidad sexual se cometen muchísimos (...).

¿Cuál cree que es el ciberdelito con mayor prevalencia entre los menores?

El acoso específicamente y en materia de sexo el grooming, cuando el bien jurídico que hay que proteger es un menor. (...)

8. ¿Considera que para la prevención de la delincuencia la educación es una medida fundamental?

Sí podría serlo, desde luego que sí. Como pilar básico, sí, sí lo es, considero que sí.

9. Volviendo a la formación que se realiza en Policía Municipal, ¿cómo es la acogida de la formación por parte de los agentes?

Bueno, se puede resumir en dos conceptos. La primera es que la formación es obligatoria, en la mayoría de las organizaciones y especialmente las policiales, cuando se intenta imponer una cosa como obligatoria, genera resistencia. Por lo tanto, si unimos la resistencia con la obligación, podemos decir que el impacto que produce la formación en la plantilla es negativo. Es negativo por ese punto de vista.

Y segundo, por la percepción que tiene la plantilla de lo que debería ser la formación. Ellos entienden, la gran parte de la plantilla, que la formación debe de estar destinada únicamente a procedimientos de actuación en la vía pública, cuando la jefatura ha intentado planificar una formación más transversal, donde a más a más de los procedimientos de trabajo en la vía pública, se intenta hacer hincapié en todas las habilidades personales, en la ética policial, etc etc.

10. ¿Qué metodología se emplea (teórica, práctica, teórico-práctica)?

Sí, se intenta que la formación sea una combinación de la práctica y la teórica. Generalmente la gran parte de las sesiones formativas se inician con una parte teórica y finalizan con una parte práctica.

¿Qué porcentaje hay más o menos de teoría y práctica?

Un 60-40 podríamos decir. 60 la teoría, 40 la práctica aproximadamente.

11. ¿Cómo ve que se establezca una formación específica para un grupo específico de agentes, como por ejemplo formar a formadores en materia de ciberdelincuencia?

A groso modo sería absolutamente necesaria, claro, completamente necesaria (...) Obviamente quienes han de ejercer en ese tipo de trabajo necesitan una formación específica que la jefatura como tal no va a poder dar de una manera generalista. Osea, el planteamiento siempre de la jefatura es una formación general, generalista. Si no entramos en la especificidad, será muy complicado.

12. ¿Qué cree que debería trabajarse en una formación orientada a formar a los agentes que imparten talleres de prevención de la ciberdelincuencia? (contenidos específicos/generales sobre ciberdelincuencia, competencias y habilidades comunicativas, etc.)

Bueno, a nivel teórico sí, no sé exactamente si algún día o en un breve espacio de tiempo se podrá desarrollar en la Policía Municipal, pero obviamente sí sí, claro. De la misma manera que se imparten talleres de educación vial a los escolares y a los menores, pues obviamente sería necesario.

¿Actualmente se forma a los agentes que se dedican a los talleres de educación vial?

Sí, desde luego, es un requisito imprescindible para poder ser formador en materia de educación vial. De hecho, recuerdo que durante, no sé si fue a principios de este año o finales del año anterior, el caporal que se encargaba, que era responsable de educación viaria, se le envió al Instituto de Seguridad Pública a hacer un curso oficial del ISPC en materia de educación vial.

¿Pero de educación vial para tener los conocimientos de seguridad vial o sobre cómo impartir esa formación a los alumnos?

Ambas, es una formación que por un lado le imparten conocimientos básicos en materia de educación vial, y segundo, es una especialización para poder ser formador y compartir esos conocimientos en las escuelas y en los centros docentes.

¿Cree que debería emplearse la misma metodología que se sigue en el resto de formaciones de Policía Municipal?

Pues la verdad es que no lo sé, como es una materia que todavía no se ha impartido nunca, hablo un poco desde el desconocimiento, no? Supongo que se podría aprovechar lo que funciona bien actualmente e implementar algún tipo de nueva visión a la formación.

Pero en el caso de una formación para que los agentes sepan comunicar los conceptos y sepan llegar a los alumnos, claro, una metodología que sea tanto porcentaje teórico y menos porcentaje práctico, ¿en este caso sería idóneo?

Bueno, sería idóneo partiendo de la base de que hay que tener un conocimiento previo sobre las TICs, que no todos los agentes lamentablemente lo tienen, no? Por un lado estamos hablando de la ciberdelincuencia, el ciberacoso, los ciberdelitos, pero por otro lado estamos quizá obviando de que detrás de todo eso hay un conocimiento previo, no?

De manera muy simple, qué es un sistema operativo, qué es un entorno digital... considero que eso por mucho que nos parezca que toda la plantilla lo tiene asimilado, realmente no es así. Por lo tanto, sí que considero que debería tener una carga lectiva bastante importante a nivel teórico.

Al mencionar que toda la plantilla no tiene conocimientos sobre ciberseguridad, ¿considera que sería necesaria además de impartir esta formación para las personas que van a dar los talleres, se impartiese una formación general a toda la plantilla sobre ciberseguridad?

También, también. De hecho, hace poco la Diputación de Barcelona ofertó un curso en ciberseguridad al cual hubo un escaso índice de participación, por no decir que prácticamente no lo quiso hacer nadie. Entraríamos en el mismo bucle, en la misma espiral en que la jefatura obliga a una plantilla a hacer un curso que no quiere hacer, no? Es un bucle y una espiral que de alguna manera hay que romper y la clave del éxito sería en cómo romper esa espiral en la que estamos todos metidos.

¿Tiene alguna idea de cómo hacerlo?

Pues bueno, la gran resistencia que plantea la plantilla es que, es el diseño de que la formación se condense en 4 días seguidos en los cuales la plantilla teóricamente tiene fiesta, no?

La manera de que tuviese un encaje positivo en toda la plantilla, sería distribuir esos días formativos a lo largo de las diferentes semanas y meses del año, sería el mejor impacto positivo que podría tener. Redistribuir la manera en que están organizados los días lectivos para que los agentes y la plantilla en general tuvieran una percepción diferente, aunque la formación siguiera siendo obligatoria, pero estaría distribuido de una manera diferente.

¿Por qué no se ha puesto en marcha el sistema que comenta?

Pues porque hay un Intendente Mayor que no cree que el funcionamiento correcto sea ese. Se le ha explicado, se le ha propuesto, los sindicatos lo han dicho muchas veces, pero al fin y al cabo quien organiza y dirige la jefatura de la Policía Municipal es el jefe de policía, que por ende, es quien toma las decisiones.

¿Se ha llegado a realizar alguna reunión con la plantilla para valorar diferentes opciones o conocer exactamente el motivo por el cual muestran más reticencia? Más que con el cuestionario de evaluación.

Sé que se ha hecho. Intentar reunir a toda la plantilla o intentar escuchar a toda la plantilla es muy difícil, no? por lo que gran parte de la plantilla lo que tienen son unos representantes sindicales a los cuales exponen sus quejas, sus agravios y sus ideas de mejora. Esas representaciones sindicales sí que tengo conocimiento de que se han reunido con la jefatura en muchas ocasiones para exponer su visión de lo que debería ser la formación y así se lo han expuesto a la jefatura (...), por otro lado, soy consciente de que hay un cierto malestar que recogen en las hojas de evaluación (...) y básicamente su queja reivindicativa es esa, no? como está distribuida la formación, no?

Entonces, recapitulando, lo ideal serían sesiones repartidas quizá a lo largo de un mes o dos o quizá durante todo el año, no en una semana concentradas, y en horario laboral.

Correcto.

13. ¿Cuántas sesiones/horas de formación recomienda en base a la experiencia con las formaciones anteriores?

Por mi experiencia formativa (...), generalmente gran parte de los cursos se distribuyen en 25 horas lectivas, que es aproximadamente a lo que equivale un CETS, un crédito universitario, no?

Por lo tanto, soy del parecer, del pensar que cada acción formativa debería contener como mínimo 25 horas lectivas. ¿Cuántas acciones formativas deberían de hacerse en la Policía Municipal? Pues también pienso de que como mínimo cada año debería hacerse una acción formativa por cada función policial (...).

Y estas 25 horas lectivas, ¿en cuántos días se repartirían?

En sesiones de 8 horas (...), que sería la jornada laboral de un policía, es lo que daría de si esa jornada con sus respectivos descansos, vale? Pero quizá haciendo esa formación los lunes por decirlo de alguna manera, cada lunes de cada semana o de cada mes, serían acciones formativas, se establecería como obligatoria dentro del horario laboral y de una manera periódica, la percepción de la gente es que se está formando de una manera continua, no que hacen cuatro días de formación condensados en una semana y una vez únicamente al año.

¿Y no considera que sería más adecuado hacer 4 horas de formación que hacer 8 horas que quizá puede ser más pesado?

¿Y qué hacemos con el resto de la franja horaria?

¿Su trabajo habitual?

Su trabajo habitual es complicado. Desfragmentar un servicio, lo digo por la complejidad que supone para un agente de policía y para un mando que el policía entre de servicio, facilitarle el servicio, facilitarle los medios, eh...para... únicamente trabajar cuatro horas, desmontar todos esos medios que se le ha dado

para qué? Para que otro grupo vuelva a trabajar esas cuatro horas, no? Realmente, a nivel organizativo no lo veo viable (...). Por eso decía que la jornada laboral fuera esa sesión de 8 horas o 8 horas y media en el cual estuviera incluido el desayuno, el descanso, y de alguna manera permitiría hacerlo con una cierta solvencia.

14. En el plan de formación de la Policía Municipal, se contempla una metodología presencial, ¿considera que es adecuada? Con la situación que estamos viviendo, ¿se plantea la metodología a distancia (online) o semipresencial?

Sí sí, de hecho en este sentido soy en calidad de responsable como he comentado de la unidad de formación y responsable del desarrollo de la intranet, se previó la posibilidad de implantar el Moodle, de hecho, (...) si no hubiéramos estado en la situación de pandemia y emergencia sanitaria, de hecho, a día de hoy ya hubiera estado en funcionamiento. Es decir, la previsión de entrada en funcionamiento de esa plataforma está prevista para febrero del año 2021, es decir, que a lo largo de este año ya se hubiera desarrollado y la previsión inicial era que sobre finales de enero-principios de febrero la plataforma Moodle/aula de Policía Municipal ya iba a estar en funcionamiento. De hecho, ya tenemos una partición, tenemos un aula exclusiva para Policía Municipal, lo único que está vacía de contenidos, no? que hay que desarrollarla.

El plan, pues eso, el plan a medio plazo era el compaginar la formación presencial con la virtual.

¿Pero en una misma sesión que se combinaran ambas o alguna formación presencial y otras online?

Bueno, no se había definido, pero la idea era hacer una combinación de ambas cosas. No se había definido todavía de qué manera se quería implantar, pero bueno, sería una posibilidad hacerlo así, sí sí.

¿Considera que sería bien recibida por parte de los agentes? ¿o preferirían que fuese siempre presencial?

Bueno, de hecho, muchos de los agentes en los cuestionarios de evaluación

solicitaban también la posibilidad de que la jefatura pudiera impartir cursos a distancia. Es una manera que en cierta manera garantiza al policía poder obtener una formación las 24 horas del día en cualquier lugar en el que se encuentre (...). A pesar de esa resistencia a la formación como he dicho, si se dieran todas las circunstancias positivas, pues sí, sí que lo harían.

¿Qué considera que debería tener una formación destinada a estos agentes que van a impartir los talleres? Es decir, si tuviera que decir aquellos elementos o contenidos que deben estar presentes sí o sí en esta formación que se va a ofrecer a los agentes que después van a impartir los talleres de prevención de la ciberdelincuencia, ¿qué sería? Ya sea tanto a nivel de contenidos teóricos como de competencias.

(...) Debe ser un buen comunicador, aparte de ser un buen comunicador debe saber trasladar los conocimientos (...).

Me voy a salir un poco del guión pero, es muy complicado dar formación a policías, muy complicado, por lo tanto, cuando me preguntas qué cualidades debe tener un formador, debe tener paciencia...

Pero no para formar a policías, sino para dar talleres.

Sí sí te he entendido, los talleres (...). Tiene que ser asertivo, comunicativo, paciente... cosas de ese tipo, buen orador, eh (...). Cómo estructurar una formación, cómo preparar, cómo sintetizar lo que vas a enseñar, de qué manera hacerlo, cómo expresarte en público, perder el miedo al miedo escénico en cierta manera, estructurar mapas mentales también, y al enseñarte a estructurar mapas mentales, que esos mapas mentales se desarrollen como unos mapas visuales a la hora de explicarlo (...).

Y a la hora de enseñar todo esto a los agentes de policía, ¿considera que la metodologías más adecuada sería de tipo visual, más de tipo hablar, más de tipo poner un ejemplo y reflexionar en base a ello y aprender con estas reflexiones?

Yo pienso que tiene que ser una suma de todas esas conjunciones, no? Yo no soy el típico formador que pone un Power Point y únicamente lee, pues no es muy funcional, no? Se debe reforzar la interacción con los alumnos, con un buen soporte

visual y con un buen conocimiento sintetizado a tus espaldas, no?

De nada sirve que rellenes una pizarra o un Power Point con muchos conceptos si no sabes explicarlos o si ni tú mismo o misma no los entiende, no? Por eso que se requiere unos previos conocimientos, y básicamente pues eso, una buena interacción con el alumnado, con el refuerzo de un buen método audiovisual.

15. ¿Alguna duda, comentario o sugerencia que quiera añadir?

(...) La gran dificultad de cuando los alumnos son policías, es realmente complicado, es muy complicado.

¿Algún consejo?

Hay que tener mucha empatía y mucha mano izquierda, básicamente es eso (...).

Decirte que todo esto que estás planteando, en este momento de desarrollo en lo que es la policía de Cataluña, puede tener un gran impacto. Es decir, (...), la policía del día de hoy está preparando la policía de Cataluña que funcionará en el año 2030, por ponerte un ejemplo, vale? Todo lo que se pueda proyectar ahora, se hará en beneficio de cómo debe funcionar la policía en el año 2030 (...).

La Dirección General de Policía ya está diseñando lo que será la policía del futuro, no? está diseñando ese cambio de la policía analógica a una policía totalmente digital, donde el ciudadano se colocará y se coloca, como no puede ser de otra manera, en el centro de toda la actividad profesional. Bueno pues, este tipo de formación y este tipo de planteamiento puede tener mucha cabida en lo que es el acompañamiento y en el transcurso de ese camino, no? (...).

Anexo 2.3. Entrevista a la agente Masnou (Policía Municipal de Sabadell)

Inicio de libre discurso

(...) Nosaltres el que fem és seguretat vial, sí que és cert que pels alumnes de cinquè de primària es fa un tema però no de ciberdelinqüència, sinó una mica entrar però molt de puntetes a les escoles amb el tema del bullying, amb això sí, però bueno, de moment és un inici, tampoc ho tenim molt establert com seria la seguretat vial, que això sí que ja està instaurat de molts anys, no?

(...) Jo sí que penso, d'una manera particular i amb algun professor que he parlat d'algun petit problema que han tingut, però son coses que ens han explicat molt al inici o tampoc sense molta gravetat, no? I sí que és cert que lo que faria falta, és que no saben ben bé com tractar aquest tema, perquè clar, criminalitzar un nen petit o dir-li als pares "es que està fent això", no? Que tots veiem que a lo millor és un nen que està creant molts problemes a altres per lo que sigui, clar és molt complicat dir-li això als pares, perquè potser sí que hi ha pares que ho entenen i posen mitjans, però hi ha d'altres que s'ho prenen a males, no? Caldria establir un protocol molt de A, B, C per de cara als professors i de cara també a explicar-li als alumnes que poden ser testimonis d'algun tipus, un observador, perquè penso que és un factor molt important (...), perquè moltes vegades els observadors es queden molt passius, no? O inclús al final acaben agredint d'alguna manera a lo millor fent el buit o no volent tenir problemes amb l'agressor, pues deixant a aquella persona de banda. I jo penso que moltes vegades no se sap com actuar, ningú, ningú, ni la víctima ni els que observen ni professors, i bueno, els pares hauria de ser una educació que clar això a cada casa funciona com funciona (...).

1. ¿Me podría decir en qué consiste su trabajo en el Cuerpo de la Policía Municipal de Sabadell?

A veure, jo lo que faig és, bueno, tenim peticions de les escoles de diferents cursos, tant de primària, com de secundària, com de FP de lo que tot lo de seguretat vial, com s'han de comportar al carrer i clar, el tema està en que comencem amb nens de

segon de primària fins a batxillerat. Clar, com anem fent una cosa que és constant, que cada any es fa i cada any anem a diferents cursos, té un fil conductor lo que anem fent i bueno, es va donant una base de com s'han de comportar els nens primer quan són vianants, després quan comencen a anar amb la bicicleta, que també és un vehicle a partir d'una determinada edat, i després ja tot lo que és alumnes de la ESO i Batxillerat, el tema de la conducció, perquè ja hi ha molts que s'estan pensant en treure el carnet de ciclomotor o alguns de moto i clar, ja parlem allà el tema de l'alcohol, de drogues, vull dir, anem pujant els esglaons amb el tema de seguretat vial, i és tot el que fem, clar, tot adaptat a les edats (...).

2. ¿Cuál es su formación?

Jo vaig fer un cicle superior d'educació infantil, que no es que estigui molt enfocat a això però sí que és veritat que m'ajuda de cara a arribar una miqueta als nens, a saber adaptar la forma d'expressar-me, la forma d'arribar a ells, el llenguatge que parles a les classes, el comportament una miqueta. I ja està.

Aquí sí que ens envien a Mollet, a l'Escola de Policia a fer un curs de formadors, jo no l'he arribat a fer per una sèrie de circumstàncies (...).

Si no tinguessis aquesta formació prèvia, consideres que se t'hauria donat?

Bueno, a veure, altres formadors que han hagut a la secció sí que l'han tingut, alguns altres no, vull dir (...). A veure, penso que jo també porto 10 anys al departament, a lo millor al principi sí que m'hagués ajudat. Parlant-ho amb altre companys el curs tampoc és que els hagi aportat, els aporta a lo millor el saber parlar en públic, el treure una miqueta la vergonya, la por, bueno, però realment les idees que allà et donen sí que és cert que jo he estat aquests 10 anys amb una persona que tenia aquest curs i molta experiència aquí al departament i les idees les he agafat d'aquesta persona que considero que era molt vàlida, no? (...)

Però bueno, la formació sempre va bé, evidentment, però bueno, sempre hem anat sense formació.

3. Sabría decirme qué se entiende por “ciberdelincuencia”? ¿Ha tratado temas de ciberdelincuencia?

El que jo entenc. Ciberdelinqüència seria l'acusar a una persona utilitzant tot lo que són les xarxes socials i tots els mecanismes que tenim ara que estan a l'abast de tothom i que clar, l'acusar o el maltractar diguéssim des de lluny a una persona es fa extensiu a molta més gent, (...). Pels pares és complicat detectar-ho, si ells no volen és una mica complicat, i saber en quines pàgines es fiquen, que realment siguin pàgines sèries, no? (...) Les escoles són una mica sensibles a treure aquest tema a les classes i bueno, veus que sí, que es paren una mica.

4. ¿Ha recibido formación en *docencia* para poder impartir los talleres en las escuelas? ¿Y sobre *seguridad vial*? (o ha sido en base a sus conocimientos por la experiencia en el cuerpo, o autoaprendizaje, etc.)

De seguretat vial el que aquí fem com a policia, a part també és una cosa autodidacta, perquè sempre surten coses noves, sempre passen coses noves. I també una per part seva anar agafant informació de totes les coses que van evolucionant (...), això és un constant.

5. ¿Considera necesaria una formación actualizada y constante sobre nuevas tecnologías? ¿Y sobre ciberdelincuencia?

Sí, jo sí la formació sempre és vital. I sobre la ciberdelinqüència també, perquè és una cosa no només del joves sinó que tothom estem ficats en aquest món i és un món desconegut realment. Ens fiquem però moltes coses no les dominem, se'ns escapen i quan tenim un problema no sabem molt bé què fer (...).

6. ¿Considera que para la prevención de la delincuencia la educación es una medida fundamental?

Sí, jo ho considero essencial en tots els aspectes i amb aquest també, perquè és el món que viuen ells i cada cop més.

7. ¿Cómo ven los alumnos que se impartan talleres sobre un tema específico por parte de agentes de policía? ¿Cuántos agentes suelen impartir los talleres? ¿Considera que son suficientes?

Els agrada. Jo crec que és bo anar vestit de policia, que et vegin com la figura del policia perquè sembla que, és lo que a vegades parlem amb els professors, que ells estan cansat de dir-los determinades coses i que pel fet de ser el professor no ho veuen, ho capten diferent i el fet que li digui la policia ho entenen, assumeixen que allò és seriós i que no va en broma la cosa.

Realment l'acollida és bona per part dels alumnes de totes les edats, des dels petits als d'institut. Al principi costa més, però un cop comences a fer la xerrada... clar, les xerrades tampoc van en plan emm crítica o en plan para, és en plan informatiu, jo t'informo de que passa això, de que hi ha això, que si fas aquestes coses et pot passar això, tenir aquests resultats... a partir d'aquí, tens la informació, tu fes el que consideris (...).

Surts satisfet, clar tu també has de donar-te, no és vinga deixo aquí anar el rollo i no, perquè cada classe és de la seva manera, cada grup reclama una informació o participen de manera diferent.

¿Cuántos agentes suelen impartir los talleres? ¿Considera que son suficientes?

Ha variat, des de que jo vaig començar érem dos agents. Pel volum que aquí a Sabadell hi ha, jo crec que és poc, perquè es podrien fer moltes més coses, es podrien fer molts més tallers, arribar a molts més instituts, clar, quanta més gent, més pots abarcar. Dins d'un taller és només una persona i és suficient, no calen dues persones, no és necessari (...). Si vas a un institut potser sí que va bé tenir una altra persona, perquè pot sortir algun tema que potser no coneixes tant i l'altra persona sí, sempre va bé tenir un recurs, no? Necessari no és, convenient sí, sempre un reforç va bé en tot (...).

8. ¿Cuál es la metodología que emplean en los talleres?

Nosaltres ens recolzem en Power Point, uns DVDs pels petits que són uns cursos de dibuixets animats molt curts que són coses del comportament que tenen

aquests personatges i a partir d'aquí expliquem, preguntem què us sembla, què no han fet bé i a partir d'aquí es va explicant i interactuant. (...) També es fan escenes amb per exemple el tema del pas de vianants que s'explica perquè hi ha un problema molt greu perquè la gent no sap com s'utilitza, pues bueno, és una miqueta que em diguin com ho haig de fer i jo vaig fent com ho faria, si no em diuen els passos bé, ells mateixos veuen que faig una sèrie de coses que portarien a que m'atropellessin i tota la classe amb això es va engrescant. Al principi no participen, però a la que veuen que no passa res, que tot val, que totes els dubtes que tinguin els poden explicar, vas veient que tots volen participar, és molt participatiu, la veritat és que sí.

Després el que sí que és una miqueta diferent és el que es fa a 5è, que aquí és com veus el risc i llavors s'acopla una miqueta el tema del bullying. El que aquí es fa llavors són 4 grups a la classe i cada grup s'ha de posar una miqueta d'acord entre ells amb el tema del risc o del que pensen sobre una determinada qüestió que surti, no? I allà sí que es fa una miqueta de debat, allà és més parlar, depèn també del ritme que porti la classe i del tema que més l'interessi a la classe, d'això es va parlant. Clar, jo també porto un guió per si la cosa no s'engresca, pues engrescar-la tu o també canalitzar-la tu, però és una miqueta a demanda de lo que a la classe li vagi interessant (...).

Per això ens basem en uns llibrets que vénen del Servei Català de Trànsit, val? Que són com uns còmics, res tenen 4 fulls, i vénen diferents riscos i a partir d'aquí ja va sortint. Perquè per exemple et surt un senyor que va passejant amb el gos i això pot deparar en que els gossos de raça perillosa com s'han de tenir, qui els portar, què passa si anem amb el gos suelto, que no es poden abandonar els animals, vull dir, això dona peu a anar-se'n on vulguis (...).

9. ¿Cree que los alumnos adquirieren correctamente los conceptos y herramientas con este tipo de talleres?

Home sí, perquè es dona lo bàsic, a més es dona incalpeu a determinades coses, que són coses que ja saben, que tothom sap, vull dir, són cosetes que tots sabem però a lo millor cal reforçar-les i cal a lo millor especificar com s'ha de fer i que si es fa

d'una altra manera les conseqüències que té i ja està, és un A, B, C. els conceptes bàsics jo crec que queden clars.

Canviaria alguna cosa de la forma d'impartir els tallers?

Bueno, va variant, cada curs s'apliquen coses diferents, també ens arriba més material, home, sempre es va variant una miqueta, es va actualitzant. Fer-ho d'una altra manera, bueno, penso que de la manera que es fa tampoc hi ha masses més coses, perquè fem una que és més teòrica a la classe i després l'acompanyem amb una segona sessió que és més didàctica, que és més de joc, també perquè ells interactuïn i es faci d'una forma diferent, no?

10. ¿Qué elementos considera esenciales a la hora de impartir un taller en una escuela? (formación, competencias, habilidades comunicativas, etc.)

Home habilitats de que arribi la comunicació fàcilment als nens, que tingui una manera de comunicar, una manera de moure's, que als nens, als joves i en definitiva a tothom, evidentment els arribi. Tu no pots fer un taller i tenir molts coneixements d'un tema, tenir la teoria molt apresada però després no saber-ho fer arribar als que t'estan escoltant. (...) Tenim diferents grups d'alumnes, diferents, a veure com ho diria, estratos socials, clar depèn a quina escola vas no pots enfocar-ho, no pots parlar o no pots dir-ho d'una manera, bueno sí que ho pots dir però potser no ho assimilen o no arriba o depèn de com entris, a l'hora d'explicar les coses o l'enfoque que donis, ells també fan una barrera. Si vas a una escola on tots són immigrants o que hi ha d'ètnia gitana i tal, depèn com entris, la figura de policia, per exemple, no és l'amic, d'alguna manera a casa no escolten que la policia sigui un amic, al contrari, no? I ja ho veus quan entres (...), aquí és on tu has de fer-te proper i has d'intentar que ells s'obrin i bueno arribar-los, evidentment el tracte és d'una manera, el llenguatge no pots criminalitzar segons quines actituds perquè sinó es tanquen i ja no escolten.

Has d'anar intentant intentant, explicant-ho, que arribi però que no se sentin ells agredits perquè a lo millor a casa veuen moltes de les coses que tu estàs dient que no s'han de fer i és precisament tot lo que fan els pares (...).

Si vas a un altre grup de nois, pues potser són més actius, alguns ho veuen d'una manera, alguns d'una altra, es crea allà una mica de debat i llavors tot és diferent, pots explicar i anar més enllà, és una miqueta posar-te segons el grup que tens. Hi ha grups més participatius i d'altres que no, que són més passius, no?

I alguna competència que consideri clau a més de les habilitats comunicatives?

Bueno, estar informat i saber lo que estàs dient de totes totes, clar. La informació, el comunicar i després ja bueno, si tens recursos visuals, que siguin molt atractius també ajuda moltíssim. En principi això.

Abans d'anar a fer el taller, es parla amb la direcció de l'escola per saber una mica a quin grup t'enfrontes?

Si que a vegades si ha passat alguna cosa greu en aquella classe, va haver una escola que just a la classe on s'anava a fer una de les sessions d'educació vial havia passat feia molt poquets mesos que havien atropellat a un dels nens i l'havien matat justament a la sortida de l'escola. Clar, sí que és cert que en el moment en que entres et diuen "mira aquí ha passat això, ta ta ta ta", et posen una mica en antecedents perquè a vegades pues va bé saber-ho també per explicar, per no ferir (...). Això sí que t'ho diuen, però és molt en el moment que arribes.

A vegades ens trobem que en una classe hi ha nens, bueno, especials, no? I bueno això també t'ho informen perquè ells participen, també pregunten, a vegades tenen algun comportament que clar, si hi ha algun nen que té algun problema de qualsevol cosa que a lo millor també té algun professor que està amb ell d'apoyo i tal, també t'ho diuen, no? Però això de parlar primer no, no es fa. (...)

11. ¿Se ha encontrado alguna situación complicada en el aula en el momento de impartir el taller?

a. En caso afirmativo, ¿la podría explicar? ¿cómo la solucionó?

No... sí que és cert que va haver un cop, un cop eh, en una escola i era un grup de sisè que no havia manera de... i allà érem dos agents i era una classe que no, vull dir no, no escoltaven, no es que no entressin en la dinàmica, sinó que estaven acostumats a fer el que volien, no respectaven el silenci, no respectaven l'ordre de

paraula, no respectaven el que s'estava explicant... clar, va arribar un moment que clar, ja mires al professor i el professor tenia allà un problema molt greu, no se sap si eren els alumnes o era el professor, però vam arribar a la conclusió que allà no havia cap mena de disciplina ni cap mena de comportament, però ja no de cara a nosaltres, sinó que era un problema que havia en aquella classe amb el professor i vam haver de parar i parlar amb el professor i dir mira, què està passant, perquè clar, arribes a fer una xerrada i lo que no pots és estar fent fora els alumnes o renyant tota l'estona o clar, arriba un moment que... i sí que és cert que vam parlar amb ell i sí que tenia algun problema i que ho sentia molt però que la cosa estava així. Vam tornar a entrar a la classe i vam ser molt clares de si no us interessa, marxem i a qui li interessi que ho digui i ens quedem, i ens va sorprendre perquè quan van veure que estàvem en aquest plan de dir si no us interessa marxem, no fem res aquí, van començar a aixecar mans, gent que sí que volia que féssim la xerrada, van quedar un grupet que eren els que estaven boicotejant la classe, que suposo que eren els de sempre, i bueno amb aquella gent es va parlar de si no voleu, sortiu o dormiu o feu el que vulgueu, però si aquesta gent sí que vol que fem la sessió, doncs la fem, cal respectar-ho.

I al final sí que es va poder fer, evidentment super ràpid perquè va quedar molt poc temps, però bueno, al final va ser així. Va ser la única classe que ens vam quedar que vam dir ostres, aquí tenen un problema greu (...).

Ara que comentes la duració del temps, quant duren els tallers?

Normalment jo puc estar allà una hora i vint, hora i mitja, depèn de la participació que hi hagi, i si hagués temps, fins a dues hores, però ho partim així perquè també han de sortir al pati i tal, però una hora i mitja sí. (...) Arribem a primera hora, just quan comencen les classes, a les 9/9:15, i allarguem fins l'hora que surten al pati, que surten a les 11 normalment (...).

12. Con la situación de pandemia actual, ¿se ha visto reducida la demanda de talleres en las escuelas? ¿Cree que volverá a haber demanda? ¿El formato de los talleres cambiará?

Molt, molt, hi ha escoles que no han demanat però hi ha altres que sí i bueno, sí que és cert que tenen els grups dividits i que si eren dos grups, ara són tres (...). La metodologia s'ha hagut d'adaptar, perquè si abans es feia una classe teòrica i l'altra pràctica, la pràctica no es fa, només fem la que jo vaig a fer l'explicació i ja està, l'altra no perquè era més de contacte (...).

Els coneixements de la part pràctica, s'han afegit d'alguna forma a la teoria?

Sí, perquè amb la part pràctica clar, no dóna temps a explicar-ho tot (...), però hi ha un part de la pràctica que consideràvem molt important i s'ha adaptat a la teòrica i bueno, hem reduït alguna coseta que era més d'introducció, pues hem fet una introducció més curta per afegir aquesta part que consideràvem important explicar-la.

Tornarà a haver la mateixa demanda que abans?

Sí, sí sí. Amb el format d'ara també haurà demanda, però clar, de l'altra manera pels críos era més il·lusionant, no? (...) però és igual, perquè la teoria és la base, lo altre és més pues bueno, per posar-ho en pràctica però realment és un disfrute (...).

13. ¿Considera que son necesarios más talleres preventivos en diferentes ámbitos (ej.: ciberdelincuencia)?

Sí, jo crec que sí, tot lo que sigui prevenció, en qualsevol àmbit és fonamental, sigui en educació, sigui en salut, sigui en tot, vull dir que quants més tallers preventius i enfocats a determinats temes així més concrets i actuals i tal, jo crec que sí.

Considera que la metodología que s'utilitza ara en seguretat viaria seria perfectamente aplicable a otros ámbitos?

Sí, perfectament.

14. ¿Cómo ve que se establezca una formación específica para un grupo específico de agentes, como por ejemplo formar a formadores en materia de ciberdelincuencia?

Bueno, és una manera de donar-te eines, evidentment, tu ja les vas trobat, però sempre tot el que sigui aportar coses noves o coses que no saps, evidentment. Penso que és avantatjós tot lo que sigui donar-te idees, tot lo que sigui, pues bueno, el donar-te pautes, a lo millor coincideixen amb les que pensaves fer, bueno, pues et reforça, no? Però jo crec que sí, tot és bo. Si es pot, perfecte i si no es pot, és el que diem, anem fent, la roda no pot parar però si tens eines que et van aportant coses noves, tot això per mi sempre és benvingut tot aquest tema.

Tu estaries disposada a fer aquesta formació si haguessis d'impartir tallers de ciberdelinqüència?

Jo sí, perquè tu portes una dinàmica, de fet nosaltres, bueno, jo he estat interessada en veure com ho feien altres municipis a les classes, de què parlen, com ho fan, vull dir, a lo millor t'agrada i adaptes coses, (...) i si et ve una persona que està molt més ficada en aquest tema per exemple i t'està donant una informació que potser tu no sabies, o tens dubtes, és correcte, clar, vas amb moltes més garanties de que el que estàs fent és lo correcte i clar home.

15. En relación a la formación impartida en Policía Municipal, ¿cuál es su experiencia?

L'experiència està bé, són cursos que són interessants, hi ha uns cursos que són més pràctics, que són els que realment et serviran molt més de cara a la gent que treballa al carrer, de cara al ciutadà. Hi ha altres que són més teoria, més legislatius, que bueno, són necessaris també, evidentment hi ha uns que t'agraden més, que són més pràctics i els acceptes més i altres que són més teòrics i són més penyazo però bueno, tot és necessari i jo penso que ens hem d'estar reciclant constantment perquè tot varia i si ells no ho fan, hi ha gent que és més autodidacta, però hi ha gent que per manca de temps, manca del que sigui, no? Jo crec que sí, que la formació és vital i penso que inclús és poca la que tenim.

¿Considera que la formación específica para formar a los agentes que van a impartir los talleres de prevención debe seguir la misma estructura y dinámica que el resto de formaciones? ¿Cambiaría algo?

No, jo lo que penso és que hauria de ser una cosa molt continuada, que no es deixi passar. Nosaltres per exemple aquí fèiem tir i el fèiem molt espaiat, un cop a l'any i si quan et tocava estaves de baixa o el que sigui, passaven dos anys fins que tornaves al tir i quan anava no m'enrecordava ja del que havia de fer, hi havia gent que sí perquè són aficionats a tir (...). La formació hauria de ser una cosa molt continuada i molt que no parís, que sempre en el moment que es pugui es continuï fent i si s'han de repetir coses, s'han de repetir per a que no t'oblidis (...).

Penso que hauria de ser més continu, com s'està fent ara. Ara s'ha començat amb una dinàmica de que cada X temps anem fent cursos i coses, que ja està bé, el que passa que ara amb tot lo del COVID ha quedat tot parat, però penso que si, que la formació quanta més millor i pues això, d'una manera continuada, no? Que no sigui allò puntual i ja està.

16. ¿Alguna duda, comentario o sugerencia que quiera añadir?

Quin consell li donaries a una persona que s'ha de ficar davant d'una classe a impartir un taller?

Doncs que ho facin amè, que no fiquin massa palla, sinó que el tema sigui més concret i bueno, fer-ho arribar d'una manera senzilla, no? Perquè a vegades són conceptes que no tothom té molt clars, clar, depèn també de la matèria. Però sobretot això, que sigui dinàmic, que sigui una coseta que enganxi, perquè és la manera de prestar atenció, perquè depèn del curs, la hora en la que es faci i tal, a vegades costa, però bueno, com és una cosa imposada, hi haurà gent a lo millor amb molt d'interès però hi haurà gent que va allà perquè els obliguen i si és una cosa que doni una mica d'interès, pues bueno, tu a lo millor anaves amb unes expectatives molt baixes però dius escolta que m'ha enganxat això (...).

A quina hora és millor fer els tallers?

Pel matí, per la tarda després de dinar allò és un desastre i a les escoles igual, per la

tarda és... lo millor és pel matí a les 9 i vinga, tant els taller com la formació als formadors, perquè està tothom més actiu, està tothom més fresc, està tothom més receptiu (...). Clar quan portes moltes hores com aquí, que portes des de les 9, pares per dinar i tornes a enganxar, puff, aquelles últimes dues hores com no sigui algo allò amb molta dinàmica, puff ja et dona el bajón, clar ja estàs pensant en acabar.

De cara a una formació específica, s'hauria de seguir amb una setmana de curs intensiu o per exemple fer un mes i tots els dilluns formació?

Possiblement tot més intensiu, a lo millor depèn de què siguin els tallers, també ho vas captant més, perquè estàs més centrat en el tema de a veure avui què toca, a veure avui què fem, enllacem determinades informacions... No, no està mal tampoc, eh intensiu, no està mal (...).

Si tens pensat fer aquesta formació, jo la veig molt interessant, molt interessant perquè hi ha moltes coses que sí, que pots buscar informació, però sempre una persona que estigui realment amb aquest tema, que el conegui bé, que el domini, que t'expliqui determinades coses, i molt més al gra, molt més directe, penso que és molt enriquidor.

Anexo 2.4. Entrevista al Caporal Goset (Mossos d'Esquadra)

1. ¿Me podría decir en qué consiste su trabajo en el Cuerpo de Mossos d'Esquadra?

A Mossos d'Esquadra (...) cada comissaria té com a mínim un referent que és qui fa aquests continguts dels tallers de prevenció als centres educatius o entitats. La regió policial s'encarrega de que totes les comissaries tinguin suport, recursos i tot una mica amb coherència. I aquí on estem ara, la unitat central, és on ens encarreguem de crear els continguts que a vegades es donen en col·laboració amb el territori, per tant no sempre són d'ofici, creem els continguts, donem les directrius i vetllem perquè aquesta formació sigui homogènia a tot el territori de Catalunya (...), per tal de garantir una coherència, un discurs i uns continguts mínims i adequats al que ens interessa.

Series llavors el que s'encarrega de coordinar tota aquesta feina?

Correcte. La majoria de gent que estem aquí creant els continguts i donant diguéssim aquesta línia homogènia, hem estat abans o a la regió o a les comissaries fent aquesta feina, per tant, per exemple quan jo proposo un taller o una dinàmica pedagògica o uns continguts, sovint és perquè ja els he donat, ja els he patit o ja els he gaudit, en funció de com hagi anat, i per tant doncs, fem propostes pedagògiques. Això no vol dir que en sapiguem molt, quan no sabem una cosa, quan la volem treballar o explorar, el que fem és buscar ajuda professional d'entitats, associacions o preguntar als propis adolescents, si és que va als adolescents, perquè tenim continguts (...) per primària, secundària, per batxillerat i pel que faci falta.

2. ¿Cuál es su formación?

La meva en concret? Jo sóc jurista, d'acord? El que passa que et diria que tampoc és un requisit indispensable, ni de jurista, ni de pedagog ni de psicòleg. En el propi cos o unitat en el que estem ara, d'acord? Principalment tenim gent que ve o del treball social o de la psicologia o del dret, però és una circumstància vull dir que podria ser així com d'una altra manera. El que sí que és cert és que quan fem

alguns documents o uns tallers, en la seva fase final, sempre demanem que un professional de l'àmbit que pertoca, ens ho certifiqui, ens ho validi o com a mínim ens ho beneeixi. És a dir, abans de treure un tema sobre el ciberassetjament, doncs li passem a professionals del món de la salut, de la pedagogia, de l'educació, per a que ens diguin: és una bona dinàmica, és un bon contingut i considerem oportú que des de la policia feu això. (...) No volem donar un focus unidireccional als continguts, sinó al contrari el que volem és enriquir-nos i treball en xarxa.

Ha rebut algun tipus de formació específica per poder donar aquests tallers?

Menys de la que voldríem però sí. El tema és que el curs bàsic de la policia, que és el curs de formació bàsica que es fa a Mollet, no inclou específicament un tema de traslladar continguts pedagògics a menors. Sí que hi ha una part de parlar en públic però vull dir és molt orientada a parlar al ciutadà en genèric. Però un cop ja ets Mosso d'Esquadra, sí existeixen cursos d'especialització que ajuden una mica en aquesta matèria. Un d'ells és de la policia de proximitat, l'altre és el de policia de relacions amb la comunitat que és exactament el policia, el Mosso, que va a les escoles a les xerrades, que és el curs de la ORC que li diem (...), i després també agafem mòduls d'unitats formatives de, per exemple, trànsit, pel monitor d'educació viària, perquè el món del trànsit i de l'educació viària durant molts i molts anys ha rebut formació del Servei Català del Trànsit, empreses privades o institucions públiques, que els hi ha donat suport en material, com de formació pedagògica, i la veritat és que hem aprofitat dinàmiques de sobretot dinàmiques de grup, de role playing, i de com en una aula anar transformant el discurs per a que vagi calant en els menors. (...)

3. ¿Sabría decirme qué se entiende por “ciberdelincuencia”? ¿Ha tratado temas de ciberdelincuencia?

Bueno, el que podría fer és remetre'm al Codi Penal, perquè aquí hi ha dos temes. Policialment afrontem la ciberdelinqüència des de dos àmbits. Un és el delictes, que està inclòs en ciberdelinqüència, és a dir, un delictes que es comet a través de les tecnologies o de les xarxes de la comunicació, per tant, en aquest cas, la part ciber seria un camí o un mitjà per cometre un delictes, no seria el fi en sí. Però a la policia

l'interessen dos temes, un és analitzar els delictes per tal de saber què passa i atendre a les víctimes, i l'altre és la prevenció, que la prevenció és on estem ara parlant, osigui, la nostra unitat s'encarrega sobre tot de la part preventiva, això d'anar a les escoles, institucions, vale? Per tal d'explicar els fenòmens per traslladar pedagògicament què està passant i què se li pot demanar a un ciutadà per a que s'autoprotegeixi, per a que participi de la corresponsabilitat.

Tenim experts dintre del cos que estan a una altra branca, que és la branca de la investigació, que allà sí que tenim un perfil totalment d'informàtic, de informàtica forense, de buscar qui hi ha al darrere, de buscar una IP, de buscar on està l'origen, on han anat a parar els diners. És a dir, aquí estem com una mica dividits, nosaltres fem la part de prevenció i els altres la investigació. Per tant, per nosaltres la ciberdelinqüència és qualsevol delicte que és comès a través de les xarxes. I per xarxa entenem des de Internet, evidentment les xarxes socials, o qualsevol element telemàtic. Tot i així hi ha conceptes quan fa des de potser el 2008 que ja hi ha un pla específic sobre el tema d'Internet en prevenció a Mossos d'Esquadra, d'acord? Que és el "Pla d'Acció Internet Segura". Des del 2008 han hagut una sèrie de paraules o de conceptes que alguns pensàvem que acabarien sent molt importants i han mort pel camí i altres paraules que no sabíem que és el que eren i avui dia són d'ús comú, per exemple el tema del sexting ha aparegut fa relativament poc temps i en canvi hi ha altres conceptes jo que sé que avui dia el parlar-li a un menor de com configurar un router o parlar de blog (...) que hi ha altres elements que els han anat passant per davant i al final s'han acabat menjant el món. Per tant, la ciberdelinqüència el que ens obliga és a estar totalment reciclant-nos i connectant-nos.

Ha parlat del tema que cada cop sorgeixen elements o conceptes nous que són els que fan que haguem d'estar reciclant-nos constantment. Recentment, ha aparegut algun concepte que hagi cridat l'atenció i que creu que s'hauria d'incloure a nivell de prevenció i també més d'investigació?

Sí, de fet, en la actualitat constantment ens estan demanant que intervenim en mitjans de comunicació per parlar de fenòmens que van apareixent i que són nous. I podem diferenciar diversos (...), per exemple, si parlem de volum, d'una cosa que

s'està donant molt, és el que comentava abans del sexting, el sexting no és un delictes, però hi ha gent que ho criminalitza (...), ara, podríem dir que és una pràctica de risc perquè molt ràpid es converteix en o es pot convertir en un delictes de revelació de secrets, que és el sexpreading, quan algú que amb consentiment tingui les imatges ho revela a tercers, o el més greu diguem que seria la sextorsió, unes coaccions amparades dintre d'aquest contingut. Per tant, la societat fa poc que això del sexting ha començat a créixer i això ho sabem per les nostres relacions amb la ciutadania, no perquè les denúncies pugin o baixin, que a vegades sí que ho fan però no sempre tenen que anar de la mà, ens ha obligat a fer una mica d'esforç de dir ei què està passant aquí i molta gent sap lo que és el sexting però no sap que si és entre majors d'edat no és delictes, hem hagut d'explicar què és el sexpreading i què és la sextorsió. Això són conceptes que per volum considerem que ha augmentat molt.

Però en canvi, si parlem de grans desconeguts, o de problemes que considerem que no estan jurídicament ben resolts o com a mínim que el debat està obert, vale? Podria parlar de temes que inclús no són a vegades policials, un seria per exemple els trastorns alimentaris, per exemple, el codi penal no el recull com un delictes, però en canvi es fa molta apologia a les pàgines web i quan el ciutadà ens demana que despengem aquest continguts, ens trobem que no els podem despenjat perquè el Codi Penal això no preveu (...), un altre tema serien les addiccions, les addiccions a dispositius estem parlant eh (...) els pares o les mares ens diuen que els seus fills quantes hores han d'estar connectats a una pantalla, nosaltres no som ningú per avaluar les hores, el que sí que diem és que com a mares o pares o com a familiars, estiguin una mica al costat de la persona que pateix aquesta situació per saber què és molt i què és poc, potser per un infant és capaç de processar bé tres hores al dia, un altre set i un altre molt poques. Per tant, amb això també estem parlant amb professionals de la salut que ens expliquen si és una addicció, si no és una addicció (...). El grooming o el grifing, que el grifing (...) és quan fas una espècie d'assetjament però a través dels jocs online, és el molestar per molestar (...) no té una finalitat lucrativa ni res (...) i es barreja molt amb el groomig, que és quan en un joc enlloc d'haver-hi tot de menors o tot d'adults, hi ha adults que demanen

contingut sexual o demanen trobades als menors (...). Això pot canviar (...).

En període de confinament i de pandèmia, la gent està molt més exposada a les xarxes socials i a Internet, a més exposició, més risc, això sempre és així. Després, evidentment les estafes online encara tenen una certa aura d'impunitat, la justícia encara va molt lenta en resoldre aquestes estafes, per temes de competències jurisdiccionals (...).

4. ¿Considera necesaria una formación actualizada y constante sobre nuevas tecnologías? ¿Y sobre ciberdelincuencia?

Correcte, de fet, la formació que rebem els Mossos és des de formació formal que passa per l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya, que poden ser cursos que poden fer professionals, o formació interna, i després també hi hauria una formació interna i pròpia que seria des de la nostra unitat, quan detectem per exemple que apareix un fenomen que és molt rellevant, doncs intentem buscar o fer un mínim discurs, perquè com sabem que seran consultes que seran molt habituals i que ens ho trobarem als centres educatius, doncs poder dir als companys quina és la posició de Mossos d'Esquadra que pot fer davant el ciutadà front el fenomen, com quan va aparèixer la "ballena azul", el "momo", el "pokémon go" amb un parche que també tenia uns temes d'un troyano. És a dir, tot això que va apareixent, hem d'anar generant aquest discurs de prevenció. La part positiva és que normalment tots els delictes busquen dues coses, o diners o imatges (...), llavors, al final podem canviar el nom de l'aplicació, el nom del canal, el nom del que tu vulguis, però al final el discurs és molt similar. Si tu dius per exemple que no facis pagaments en plataformes que no siguin segures, això serveix per qualsevol tipus d'empresa que aparegui (...), al final és lo mateix, no entreguis imatges a gent que acabes de conèixer, gent que té molts pressa per ser amic teu, o coses que és molt estrany que t'hagi caigut una herència d'un país desconegut (...) trobem casos dramàtics.

5. ¿Tratan con casos de ciberdelincuencia en Mossos d'Esquadra? Ya sea a nivel de denuncias como a nivel de prevención o intervención.

Sí sí, des de Mossos d'Esquadra som una policia integral, per tant, tenim totes les

competències en matèria policial (...), tenim una unitat central de delictes informàtics i també tenim informàtica forense, és a dir, fem de pèrits de dispositius (...). tenim competències plenes, des de la prevenció fins la instrucció d'atestats, fins la investigació.

Reben molts casos de denúncia de ciberdelictes?

Sí, com dèiem, més ara en pandèmia hem estat pendants de com està tot, però està clar que tots els delictes que es cometen per Internet són els que habitualment estan creixent més.

Hi ha molta xifra negra, heu aconseguit detectar per casualitat algun delicte en el que la víctima o era conscient d'haver estat víctima?

(...) Per posar un exemple, el que pot passar és que al anar a fer una xerrada a un lloc sobre les estafes i hi ha gent allà que com bé dius, no s'havia adonat o bé ho donava com que havia sigut un error o el que sigui, i quan ho verbalitzen o tu els expliques de cop identifiquen la situació (...), sobretot en petites estafes hi ha gent que no ho identifica o ho identifica però en l'estafa hi ha un element clau que seria la vergonya o la por al ridícul i hi ha gent que prefereix assumir aquesta pèrdua patrimonial, i això és així (...).

A nosaltres ens interessa saber el que està passant i només el que fa més ressò mediàtic.

¿Considera que la respuesta que han ofrecido es la adecuada? ¿Cree que sería necesaria una formación específica?

Jo m'atreviria a dir que policialment en el món, en el món eh, la policia en aquest camp anem una mica lents, però és que ens estem trobant, com en tot el món, que la rapidesa amb la que s'ha de disposar d'elements materials, de coneixements tècnics i al final nosaltres treballem amb les lleis (...), llavors, les unitats especialitzades en ciberdelinqüència, una part que tenen també molt important és donar una versió de pedagogia al poder judicial. El poder judicial també té advocats per temes de ciberdelinqüència i també hi ha jutges que saben què és la

ciberdelinqüència i delictes concrets, però a vegades pot passar que hagi un modus operandi que sigui complicat i tècnicament complex i que el jutjat en el que recaigui la investigació doncs no tingui massa idea del que s'ha de fer, llavors, aquí està el paper tant del jutge o magistrat d'entendre quines eines pot habilitar per poder doncs investigar aquest tema, i la feina del policia si es que també en sap més, doncs de fer-li pedagogia a la pròpia judicatura per a que sàpiga una mica (...).

Això canvia cada dia, les aplicacions constantment es van actualitzant i el delicte com a darrere té una part de recompensa econòmica, doncs aquesta gent es van reinventant i actualitzant per sempre buscar la fisura per poder obtenir el màxim benefici.

Per tant, la reacció de la policia i la justícia davant aquest delictes és lenta, però és lenta no més que com ha estat sempre, és a dir, el delicte sempre ha anat una mica per davant, al final nosaltres sempre anem al darrere i hem de buscar la forma més eficient i més eficaç de condemnar aquestes persones i intervenir amb tots els instruments contra el delicte, no? (...)

6. ¿Considera que para la prevención de la delincuencia la educación es una medida fundamental?

El primer element clau seria la detecció, perquè encara que tu vagis a un centre educatiu a explicar conceptes, no? Expliques el grooming, expliques el ciberassetjament i tal, arriba un moment que no pot venir sempre algú a explicar-te el que està passant, ets tu el que ha hagut d'assimilar aquests continguts i ser capaç de detectar que el que t'està passant no cal que sàpigues com es diu (...), tu saps que això que t'està passant no és normal, t'estan demanant una cosa que no et ve de gust donar, poden ser diners, imatges teves, continguts... a algú que no saps qui és i amb molta pressa, amb aquests paràmetres no ho donis, ja està, vale? Per tant, la prevenció ajudarà molt a la detecció, un cop hagi una bona detecció, després s'ha de fer la denúncia, és a dir, en cas que t'hagi passat, vale? però abans d'arribar a la denuncia, hi ha una clau molt clara que és l'autoprotecció o la corresponsabilitat (...), nosaltres ens hem d'autocontrolar, perquè no estarem

sempre al darrere per despenjar unes imatges d'Internet així com així, per exemple (...).

Per tant, el propi ciutadà ha de ser conscient (...) de quins riscos i beneficis comporten les seves actituds, i el millor és a partir de la prevenció, doncs fer això, una corresponsabilitat i fer una autoprevenció, perquè si no estenem aquest missatge, al final sempre haurà terreny per poder abonar aquest tipus de delictes, de fet, si em permetes entrar en detall, per això tenim els continguts estructurats per edats, perquè cada grup d'edat és permeable a un discurs de prevenció. És important per exemple, en temes de ciberviolència masclista o de gènere, quan s'ha d'explicar això? Això s'ha d'explicar abans de que els adolescents comencin a crear parella (...), perquè si no els expliques aquests perills o els expliques quan ja han construït una relació de parella, potser les han basat en coneixements previs a aquests temes, és a dir, hem d'anar sempre una mica abans. Si el grooming el fan a menors d'edat molt petits, el grooming s'ha d'explicar a nens molt petits, en canvi, les estafes les fan a gent gran, pues a lo millor l'edat és a la maduresa. És a dir, una mica identifiquem les tipologies delictives que afecten als grups d'edat o grups d'interès policial per adaptar el discurs, perquè expliquem els mateixos delictes a totes les persones, però a vegades s'ha d'adaptar molt el discurs (...).

Tot és educació, que l'educació mai la fem nosaltres, la fem nosaltres, la fan els pares, els centres educatius i la societat en general. Nosaltres només som un granet de sorra, qui pensi que un policia que va un dia a un cole o dos dies, és igual, i els explica als nens el que sigui, això no és una feina que funcioni sola, això ha de formar part d'un projecte (...). Per tant, considerem que la prevenció és la clau (...).

En les campanyes de prevenció/conscienciació considera que es important fer èmfasi en el control d'impulsos, l'autocontrol...?

Sí, clar. I en no ser esclaus del dispositiu (...). Hi ha estudis que mostren que un percentatge elevadíssim de persones el primer que miren durant els 5 primers minuts del dia és el mòbil (...) encara que sigui al parar el despertador, ja mires si tens algun missatge (...), cal ser conscient de que pots deixar el mòbil, que no et generi ansietat quan el deixes (...). A tot això li has d'afegir que molts cops ens

ensem que tot el que passa al ciberespai és gratuït, queda tot en l'anonimat, vale? Clar, nosaltres parlem de reputació digital, de dret a l'oblit, parlem també del consentiment, fins quan dura el consentiment? (...) jo quan tingui 80 anys haig de consentir que una imatge que et vaig donar quan tenia 17 encara la puguis difondre? On està per escrit? Perquè clar, jo t'ho he dit verbalment, però quan vas a un centre educatiu has de signar una autorització al teu fill perquè surtin a les fotos (...) però en canvi li puc enviar una foto despullat a un amic que de paraula m'ha dit... doncs això són debats que tenim (...).

7. ¿Cómo ven los alumnos que se impartan talleres sobre un tema específico por parte de agentes de policía? ¿Cuántos agentes suelen impartir los talleres? ¿Considera que son suficientes?

Hi ha de tot, alguns se sorprenen perquè hi ha la creença de que els joves en saben molt més que els adults i pensen que són impunes, lliures, i quan descobreixen el tema de la responsabilitat penal a través d'Internet o que els policies, tot i que alguns siguem ja madurets, sapiguem o coneguem el Fortnite i totes aquestes aplicacions amb les que juguen, alguns es queden acaparats com dient "ostres, no estan tan desconnectats com semblava". Altres al contrari, diuen "buff els portem anys llum a aquests adults, el mundo es nuestro, Internet és nostre" i llavors això també produeix un altre sentiment, no?

Però en general quan els hi fem aquestes xerrades, el que fem és posar-les-hi nom i estructura a moltes coses que han vist però que no saben ben bé si era bo o dolent, no? És a dir, quan els expliquem una mica les característiques del cyberbullying o del sexting o els expliquem una mica els fenòmens, ells veuen que ostres, ara em van quadrant les coses (...).

Per tant, hi ha de tot, però normalment la xerrada d'Internet Segura, amb independència de la dinàmica que hi hagi (...) és la més demanada (...), el 85% de les xerrades que fan els Mossos als centres educatius són sobre l'Internet. Al final acaben agradant moltíssim (...). Es fa una avaluació de l'impacte de la prevenció, però clar, d'aquí a afirmar que tots els joves que escolten la xerrada assimilien els continguts, això no ho puc dir (...).

El que està molt bé és que quan fas aquestes xerrades, surten exemples dels propis menors o adolescents que t'ho van dient i a través de la vivència doncs es queda tot més, clar, perquè els companys veuen què ha de fer. (...) de fet, una de les eines pedagògiques més importants que ara t'explicaré és el peer mentoring, que formem a menors per a que siguin aquests menors els que els hi expliquin als seus companys i llavors no va el poli a explicar-t'ho, venen els teus companys. Perquè el discurs, està estudiat que quan ve dels iguals, penetra molt més (...). En general, els adolescents rebutgen l'autoritat, perquè l'adolescència és una mica de rebuig, no? A tot el que sigui autoritat (...), per tant, quan un company diu "això que dius, a mi em va passar" i posen l'exemple, això els companys, això és petroli, perquè els companys ho assimilen (...) i aquí és on entra el tema.

I a banda de que agradi o no agradi, detectem una necessitat constant de no només els joves, sinó també dels pares, comerciants, d'entitats, sobre el tema. És a dir, tothom vol saber d'Internet, perquè són delictes nous, són problemes nous, veuen perills abstractes, altres més concrets, sempre tenen moltes preguntes (...).

Quants agents solen anar als tallers?

Depèn, cada comissaria acostuma a tenir entre un i tres agents dedicats només a això (...), no està establert, està establert que cada comissaria ha de tenir aquest servei i després cada una ho estableix segons els recursos que té (...).

Fem tres tipus de dinàmiques (...): un és el power point, que és que ve el mosso, posa el power point i explica, seria el mode tradicional. A la gent jove això ja no li agrada gaire, el llenguatge ha de ser més visual, però el tenim perquè també funciona amb els adults i amb altres, és una dinàmica viable, tu tries quan la fas servir i quan no. La segona dinàmica és el taller, el taller ja és a partir d'un vídeo o d'una situació explicada d'un cas paradigmàtic, fas que la gent reflexioni i es posicioni i vagin ells mateixos desgranant el cas i generant el discurs de prevenció (...), evidentment hi ha un guió establert, acotat perquè doni temps en uns 50 minuts normalment, vale? Amb uns objectius pedagògics i tal (...). I després està el que et comentava de tu a tu, el peer mentoring que seria una formació entre iguals,

una formació en cascada. Si vols fer un tu a tu, a nivell de recursos és molt costós, és a dir, hem d'anar tres dies a formar menors de normalment tercer d'ESO i com que hem d'anar tres dies, pues a lo millor sempre va el mateix mosso, a vegades van tres, a vegades s'ho reparteixen, vale? Depèn del que puguin fer (...) són tres sessions de formació i quan això acaba, quan els de tercer fan la formació als de primer d'ESO, també intentem que hagi un mosso allà, al menys el primer dia, per una mica controlar que no se'n vagi de mare i que realment ho hagin assimilat i que siguin referents positius, això ho fem sempre amb un mestre o tutor (...). però per recursos no ho podem fer sempre.

El taller, com que fem una mica de role playing, situem els menors a l'aula en forma de U i tal, intentem anar dos (...), però si no pot ser, el Power Point sempre el fa un, i en els altres casos, si podem anem dos (...). Amb el que tenim fem, en la prevenció no hi ha mínims ni màxims (...), però dos agents en un taller és suficient, hem de ser humils amb els objectius (...), la presentació ha de ser senzilla i clara (...) el dia que tu vas, vas a traslladar tres conceptes o quatre. Tenim una carpeta molt gran de conceptes (...), llavors tu, com ets el referent de Mossos d'Esquadra en el centre educatiu, tu no estàs allà perquè sí, tu saps què passa en aquell cole, ho saps perquè hi vas sovint, ho saps perquè parles amb el cap d'estudis, amb la directora, amb la coordinadora pedagògica, amb la tutora, i et diuen sisplau, veniu a tercer d'ESO que tenim un problema ja desencadenat de X, ciberassetjament o el que sigui, doncs aquell dia, farem un taller on el tema a tractar és el ciberbullying, perquè ja és una intervenció en calent, una intervenció a posteriori. Ara, si diguessis, "mira, com cada any, veniu als de primer d'ESO (...) i els hi feu això" i llavors els hi fas un paquet bàsic dels temes que tu creus que més, està pautat, que més els interessa als menors d'aquesta edat. Imagina que quan vas a primer d'ESO d'un centre educatiu i estàs allà i veus que ostres, aquests nanos són de primer d'ESO però els veig molt avançats amb el tema, doncs llavors el mosso puja la intensitat, o al revés (...), a això ens ajuda molt aquest contacte amb el centre educatiu (...) juguem amb el que demana el centre i amb el que policialment considerem necessari (...).

8. He estado indagando en el programa “Internet Segura” y he visto que Mossos d’Esquadra lo implementa en las escuelas, ¿cuál es la experiencia del Cuerpo con el programa?

Normalment enganxa moltíssim, perquè realment és molt agraïda perquè els menors participen molt i són temes que interessin molt i que a més es van introduint novetats constants. La xerrada que fem ara no té res a veure amb la xerrada que fèiem fa tres anys, perquè és això l’actualitat ens ha anat menjant. Llavors és una dinàmica que agrada.

El que sí que és cert és que hi ha companys que a vegades tenen certa por a dir “ei escolta, hi ha una matèria en concret o un concepte en concret que em costa d’explicar i em fa por de ficar-me en un jardí que després no pugui sortir d’allà, no?”. Doncs precisament per això els continguts estan tots a la intranet corporativa on tenen una guia on no només explica què diu el Codi Penal, sinó que també diu “mira, si tu vols explicar aquest concepte a un grup d’edats X” i li fem una proposta pedagògica, li posem un exemple o una dinàmica (...). aquesta por acostuma a ser al principi (...), però hi ha un sentiment que sempre necessitem saber més, jo que crec que això és innat a qualsevol tema d’Internet, ja que et pots trobar amb un adolescent a l’aula que sigui un autèntic crack (...), però bueno, el discurs és el mateix (...), però tu has d’adaptar una mica el discurs.

9. ¿Cuál es la metodología que emplean en los talleres?

[Pregunta resposta a la segona part de la pregunta 7]

10. ¿Cree que los alumnos adquirieren correctamente los conceptos y herramientas con este tipo de talleres?

A vegades es fa una enquesta, un treball que es lliure, a vegades fan un pòster, una campanya...ara com que és molt fàcil editar vídeos, doncs a vegades els diem si volen editar un vídeo. Que a això t’haig de confessar que depèn molt del tutor, perquè quan nosaltres marxem del centre, l’encàrrec queda allà i truquem per demanar-lo, però és el que et comento, si el tutor del centre veu aquesta intervenció com una estratègia dintre del marc d’un treball, sí que s’encarrega de que això

arribi, però si a nosaltres a vegades ens conviden per omplir un dia i una hora, per omplir una tutoria, quan ens adonem que ens han fet això, que ens han dit vine a fer una xerrada i quan arribes allà, això ens ha passat eh, veus que no tenen ni el projector o que no s'enrecordaven de que tu aquell dia anaves, per tant que tu ets com un bolet que tu vas allà a fer això. Quan ens passa això, per nosaltres és greu. És greu per dir que realment no volen una xerrada d'un tema d'un tècnic en seguretat que parli d'Internet, el que volen és omplir una extraescolar o el que sigui i això no ens ho podem permetre (...), perquè no arribem a tot arreu i quan anem a un lloc, deixem d'anar a altres llocs a fer lo mateix (...). Per tant, el retorn depèn molt dels profes.

Però en general, considera que realment serveixen aquest taller i s'aconsegueix aquesta prevenció?

Sí, perquè ja et dic, moltes vegades apareixen inclús denúncies a partir del que hem explicat, per tant, han casat una situació que els ha passat amb allò que has identificat i llavors et fan consultes a posteriori que dius "mare meva", no només han ajuntat lo que tocava sinó que han anat més enllà (...). En menors, quan punxes un tema que els interessa, es nota.

11. ¿Qué elementos considera esenciales a la hora de impartir un taller en una escuela? (formación, competencias, habilidades comunicativas, etc.)

El nostre esforç principal és intentar parlar el llenguatge dels menors i adolescents, vale? Per això per exemple, tant en el Power Point que considerem que és una eina que ja no és pels joves, però com que encara els fem servir, intentem treure tota la lletra i ficar imatges, és a dir, els joves parlen audiovisual, sobretot visual. Llavors intentem que les nostres presentacions, els continguts siguin pràctics i siguin visuals (...). El desajust en les expectatives és encara pitjor, és gairebé victimitzador.

Llavors, hem de parlar el llenguatge dels adolescents, hem d'entendre molt bé això de casar les expectatives, és a dir, què els hi preocupa (...), perquè sinó el que fem és el contrari.

Després ja m'atreviria a ficar-me en un jardí que és tot el tema dels elements

materials, és a dir, jo que sé anem a fer algunes proves pilot amb ulleres de realitat virtual, perquè seria la canya, però costs/beneficis, no podem comprar 30.000 ulleres de realitat virtual ni gravar vídeos en realitat virtual a la velocitat que ho demanaria l'escola, és a dir, hem d'intentar sempre donar una aparença i un discurs de modernitat, que és el que toca, però a vegades tenim unes limitacions tècniques.

Les habilitats comunicatives que em deies, emm els companys que estan a les ORCs, és el perfil que es busca, és a dir, és busca bàsicament habilitats comunicatives, abans que coneixements eh. Els coneixements s'aprenen, les habilitats comunicatives també, però hi ha d'haver una base (...).

A nivell de formació, seria adient tenir alguna formació de docent o més específica de cada tema?

Sí, estaria bé, estaria molt bé no només fer-ne més sinó més variats, amb més dinàmiques. De fet, això hauria d'anar relacionat, és una cosa que estem constantment estudiant eh, hauria d'anar relacionat amb que els companys que fan aquestes xerrades, fossin una especialitat, vale? És a dir, nosaltres, dintre de la policia, hi ha tasques que són d'especialista, llavors, per accedir a aquests llocs de treball, has de fer una oposició i un curs de capacitació, d'acord? (...) per tant, els mossos que acaben fent xerrades als centres educatius, haurien de passar per una formació específica, actualment això no és així, el mosso que fa això, a nivell administratiu és un mosso de seguretat ciutadana, és una persona que pot estar fent això i demà pot estar patrullant. També et diré que és un perfil de policia que no abunda eh, no abunda, tenim problemes en alguns llocs per cobrir aquestes places.

12. ¿Se ha encontrado alguna situación complicada en el aula en el momento de impartir el taller?

a. En caso afirmativo, ¿la podría explicar? ¿cómo la solucionó?

Amb temes d'Internet no, perquè el problema que pot haver-hi a l'aula és de disciplina, d'algun alumne que li és igual el que li expliquis, que no respecta ni la dinàmica ni res, i llavors com ja tenim al tutor a l'aula, que li demanem que es

quedi, això ja ho pot solucionar o ho solucionem entre els dos.

Però si em permetes que surti una mica del tema d'Internet, això ens ha passat amb temes de violència de gènere/masclista i amb temes de tallers que fem amb persones amb discapacitat, que quan estem explicant temes d'abusos sexuals o del que sigui, se'ns desmunten allà eh, perquè el que et comentava abans, s'acaben de donar compte, acaben de detectar que el que els hi va passar o els està passant, té un nom, és un delictes i li està fent algú que pot ser molt proper del seu cercle.

Com va saber portar aquesta situació o com la va solucionar?

Per això acostumem a anar dues persones. Quan passa això intentem que un dels dos mossos, el que no està fent diguem la presentació, si cal doncs traiem aquest alumne del aula, de manera discreta, amb qualsevol d'això i ho comencem a tractar des d'un punt de vista de víctima, que ens expliqui què està passant, per què plora o per què ha sortit, que a vegades són ells els que surten de l'aula i llavors un de nosaltres va al darrera i veus que se'n va plorant al lavabo o el que sigui i allà t'ho expliquen tot. Vull dir, la finalitat d'anar dos és aquesta, és no haver d'interrompre la dinàmica quan poden passar coses d'aquestes.

També t'haig de dir que no és habitual, que la majoria de situacions són això, comentaris de "això a mi m'ha passat", "pues jo no se què" i tu dius "mira, com que veig que a tu del tema en saps bastant, perquè m'estàs explicant coses que ostres, que parles des de l'experiència, et sembla si quan acabi la sessió em quedo i parlem una estona", i això es pot fer de manera evident o de manera discreta, sempre en funció de... com et dic, tenim molta relació amb el centre educatiu, llavors, amb una mirada amb el tutor o tutora, amb el director o amb qui sigui, ja una mica ens posem d'acord de això ho parlem després o això ho mirem o inclús a vegades ens avisen els tutors, de "escolteu, que sapigueu que si parleu d'aquest tema, aquí tenim un alumne que ha patit això i que si toqueu el tema, ehh o tracteu-lo amb cuidado" i nosaltres valorem si val la pena tractar-lo, si no, ens podem adaptar a tot i al final el que tampoc volem és ni machacar a ningú ni desviar-nos del nostre objectiu, però va molt bé saber qui tens al davant i els seus antecedents (...).

Si algun cop hem detectat algun desajust de companys que no se'n surten o que els hi costa, o els hi donem més formació o ja no els hi donem encàrrecs de certa magnitud. Però això és una mica de coherència eh, al final el nivell que donem està molt bé però tots els mossos que van estan capacitats, osigui, mai exposen a efectius a coses que estan per sobre de les seves capacitacions, perquè no té sentit.

13. Con la situación de pandemia actual, ¿se ha visto reducida la demanda de talleres en las escuelas? ¿Cree que volverá a haber demanda? ¿El formato de los talleres cambiará?

De manera brutal, brutal vol dir que, tinc les xifres allà, però no sé, es que et diria una barbaritat. Per dir-te que en un trimestre, parlo de milers a desenes (...). Ens hem posat moltíssim a disposició del que digui el centre educatiu, es a dir, abans de dir des de Mossos anem a fer això als centres educatius, anem a esperar a veure com evoluciona la tornada al cole. Amb educació hem parlat de a veure com ho volien fer, llavors nosaltres no hem prohibit en cap moment les xerrades, però tampoc les hem incentivat ni les hem impulsat, és a dir, si un centre educatiu es veu capacitat, el mosso també, es donen totes les garanties de seguretat i tataratatá, vale, però des del cos de Mossos no es dirà per què heu fet menys xerrades, perquè és lo que hi ha.

En canvi, els contactes amb entitats, els estem aconseguint mantenir a través d'eines telemàtiques, però la xerrada, lo que és la xerrada de prevenció, emm estem modificant els sistemes pedagògics per intentar, hem fet alguna prova pilot, que t'ho puc comentar aquí però que sàpigues que això no està instaurat, vale? Però la dinàmica haurà de ser diferent, tipus una gamificació, un joc a l'aula que a nivell telemàtic els alumnes puguin participar des de la pantalla del seu PC o d'es d'una d'això i el mosso pot estar allà o no, pot estar de manera remota, a través d'unes preguntes de delictes i tal, a partir d'aquí, induïm un discurs de reflexió i tal, però potser és una dinàmica que dura 40 minuts i l'ambició és la justa, és a dir, tocar tres conceptes i gestionar un espai en el que el policia estigui un quart d'hora vint minuts per les preguntes que pugui haver-hi. Connectar una cam i ficar un mosso donant un discurs durant 40 minuts per una pantalla, amb mascareta a més,

es que no, preferim obrir un període de reflexió, d'anàlisi i de mirar com ho farem (...).

En cas que millori la situació?

Tornarem, tornarem, si si, no hi haurà cap problema, el format es mantindrà (...), estem veient que el tema virtual acabarà quedant-se, el que estem fent ara és ampliar les eines. Sempre els hi diem als mossos que (...) triï l'eina, ja està, no té més. El mosso ha de saber què està passant en aquell centre educatiu i quina és la seva missió (...) i intentem ajustar les expectatives, si ens demanen coses que considerem que no pertocuen o que no, diem que no eh, quan dic a la carta no vull dir lo que ells volen, dic lo que ells volen sempre i quan s'ajusti (...) i sigui objectiu, perquè no hem vingut a ser paternalistes (...), donem la nostra opinió però basada en uns objectius.

14. ¿Considera que son necesarios más talleres preventivos en diferentes ámbitos (ej.: ciberdelincuencia)?

I tant, i tant. Ara estem amb la violència masclista que fa temps que el tenim, però estem amb ciberviolència masclista perquè és on s'ha traslladat tot i amb temes de delictes d'odi i discriminació (...), perquè són uns delictes que tot i que a nivell mundial o europeu es començava a avançar, sembla que en algunes zones hi ha un retrocessos i s'ha de començar per això, per la prevenció, per la prevenció (...) i clar, això és un tema que costa de tractar, per això el mosso necessita formació (...).

15. ¿Cómo ve que se establezca una formación específica para un grupo específico de agentes, como por ejemplo formar a formadores en materia de ciberdelincuencia?

Sí, i tant, sí sí. Una formació de formadors, un referent, sí sí, de fet així ho fem amb trànsit i així ho fem amb els menors quan fem lo de "de tu a tu", i com et comentava abans, depèn on anem enviem a la persona que estigui qualificada, però estaria molt bé que hi haguessin uns referents concrets que dominessin molt la matèria per poder això suplir. De manera natural va passant això eh, però sí que és cert que estaria bé crear estructures, perquè així tens un garant al darrere, un

garant que té la obligació legal o al menys interna de donar resposta a això. Per tant, qualsevol proposta seria benvinguda.

16. ¿Conoce algún programa formativo orientado a formadores? Ya sea orientado a la prevención de la ciberdelincuencia u otro tipo delictivo.

Et comentava fa un moment, de manera natural sorgeix una mica, però de manera estructurada i tal no, no existeix. Policialment, tota la formació ha de passar per l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya, tota tota. Llavors, quan nosaltres detectem que hi ha una mancança, enviem aquesta mancança a l'Institut, de fet l'Institut cada any ens ho demana (...). aquest tema reconec que podríem estar formant-nos tota la vida, però si que és cert que si hi hagués una estructura una mica més potent, doncs clar, es podria donar millor servei. Tot i així, considero que els estàndards que s'estan donant des d'aquí són molt elevats, perquè ens hem relacionat amb altres policies d'Espanya i d'Europa i de moment, tot i les mancances, encara som referents en molts temes eh (...). I que estem parlant de la policia, que la policia sempre ha tingut una funció molt concreta i la prevenció no ha sigut prioritària (...).

17. ¿Alguna duda, comentario o sugerencia que quiera añadir?

Per sintetitzar una mica el més específic del tema, què seria allò que considera més essencial per tractar en un programa de formació per agents que faran aquest taller?

Vale, lo primer, l'objectiu, és clau, vale? Ens passa que si no portes clar l'objectiu, vas a parlar de trànsit i acabes parlant de marihuana, no passa res, no és dolent, però no has complert l'objectiu, s'entén? I aquests objectius han de ser humils, tens 50 minuts, no pots traslladar 26.000 conceptes i a més, no pots barrejar peres i pomes, et costarà 10 minuts com a mínim començar a centrar als alumnes en un tema, (...), t'has de centrar en l'objectiu, no s'ha de perdre de vista, vale?

Després, la pedagogia, com es trasllada això, vale? No és lo mateix anar a fer un taller, que anar a fer un tu-a-tu o el que determinis eh, si tu crees en el teu projecte una altra dinàmica, la que sigui eh, l'eina pedagògica ha d'estar molt ben definida,

vale? Perquè al mosso no el pots enviar a morir, no sé com dir-te, ha de dominar l'eina, per això nosaltres hem triat power point, taller i tal. Al taller, és igual de què parli, la dinàmica ja la té per mà, arriba, fa uns conceptes, mou els chavals i els col·loca de forma participativa, fa grupets i a l final fa les conclusions. Hem fet experiments amb coses que estan bé, però com et dic, si al final el mosso no està segur, no traslladarà aquest continguts.

Aquest tema, el tercer, que és el que et diré ara, és un tema una mica de collita pròpia, però jo crec que ha d'haver-hi una sorpresa o una experiència, no sé com dir-t'ho. És a dir, (...) passen tants profes davant teu, de molts temes, que de tu s'han de quedar amb algo, hem de fer alguna cosa que sorprengui o un factor diferencial. Tu t'enrecordaràs d'un profe perquè era molt malhumorat, d'un altre perquè era molt lleig, i de l'altre perquè et va dir una cosa (...) i això ho hem d'intentar introduir, aquesta sorpresa tampoc pot ser disruptiva eh, no pot trencar aquí la dinàmica eh.

I amb això jo ja acabaria, al final també necessites unes conclusions també, que les conclusions també van molt lligades a l'objectiu, és a dir, els hi posem un requadre a la guia dels Mossos que els posem "no et pots anar sense haver dit això, això i això", parla el que vulguis, espavila't (...), però si has vingut a parlar de peres, abans de marxar has hagut de dir això i això, perquè sinó jo no controlo el discurs, ja no té sentit, vale?

I m'atreviria a dir que la cinquena, seria això del retorn, de l'avaluació que dèiem, no? Una mica el com ha funcionat, aquest anàlisi. Això és complicat eh, això és una batalla que tenim encara pendent eh.

Però retorn a nivell dels alumnes o dels agents que han donat aquest taller?

Tot, tot plegat. Valorar l'impacte de la prevenció. Si jo puc venir demà i dir-li als meus caps que la prevenció ha estalviat 20 delictes i tres morts, això és èpic, els encantaria. Jo faig molts esforços per dir-los que això no és quantificable, però que estem parlant del mig termini – llarg termini i que hem de pensar en això i al final

és la garantia de l'èxit, a llarg termini és la garantia de l'èxit. No ens podem desconnectar de la societat, al contrari, hem d'estar més connectats que mai, hem de parlar de les coses que preocupen i lo que fem ha de valdre la pena, perquè sinó...

(...) però això quan ho expliques, hi ha mossos que com que els hi fa pal, com que ostres objectiu i tal i tal, i ja ja, però tu no pots anar allà a dir anem a passar l'estona, i realment, ja ho fan això, el que passa que quan els hi estructures, els hi sembla com més feixuc, però és el que fan, és el que fan, tu has vingut a parlar d'això i parles d'això, si ho fas molt bé. Però a la que els hi sistematitzes una mica, (...) no busquem la imposició, jo vull que els mossos que vagin allà, vagin de gust, vagin voluntàriament i sobretot vagin segurs, segurs amb els continguts, que no vagin sempre amb por (...). Per tant, la meva obligació com a unitat central és proporcionar continguts que els donin seguretat.

Anexo 2.5. Entrevista al Servicio de Formación Policial del ISPC

- 1. Tinc coneixement que aquí a l'ISPC es fa "formació a formadors", llavors, hi ha alguna estructura o programa que es segueixi en aquesta formació? De cara a saber els elements essencials que s'han d'impartir als agents per a que després estiguin capacitats per fer una formació/tallers.**

Nosaltres fem formació de formadors en diverses matèries, llavors, és molt diferent una formació de formadors per exemple de la tàser, que és un tema molt concret, que serà una formació que faran els companys durant un parell o tres de matins i és un tema molt operatiu i molt instruccional (...), a per exemple un altre tipus de formació de formadors ja més complexe, que és lo que tu estàs demanant, no? Per exemple, nosaltres tenim, se m'acudeixen dues coses que estan en la línia de lo que dius (...), per exemple per agents d'educació viària, val? Que són tots aquests policies que van a les escoles a explicar educació viària als nens, clar, és una formació que no només fan la formació diguem de lo que és el contingut, això s'ho saben perfectament, sinó que els hi expliquen tot de tècniques i mètodes per poder fer arribar molt millor als nens el missatge que volen fer arribar, aquest seria un exemple, val? (...)

Val, nosaltres treballem això pels cursos d'educació viària, on habilitem d'alguna forma les persones que després ells poden anar a fer de formadors a les escoles d'aquesta matèria, doncs això és un tema col·laboratiu amb el Servei Català del Trànsit, és una formació que fem a mitges i que aquí necessitem sobretot l'ajuda d'una empresa externa que ens ajuda a portar tot lo que són dinàmiques de grup, és molt experiencial, de manera que ells també treballen en el mateix curs de la mateixa forma que després tindran les classes que ells faran, les sessions que ells imparteixin. Llavors és molt experiencial, expliquen com fer arribar un missatge a través de diferents suports, pues a través d'un joc, a través de fer participar, com fer participar als alumnes, per exemple, en aquestes sessions, com afavorir que facin preguntes, quin tipus de missatge s'ha de donar (...) per fer-los reflexionar, tot això.

Això ho fem amb un paquet de formacions que són les que fem amb el Servei

Català de Trànsit en educació viària, per exemple.

Després tenim altre tipus de formadors, gent que fa prevenció a les escoles, per exemple, que també fan per exemple prevenció de la violència masclista. Si, això, el que són amb l'oficina de relacions amb la comunitat, que són els que fan aquesta tasca que comentes, dintre del seu curs, fan una mica de capacitació docent en quant a com dissenyar les sessions, tema d'habilitats comunicatives... ja fan una miqueta de formació en aquest àmbit.

Llavors, el que és important quan fem un curs amb aquests elements, l'avaluació també és en aquesta línia. Llavors, per exemple, en aquests cursos que són de formadors, no és lo mateix ensenyar a una persona a tema de trànsit o de violència masclista, que no que siguis el formador. Tu si ets el formador, tens una doble prova diguem, hi ha una prova que és de contingut, i una prova que se sembla a lo que tu faràs, llavors, per exemple com a examen hi ha preparar una sessió, com l'estructures, com la prepares i com la presentes, llavors se t'avalua doncs això, la capacitat de en una sessió de treball com dividir-la a l'objectiu de la sessió, a les activitats que faré per aconseguir-ho, exemples o propostes, continguts, si utilitzaré un Power Point, si utilitzaré un altre mitjà audiovisual; és a dir, la fitxa didàctica de la sessió que jo faré amb els objectius i tot que estigui clar i després com d'això faig una primera exposició i jo et valoro la capacitat comunicativa, si faig arribar bé els coneixements tècnics, si faig arribar bé el missatge o no, si he estructurat bé el meu discurs o no, i llavors avaluem també, és a dir, que quan hi ha un element que és de formació de formadors, tant el programa té aquest component que diu la Roser de formació pedagògica com l'avaluació també ho contempla, vale?

Llavors deia que és diferent, perquè clar, quan estem parlant d'un curs més petit que va adreçat a una formació súper concreta i específica, pues és així, pràcticament totes les eines que els hi dones són molt aplicades i van sobre jo que sé, les presentacions i materials que ja existeixen en el cos de Mossos d'Esquadra per donar aquest tipus de xerrades, pues són molta base de la feina que es fa. O educació viària, com són les sessions que es fan d'educació viària, com són els jocs que es plantegen, i tot això es treballa moltíssim (...).

La càrrega lectiva és important, estem parlant de 18 hores (...), i després també han de sapiguer una mica de metodologia de formació, quin és el rol del professor, que s'espera...

Després per exemple, altre tipus de formació de formadors que fem, que aquesta és molt a la mínima expressió (...), són professors que demanem pel curs bàsic, vale? Llavors, per què els contractem? Perquè saben molt de la matèria que venen a donar (...) i llavors ja se'ls suposa que, perquè molts ja són professors universitaris o si són policies probablement han fet de professors altres vegades, o ja tenen algo en el currículum que en fa suposar que aquesta persona ho farà bé, no? Llavors a aquestes persones els hi fem una mínima, que és més aviat una sessió d'acollida on els hi expliquem la seva funció com a docent i com a transmissor de valors també dintre del curs de formació bàsica, per exemple, no? Per a que sàpiguen que la seva actitud, la seva manera de comportar-se, el com s'adrecen als alumnes, que tot el que fan té una projecció i una importància, no? Que coneguin quin és el seu paper dintre de tot l'entramat de tot el professorat i quin paper juguen exactament ells, no? (...) I els hi fem per exemple un taller de familiarització amb l'entorn digital, perquè nosaltres la formació és semi-presencial i llavors els hi expliquem tota la nostra plataforma Moodle (...), perquè hi ha professors que no dominen aquesta part (...).

Clar, en aquest cas, pel que vols presentar Ainoa, entenc que seria el disseny d'un curs per formar aquests efectius que van a donar classes a joves, potser lo que és el contingut, dissenyar els documents o la documentació que faran servir no farà falta perquè això és una documentació estàndard que ja ve donada per la organització, i per tant, aquest Mosso quan va a una escola ja té un material fix que no pot modificar perquè a les escoles de tot arreu has d'explicar el mateix, però potser si que estaria bé doncs una capacitat docent en el sentit de taller del destinatari que és un jove, que és un perfil molt concret amb el qual el Mosso potser no està acostumat a dirigir-se perquè potser sí que estarà més acostumat a fer formació interna entre iguals, però potser la manera de dirigir-se al jove, el tipus d'activitat, el tipus de resposta que els hi pot donar, una formació en aquest sentit doncs pot

ser una part important d'aquesta formació que plantejes, no? En el sentit d'habilitats comunicatives, o com dintre de la classe potser tractar als joves quan potser volen molestar a la classe, bueno hi ha un perfil de joves que potser poden interrompre la classe per diferents motius, com saber tractar-los, com saber conduir un grup classe de joves de diferents entorns, no? Perquè anem a escoles molt diferents amb una alumnes amb situacions molt diferents.

Sí, seria algo així que heu comentat. Ho he relacionat més amb la formació pels agents que donen educació viària, que seria el més similar en quant a finalitat.

Cal conèixer també molt bé les característiques del públic, saps? Saber de quina franja d'edat anirà aquesta persona, doncs anirà a escoles de primària de cicle superior, bueno pues els alumnes també de vegades nosaltres treballem molt amb equips multidisciplinaris i potser faríem venir pues un psicòleg que els expliqués com són els nens en aquesta etapa madurativa, per exemple, no? I que els expliqués en aquella etapa madurativa què els pots explicar, què no, quins són els límits que ells han de conèixer i més en un tema tan delicat com el que estàs plantejant, no? (...) bàsicament per captar la seva atenció i fer arribar el missatge que tu vols fer arribar, no? Recursos audiovisuals que siguin més propis de la seva edat, jo que sé, si ho poguessis fer en format Tik Tok ja tens l'atenció garantida, no? Per exemple (...) o per exemple portar un vídeo amb un testimoni d'un nen de la seva edat on ho explica en primera persona, no? (...)

Ho dic perquè a vegades emmarcar la franja o el públic destinatari, també pot donar lloc a com plantejes aquesta formació.

Important homogeneïtzar continguts (...).

2. Quina seria la càrrega lectiva ideal?

Habitualment ho fem intensiu, perquè no tots els cursos, però sí la majoria (...), perquè ens és molt més pràctic. Normalment són cursos que duren 5 dies de 5 hores diàries, unes 20-25 hores (...) i ho structurem en una setmana tot.

És més fàcil de cara als serveis també, trenques menys els serveis i saben que

durant una setmana tenen aquella persona formant-se. Dir que pels quadres de treball no va bé dir que el curs són els dimarts i dijous, no els hi va bé als serveis, han de ser serveis molt específics. També a ells els hi va bé això, però normalment són molt específics. Habitualment en seguretat ciutadana no sol quadrar que vagi bé així, llavors ens adaptem una mica a un format que la gestió de les organitzacions sigui més fàcil i ho fem intensiu.

3. Seria possible tenir alguna estructura d'aquestes formacions per saber exactament què es tracta?

Sí, sí, el d'educació viària que tenim dos nivells t'ho enviem (...), molt del contingut està orientat a explicar-ho, no a jo saber-ho (...). Després tenim dos nivells perquè ja les persones que han fet el nivell 1 i porten un rodatge o un número d'hores o mesos o anys fent educació viària, després ja hi ha el segon nivell (...) on poden abocar molta experiència seva com a formadors (...).

4. Quins serien com els quatre aspectes claus que es repeteixin a totes les formacions? De continguts o competències, per exemple.

Jo crec que els podem dividir com en dos blocs, no? igual.

Una part que seria les habilitats per saber elaborar una fitxa didàctica, un material didàctic i tu poder elaborar la fitxa d'una sessió. És a dir, abans d'una sessió, com jo estructuro lo que vull explicar i com arribo al final de la sessió assolint l'objectiu que m'he plantejat, no? i això com es fa? Pues amb aquesta metodologia, primer has de posar l'objectiu, has de mirar quines activitats et poden ajudar a reforçar aquest missatge, quins recursos utilitzaràs, tot això, dimensionar, doncs quanta estona et durarà cada cosa, quins elements faré, doncs faré un joc participatiu del que sigui, potser faré una dinàmica de grup o posaré un vídeo i després farem un debat, no? bueno, pues no sé, estructurar la sessió i cada recurs què et pot donar, això seria un important.

Un segon important serien les simulacions docents, és a dir, tot lo que fas durant el curs i que moltes vegades té a veure amb l'avaluació i amb si ets apte o no apte, que és com tu això ho escenifiques, és a dir, veure't a tu mateix escenificant,

llavors aquí et poden corregir temes de la teva expressió verbal o no verbal, et poden donar alguna informació doncs si estàs utilitzant un llenguatge massa tècnic i no arriba per exemple a un públic no expert, o en fi, totes les devolucions que et puguin fer i que tinguin a veure amb una representació o amb un coneixement d'un cas pràctic, que és sempre una activitat docent a l'aula, un aula o en l'entorn que sigui, i que això sigui tant part de l'exercici del procés d'aprenentatge com a part de l'avaluació final (...).

I després el coneixement tècnic i lo que serien habilitats personals, no? per dur a terme la tasca docent, doncs com cal motivar, com arribar, com resoldre les incidències davant de l'alumnat... (...).

5. Hi ha algun programa que s'hagi fet així a nivell europeu o d'algun projecte que sigui públic en el que s'hagi fet una avaluació per demostrar que aquest tipus de programa és efectiu per formar a un bon formador?

Jo no conec, en l'àmbit nostre no conec. Igual en l'àmbit més d'educació reglada segurament (...), nosaltres es que estem treballant un tema súper específic, personal tècnic en una matèria com fer arribar part d'aquest coneixement tècnic, no? (...). Normalment aquesta gent és molt bona en el seu àmbit, el que has de fer és saber com transmetre aquest missatge als destinataris i impactar, clar, això és diferent de lo que... és un tema molt concret i a més, molt nostre de policia (...).

Anexo 2.6. Entrevista al Director del Instituto Pau Vila (Sabadell)

1. ¿Me podría decir en qué consiste su trabajo en la Escuela?

Jo sóc director, aquest és el tercer mandat (...). Jo com a director, sóc l'encarregat de coordinar totes les activitats que es fan en el centre, així com diversos aspectes de gestió d'un centre, i també sóc el responsable legal del centre (...).

2. ¿Cuál es su formación?

Jo sóc eh, quant a formació sóc especialista d'anglès, vaig fer filologia anglo-germànica. Quant a carrera professional, doncs sóc catedràtic d'anglès. El que es formació després no formal, diguem-ne, de formació professional de diferents temes, tinc més cursos fets.

3. Sabría decirme qué se entiende por “ciberdelincuencia”? ¿Ha tratado temas de ciberdelincuencia?

Ciberdelinqüència és quan es fa un delicte associat a les xarxes socials o a través d'aparells informàtics, no? Sí, he tractat ciberdelinqüència per les dues bandes, per una part formació de diferents tipus relacionats amb el que és la ciberdelinqüència als centres educatius i després de coses que han passat, no? De diferents coses que ja són delictives de ciberassetjament o de suplantació d'identitat a través de mitjans telemàtics, si si.

Del que comenta d'experiència en ciberdelinqüència, s'ha donat algun cas a l'escola?

Més que res aquí a l'escola el que ens trobem és ciberassetjament de persones, de joves cap a altres joves o de persones adultes cap a joves, no? Vull dir que...també de joves cap a persones adultes. No de ciberassetjament en aquest cas però sí d'injúries, de dir coses als alumnes. Sí que ens hem trobat amb casos, bàsicament són aquests. També casos de suplantació de la personalitat també, doncs amb el cas de falsificació de document, com poden ser les notes o justificació de faltes d'assistència, sí, ens hem trobat amb això.

No ens hem trobat amb casos de phishing, no? De cap persona que intenti accedir

a les nostres finances o als comptes o això, no ens ho hem trobat amb cap cas concret però sabem que existeix i a vegades ens han arribat e-mails d'aquest sistema de delinqüència, no?

De ciberassetjament es refereix més a amenaces de tipo cyberbullying o més de caire sexual com seria assetjament derivat d'un sexting per exemple?

Hem tingut de tot tipus, osigui assetjament d'insults o d'amenaces i això, i també hem tingut assetjament sexual doncs d'alumnes que ens han denunciat que s'han vist en aquesta situació.

4. ¿Cómo ven los alumnos que se impartan talleres sobre un tema específico por parte de personal externo al centro escolar (ej.: policía)? ¿Les gusta?

Bueno, jo diria que sí, tenen molts tallers i cada setmana tenen algun tema que treballen de diferents tipus i doncs aquest és un més, sí, jo crec que sí, que se senten còmodes, és un tema social que la formació que reben d'aquest taller es pràctica i sí, com els altres temes, no?

Aquests tallers considera que ajuden a que els alumnes davant d'un cas s'animin a denunciar-ho?

Sí, jo crec que són bastant determinants, el que vinguin a fer els tallers i també després al fer una intervenció que fan per algun cas concret que ha hagut denuncia amb un grup en relació amb el fet aquest, ha passat això doncs sapiguen que això és una cosa molt greu... això és una cosa molt efectiva que ens ajuda bastant.

Quan fan aquestes intervencions venen Mossos d'Esquadra per tal de doncs això, que se sàpiga que ja traspassem el punt de, la qüestió de l'àmbit educatiu i ha traspasat ja a l'àmbit social i en aquest cas, com és un delictes que sàpiguen que tenen conseqüències delictives, no? Que no és un joc, diguem. (...)

Els tallers es fan a tots els cursos?

No, es fan a cursos determinats. En aquest cas, no ho recordo bé, però diria que es fa a primer i després a tercer [d'ESO]. Nosaltres les xerrades que fem (...) estan repartides en els quatre cursos de la ESO de forma equilibrada (...).

5. ¿En qué momento del día cree que este tipo de talleres son mejor recibidos? (primera hora del día, en medio, al final...)

Pedagògicament les millors hores sempre, bueno, pedagògicament físicament, és quan un està més despert i més atent, doncs cap al principi del matí, no? O sigui, normalment les coses que es fan a principi del matí doncs són millor rebudes i es pot treballar millor. El que sí que és veritat és que a efectes organitzatius del centre, nosaltres els distribuïm a l'hora de tutoria (...), llavors a uns grups els toca a primera hora, a uns altres a tercera hora... jo crec que sempre es millor les primeres hores, és més fàcil, l'alumnat està menys cansat (...).

6. ¿Considera necesaria una formación actualizada y constante sobre nuevas tecnologías? ¿Y sobre ciberdelincuencia?

Sí. Hem de tenir en compte que les noves tecnologies de seguida es queden obsoletes, no? Ha de ser un aprenentatge durant tota la vida.

I sobre ciberdelinqüència, si si, també i necessària. A mesura que avancen els sistemes informàtics, la forma de relacions més digitals, doncs la ciberdelinqüència està associada a aquesta nova forma de relacionar-se. Si si, una cosa va amb l'altre, jo estic convençut.

7. ¿Considera que para la prevención de la delincuencia la educación es una medida fundamental?

Sí, jo diria que sí, que dintre del que és el pla d'acció tutorial, no? (...) que està relacionat amb els joves i la societat i com s'han de formar. Jo crec que sí, que aquesta part de l'educació del pla d'acció tutorial que té a veure doncs amb com els joves o com la gent o les persones funcionen dintre de la societat, doncs és necessari que es faci sí sí.

8. ¿Se ha localizado algún caso de ciberdelincuencia en el centro escolar? (ciberbullying, sexting, online harassment, fraude, etc.)

[Respondida en la pregunta 3]

9. ¿Se ha impartido algún taller o sesión informativa sobre ciberdelincuencia o algún tema relacionado con la seguridad en la red, cyberbullying, sexting, etc.?

a. En caso afirmativo, ¿cree que los alumnos adquirieron correctamente los conceptos y herramientas?

De moment es queden amb el taller i es valora si ha funcionat bé, si ha estat interessant, si els alumnes han pogut aprendre alguna cosa que nova, es valora sobretot com ha funcionat. Els coneixements que han adquirit els alumnes en aquests tallers de diferents tipus, això no ho valorem, (...) no fem un seguiment de l'impacte que han tingut.

No consideraria fer a final de curs, per exemple, com una recapitulació del que s'ha impartit en el taller i així veure si realment aquests coneixements han sigut permeables en els alumnes?

Seria interessant. Sobretot aquest taller s'emmarca dintre del que són molts temes, no? (...) Tenim molts temes i sí que seria interessant el fer una avaluació de l'èxit, de com ha funcionat el pla d'acció tutorial. I nosaltres en funció de la opinió dels tutors, de les preguntes que fan els alumnes, sí que es té en compte. En quant a continguts, no, seria interessant també però a la vegada és difícil d'encaixar amb alguna activitat acadèmica. Clar són molts temes que es toquen (...) i seria difícil fer un seguiment dels continguts que s'han impartit en aquests tallers, sense que estigui recolzat per una matèria (...).

Amb el tema de la pandèmia, s'han fet tallers?

Encara no s'ha fet i sí, s'han reduït intervencions dintre del centre, però tampoc pel motiu de la pandèmia de l'accés al centre dels tallers externs, (...) sinó perquè la mateixa organització de les entitats (...) no han trobat la forma d'organitzar-se, alguns sí que s'han organitzat, però no molts (...).

I els tallers que s'han fet, ha canviat el format? O segueix sent el mateix que altres cursos?

Sí, això sí que aquí ha passat, no? Amb la organització d'aquests grups bombolla, doncs clar, els grups bombolla no s'haurien de barrejar amb altres grups bombolla

i abans sí que fèiem algunes activitats doncs que posàvem dos grups a la vegada (...) i això sí que ha canviat en el sentit que ho hem hagut de reorganitzar i en comptes de fer una sessió per tots els alumnes, doncs hem de fer cinc sessions, per exemple. (...)

Jo crec que és millor aquesta manera, clar, quants menys alumnes (...) permet una interacció més directe, no? (...) sempre fer les activitats amb grups més reduïts és millor sempre l'adquisició de continguts (...).

10. ¿Qué elementos considera esenciales a la hora de impartir un taller en una escuela? (formación, competencias, habilidades comunicativas, etc.)

Sempre doncs és una cosa bàsica és la capacitat comunicativa, no? És una competència que hauria de tenir la persona que ve a impartir el taller. En quant a la formació, evidentment una persona que ve a impartir un taller d'un determinat tema, ja està prou especialitzat en aquell tema per ser capaç d'impartir un taller d'aquest tipus, no?

Jo crec que la capacitat de comunicació que després es completa amb la empatia i la connexió amb els adolescents, que sigui d'una determinada manera, la capacitat d'establir aquesta connexió doncs és bàsica, no? (...) una persona que va a impartir un tema i és experta, això és bàsic.

I després la metodologia és bàsica. Un tipus d'activitat que es faci adequada per treballar amb un adolescent, doncs clar, és bàsic.

La formació jo entenc que és un requisit que ha de tenir la persona. (...) A vegades també una miqueta parlar dintre de la empatia, la connexió (...).

La formació peer-to-peer crec que ha de ser complementaria a l'explicació i als medis audiovisuals,i llavors aquest treball de continguts amb aquest treball cooperatiu, de grups d'experts, sí (...).

11. ¿Cómo cree que sería una correcta gestión del aula durante la impartición del taller? (a nivel de qué hay que tener en cuenta para que los alumnos presten atención, no haya conflictos, etc.)

Una gestió de l'aula adequada aplicada a totes les activitats que es fan, no? Doncs que hagi un escalfament, una presentació, introducció del tema, el desenvolupament, les conclusions, la participació en activitats conjuntes (...)

I en el cas que hagi algun conflicte a l'aula, com considera que s'hauria de reconduir la sessió?

Ficar unes condicions, és a dir, si volem treballar, hem de complir unes condicions com que dues persones no poden parlar a l'hora, respectem el torn de paraula i tothom pot participar en el taller amb aquestes condicions. Clar, una persona, un alumne que en una situació determinada que surt un conflicte d'un alumne que no funciona, que no fa cas, que no accepta aquestes condicions, doncs en aquests casos hi ha diferents formes d'actuar, no? Des de treure a l'alumne un moment perquè està distorsionant i per a que els seus companys no pateixin aquesta distorsió, doncs se'l parla de forma separada o amb un expedient disciplinari (...), però bueno, sobretot el que jo crec que és important és plantejar l'escenari que ens trobarem amb aquesta activitat, no? I en aquesta activitat poder parlar, poder expressar la vostra però amb les condicions que tenim (...).

12. ¿Cómo imparte una clase en la que las necesidades de atención son diferentes entre los alumnos del mismo grupo?

L'atenció a la diversitat que es diu, doncs tenen diferents estratègies per tal d'arribar a les mancances i necessitats (...), des de tenir grups d'experts i treballar de forma cooperativa on tots els alumnes estan distribuïts de manera que al final cada grup sigui heterogeni (...). una altra manera també és que varies persones que estan fent el taller, hagin unes persones dedicades a donar els continguts i unes altres a estar amb aquestes persones que tenen dificultats doncs per fer les activitats, no? I després també diferents tipus de materials adaptats, amb diferents graus de dificultat, graus d'assoliment de la tasca (...). Bàsicament serien aquestes les formes, les estratègies d'apuntar a la diversitat.

13. ¿Alguna duda, comentario o sugerencia que quiera añadir?

Jo crec que sobretot el que és important de cara al centre, és el que et deia al principi, que la logística del centre, doncs tenir la flexibilitat, que això ja ens consta de que és així, no? (...) per encabir tots aquests tipus d'activitats en el centre, que té uns condicionants (...), perquè la nostra organització és molt complexa de canviar (...).

Anexo 3: Codificación de las entrevistas

Etiqueta: Formación entrevistados

Bé, jo tinc diferents formacions. Jo sóc professor d'EGB, sóc llicenciat en geografia, he fet alguns postgraus i he fet un parell de màsters també. Falten algunes cosetes que normalment vaig notant que em falta, però bueno. La formació d'un cap de cos, jo crec que ha de ser de lo més plural possible, des de molts angles de visió, des de diferents punts de vista, no? [Intendente Mayor Quesada]

Tu has de barrejar el tema de la formació que reps amb lògicament l'experiència. [Intendente Mayor Quesada]

Actualmente soy de alguna manera estudiante del grado de derecho (...). También decir que soy estudiante del grado de psicología (...). Sin la formación que he ido cultivando a lo largo de los años además de la académica, sería prácticamente imposible que pudiera desarrollar mi trabajo a día de hoy. [Caporal Guil]

Jo vaig fer un cicle superior d'educació infantil, que no es que estigui molt enfocat a això però sí que és veritat que m'ajuda de cara a arribar una miqueta als nens, a saber adaptar la forma d'expressar-me, la forma d'arribar a ells, el llenguatge que parles a les classes, el comportament una miqueta. I ja està. [Agente Masnou]

La meua en concret? Jo sóc jurista, d'acord? El que passa que et diria que tampoc és un requisit indispensable, ni de jurista, ni de pedagog ni de psicòleg.

El que sí que és cert és que quan fem alguns documents o uns tallers, en la seva fase final, sempre demanem que un professional de l'àmbit que pertoca, ens ho certifiqui, ens ho validi o com a mínim ens ho beneeixi. És a dir, abans de treure un tema sobre el ciberassetjament, doncs li passem a professionals del món de la salut, de la pedagogia, de l'educació, per a que ens diguin: és una bona dinàmica, és un bon contingut i considerem oportú que des de la policia feu això. (...) No volem donar un focus unidireccional als continguts, sinó al contrari el que volem és enriquir-nos i treball en xarxa. [Caporal Goset]

Jo sóc eh, quant a formació sóc especialista d'anglès, vaig fer filologia anglo-germànica. Quant a carrera professional, doncs sóc catedràtic d'anglès. El que es formació després no formal, diguem-ne, de formació professional de diferents temes, tinc més cursos fets. [Director instituto]

Etiqueta: Formación específica docencia

Hace unos años la diputación de Barcelona organizó una formación para formadores, me inscribí e hice un curso de formación de 21 horas lectivas. Esa era la titulación básica que en cierta manera me acredita para ser formador. De hecho, si la pregunta específica es si se me ha facilitado alguna formación para dirigir la unidad de formación de la Policía Municipal, la respuesta es no. [Caporal Guil]

Però bueno, la formació sempre va bé, evidentment, però bueno, sempre hem anat sense formació. [Agente Masnou]

De seguretat vial el que aquí fem com a policia, a part també és una cosa autodidacta, perquè sempre surten coses noves, sempre passen coses noves. I també una per part seva anar agafant informació de totes les coses que van evolucionant (...), això és un constant. [Agente Masnou]

Menys de la que voldríem però sí. El tema és que el curs bàsic de la policia, que és el curs de formació bàsica que es fa a Mollet, no inclou específicament un tema de traslladar continguts pedagògica a menors. Sí que hi ha una part de parlar en públic però vull dir és molt orientada a parlar al ciutadà en genèric. Però un cop ja ets Mosso d'Esquadra, sí existeixen cursos d'especialització que ajuden una mica en aquesta matèria. (...) i després també agafem mòduls d'unitats formatives de, per exemple, trànsit, pel monitor d'educació viària (...) i la veritat és que hem aprofitat dinàmiques de sobretot dinàmiques de grup, de role playing, i de com en una aula anar transformant el discurs per a que vagi calant en els menors. (...) [Caporal Goset]

Nosaltres tenim (...) per exemple per agents d'educació viària, val? Que són tots aquests policies que van a les escoles a explicar educació viària als nens, clar, és

una formació que no només fan la formació diguem de lo que és el contingut, això s'ho saben perfectament, sinó que els hi expliquen tot de tècniques i mètodes per poder fer arribar molt millor als nens el missatge que volen fer arribar, aquest seria un exemple, val? (...). [ISPC]

Etiqueta: Necesidades formativas agentes policía

Nosaltres clar, necessitem habilitats comunicatives, sense dubte, necessitem també lògicament processos d'empatia, perquè clar, volem treballar un tema de proactivitat, és a dir, que et puguis avançar una mica a les situacions aquestes. I clar, quan parlem d'empatia parlem de tot, no? Clar, aquí ja començaria tot lo que seria la segmentació d'edats i per formació i per territori, no? No és el mateix adreçar-te a un grup de joves, que adreçar-te a un grup de mitjana edat o un grup de gent gran, no? Van variant molt per edat i per territori sobretot van variant molt algunes coses. [Intendente Mayor Quesada]

Si tu vols treballar proactivament en un territori has de tenir informació de lo que et demanen i lo que vols amb aquest tema d'aquí i formació en lleis per poder entrar en aquests temes d'aquí, a part de l'experiència policial, la teva experiència, clar, no tot és policial (...), si has d'interactuar amb un joves, necessites alguna eina per entrar allà dins (...).[Intendente Mayor Quesada]

Quan tu a un policia li augmentes, li dones molts més punts de vista, li dones una visió general de 360°, segurament les seves decisions, quan les prengui en determinats casos, en determinades situacions, seran molt més complertes i molt més correctes per poder si no solucionar, com a mínim contenir-ho de tal manera que permeti d'alguna manera la inclusió d'aquestes persones del conflicte en una xarxa que es pugui treballar. Si la formació que li dones al policia és molt reduïda, prendrà decisions i tal sobre aquesta visió que li dones, si la omplis, li dones molts més punts de vista. [Intendente Mayor Quesada]

Etiqueta: Formación nuevas tecnologías y ciberdelincuencia

Nosaltres hem de fer canvis, (...).M'explico, la policia sap fer moltes coses molt bé perquè té molta experiència acumulada, el problema és que et van canviant els entorns i els processos, és a dir, hauries de saber fer altres processos en altres entorns, però tu continues sabent més del entorn en el que t'has format i del que t'ha donat d'alguna manera més temes. [Intendente Mayor Quesada]

Nosaltres hem de tenir el tema de ciberdelinqüència situats en punts molt concrets, a vegades en la recepció de denúncies o a vegades per necessitat en algunes investigacions relacionades amb aquest tema. [Intendente Mayor Quesada]

A veure, nosaltres a la policia la vam formar en el tema de la protecció de dades, perquè nosaltres maneguem dades de nivell màxim, el nivell que estan més protegits i necessiten saber que aquestes dades estan protegides. [Intendente Mayor Quesada]

Notem nosaltres que la majoria de gent que tenim treballant, sobretot aquells que recullen denúncies, que fonamentalment és lo que està més vinculat amb el tema de ciberdelinqüents, trobem una mancança bastant important en quant a la seva formació. [Intendente Mayor Quesada]

I la cosa va més lluny també eh, perquè clar, hi ha moltes vegades que es produeixen amenaces, es produeixen a vegades greus eh mortals "te voy a matar", i aquestes amenaces queden d'alguna manera com encobertes en perfils falsos, estava pensant per exemple en Twitter i estava pensant també en alguns perfils de Facebook, en que cadascú es munta un perfil determinat, clar, quan li demanes a les empreses que et diguin quina és la IP o el nom de qui està registrada una cosa determinada, igual t'has d'anar als Estats Units a preguntar-ho i fonamentalment s'ha de fer a través de procediments judicials, no?(...). [Intendente Mayor Quesada]

Evidentment recollir-li la denúncia, en alguns casos o en molts casos hi ha associades les targetes de crèdit i si tu has patit una estafa o alguna d'aquestes històries, els segurs ho solen cobrir, no sempre però sí, amb lo qual amb això

també provoques una certa baixada d'ansietat en algunes persones (...) explicar-li a aquesta persona com ha d'afrontar aquesta situació clar, els hi dones quatre consells, però evidencia que hauríem d'intentar fer algun tipus de formació a aquestes persones, no sé com, però l'hem d'intentar fer. [Intendente Mayor Quesada]

I cada vegada estan passant més coses que necessiten formació, altres nivells de professionalitat, però continua també lo altre tenint molt de pes, és a dir, les lesions tenen molt de pes, les conduccions de vehicles de diferents tipus delictius en trànsit tenen també molt de pes, la violència de gènere té pes, la violència domèstica (...) també té pes... home, és difícil articular més coses que aquestes, no? Tot i que sí que és veritat que s'estan obrint determinades qüestions, però encara el pes que té el que serien les denúncies no és tant important com per girar-ho tot, és important per dir "hi ha aquest tema, estiguem atents" (...).[Intendente Mayor Quesada]

Crec que hauríem de formar a la gent nostra que està en el front office sobre aquest tema, sense dubtes; la gent nostra que està en el back office també treballant o explotant dades, sense dubtes; i la gent que ha d'anar a les escoles, evidentment molt més. El problema moltes vegades és no tenir-ne suficient formació els agents que fan escola en aquesta matèria, perquè no són capaços de connectar una cosa amb l'altre i desenvolupar-la, més enllà dels típics recursos que ens trobem moltes vegades que compartim els cossos de policia o a través d'organitzacions i tal,i associacions relacionades amb aquesta matèria. (...)Amb els Mossos d'Esquadra hem treballat alguns temes relacionats amb la ciberdelinqüència però molt adreçada a gent jove, bueno, a gent escolaritzada i a gent gran, no? Però tampoc són uns grans especialistes les persones que van i ho expliquen, no? Osi, reps la formació i la informació i la vas adaptant a les noves realitats. [Intendente Mayor Quesada]

Que yo sepa, no ha tenido la suficiente demanda, por lo tanto, la jefatura no ha considerado que fuera una materia que debiera tener el suficiente impacto académico entre todo el personal, esa es la realidad a día de hoy. [Caporal Guil]

Sí sí, desde luego, desde luego. Con el transcurso de los años y el impacto que están teniendo las nuevas tecnologías, cada vez se hace más necesaria, no? una actualización. Y sobre ciberdelincuencia también, aunque como he comentado antes no sea una materia específica a nivel de investigación criminal de la Policía Municipal, no hay que dejarla de lado. [Caporal Guil]

Específicamente insistiría en todos los delitos cometidos por el ciberacoso, el cibersexo, y temas relacionados con la libertad e indemnidad sexual se cometen muchísimos (...). [Caporal Guil]

Sí, jo sí la formació sempre és vital. I sobre la ciberdelinqüència també, perquè és una cosa no només del joves sinó que tothom estem ficats en aquest món i és un món desconegut realment. Ens fiquem però moltes coses no les dominem, se'ns escapen i quan tenim un problema no sabem molt bé què fer (...). [Agente Masnou]

Jo penso que ens hem d'estar reciclant constantment perquè tot varia i si ells no ho fan, hi ha gent que és més autodidacta, però hi ha gent que per manca de temps, manca del que sigui, no? Jo crec que sí, que la formació és vital i penso que inclús és poca la que tenim. [Agente Masnou]

Correcte, de fet, la formació que rebem els Mossos és des de formació formal que passa per l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya, que poden ser cursos que poden fer professionals, o formació interna, i després també hi hauria una formació interna i pròpia que seria des de la nostra unitat, quan detectem per exemple que apareix un fenomen que és molt rellevant, doncs intentem buscar o fer un mínim discurs, perquè com sabem que seran consultes que seran molt habituals i que ens ho trobarem als centres educatius, doncs poder dir als companys quina és la posició de Mossos d'Esquadra que pot fer davant el ciutadà front el fenomen. [Caporal Goset]

Estaria molt bé no només fer-ne més sinó més variats, amb més dinàmiques. De fet, això hauria d'anar relacionat, és una cosa que estem constantment estudiant eh, hauria d'anar relacionat amb que els companys que fan aquestes xerrades, fossin una especialitat (...) per tant, els mossos que acaben fent xerrades als centres

educatiu, haurien de passar per una formació específica, actualment això no és així, el mossos que fa això, a nivell administratiu és un mossos de seguretat ciutadana, és una persona que pot estar fent això i demà pot estar patrullant. [Caporal Goset]

Sí. Hem de tenir en compte que les noves tecnologies de seguida es queden obsoletes, no? Ha de ser un aprenentatge durant tota la vida. I sobre ciberdelinqüència, si si, també i necessària. A mesura que avancen els sistemes informàtics, la forma de relacions més digitals, doncs la ciberdelinqüència està associada a aquesta nova forma de relacionar-se. Si si, una cosa va amb l'altra, joestic convençut. [Director instituto]

Etiqueta: Trato con ciberdelincuencia

En el tema de la ciberdelinqüència, ens estem trobant que és algo bastant nou, és a dir, hem tingut des del punt de vista criminològic històries relacionades amb els delictes de o bé contra les persones o bé contra la propietat, no? I de sobte van apareixent tots els delictes de la ciberdelinqüència amb múltiples variacions, fins i tot cada vegada és molt més creativa, per dir-ho d'aquesta manera. [Intendente Mayor Quesada]

Durante el período que estuve como responsable en la unidad de atestados, recibíamos obviamente denuncias de ese tipo, las recepcionábamos y luego las traspasábamos al cos de Mossos d'Esquadra que era el cuerpo que iniciaba la investigación criminal. [Caporal Guil]

Però a la policia l'interessen dos temes, un és analitzar els delictes per tal de saber què passa i atendre a les víctimes, i l'altre és la prevenció, que la prevenció és on estem ara parlant, osigui, la nostra unitat s'encarrega sobre tot de la part preventiva, això d'anar a les escoles, institucions, vale? Per tal d'explicar els fenòmens per traslladar pedagògicament què està passant i què se li pot demanar a un ciutadà per a que s'autoprotegeixi, per a que participi de la corresponsabilitat. (...) Tenim experts dintre del cos que estan a una altra branca, que és la branca de la

investigació, que allà sí que tenim un perfil totalment d'informàtic, de informàtica forense, de buscar qui hi ha al darrere, de buscar una IP, de buscar on està l'origen, on han anat a parar els diners. (...)Tot i així hi ha conceptes quan fa des de potser el 2008 que ja hi ha un pla específic sobre el tema d'Internet en prevenció a Mossos d'Esquadra, d'acord? Que és el "Pla d'Acció Internet Segura". [Caporal Goset]

Sí sí, des de Mossos d'Esquadra som una policia integral, per tant, tenim totes les competències en matèria policial (...), tenim una unitat central de delictes informàtics i també tenim informàtica forense, és a dir, fem de pèrits de dispositius (...). tenim competències plenes, des de la prevenció fins la instrucció d'atestats, fins la investigació. [Caporal Goset]

Sí, he tractat ciberdelinqüència per les dues bandes, per una part formació de diferents tipus relacionats amb el que és la ciberdelinqüència als centres educatius i després de coses que han passat, no? De diferents coses que ja són delictives de ciberassetjament o de suplantació d'identitat a través de mitjans telemàtics, si si. [Director instituto]

Més que res aquí a l'escola el que ens trobem és ciberassetjament de persones, de joves cap a altres joves o de persones adultes cap a joves, no? Vull dir que...també de joves cap a persones adultes. No de ciberassetjament en aquest cas però sí d'injúries, de dir coses als alumnes. Sí que ens hem trobat amb casos, bàsicament són aquests. També casos de suplantació de la personalitat també, doncs amb el cas de falsificació de document, com poden ser les notes o justificació de faltes d'assistència, sí, ens hem trobat amb això. [Director instituto]

Etiqueta: Educación medida prevención

La formació més que l'educació. El problema és trobar el tall en on t'has de situar, no? És a dir, normalment l'escola comença en P3, acaba en 6è, després comença amb 1r ESO i acaba en 4rt i continua, aquest és el cicle, no? El problema és on comença aquest tema d'aquí, no? Normalment comencen a l'any que fan 3r, allò que vas entrant en aquests temes. I a més a més, totes les possibilitats d'Internet

per un nen són extremadament atractives. (...) La cosa és on trobar el tall.
[Intendente Mayor Quesada]

Nosaltres podem aportar el que és l'experiència nostra en aquest sentit, que és bàsicament amb el tema de les estafes, el tema del bullying que es pugui produir, l'afectació que això produeix també, lògicament combinat també amb altres accions professionals en aquesta matèria, jo crec que sí, no? [Intendente Mayor Quesada]

Sí, sí sí, el que passa és que no tenim la gent preparada ni la gent tampoc, però sí sí, és un escenari que el tenim aquí, això no s'ha de dir, és a dir, pesa poc en el conjunt del que passa, però es fa evident que hi ha molt element aquí, element en el sentit del que he comentat de patrimonial, en el sentit de l'assetjament, és algo bastant ocult eh, és a dir, hi ha una xifra negra molt potent allà. [Intendente Mayor Quesada]

Sí podría serlo, desde luego que sí. Como pilar básico, sí, sí lo es, considero que sí.
[Caporal Guil]

Sí, jo ho considero essencial en tots els aspectes i amb aquest també, perquè és el món que viuen ells i cada cop més. [Agente Masnou]

Sí, jo crec que sí, tot lo que sigui prevenció, en qualsevol àmbit és fonamental, sigui en educació, sigui en salut, sigui en tot, vull dir que quants més tallers preventius i enfocats a determinats temes així més concrets i actuals i tal, jo crec que sí. [Agente Masnou]

(...) Per posar un exemple, el que pot passar és que al anar a fer una xerrada a un lloc sobre les estafes i hi ha gent allà que com bé dius, no s'havia adonat o bé ho donava com que havia sigut un error o el que sigui, i quan ho verbalitzen o tu els expliques de cop identifiquen la situació (...), sobretot en petites estafes hi ha gent que no ho identifica o ho identifica però en l'estafa hi ha un element clau que seria la vergonya o la por al ridícul i hi ha gent que prefereix assumir aquesta pèrdua patrimonial, i això és així (...). [Caporal Goset]

El primer element clau seria la detecció, perquè encara que tu vagis a un centre educatiu a explicar conceptes, no? Expliques el grooming, expliques el ciberassetjament i tal, arriba un moment que no pot venir sempre algú a explicar-te el que està passant, ets tu el que ha hagut d'assimilar aquests continguts i ser capaç de detectar que el que t'està passant no cal que sàpigues com es diu (...), tu saps que això que t'està passant no és normal, t'estan demanant una cosa que no et ve de gust donar, poden ser diners, imatges teves, continguts... a algú que no saps qui és i amb molta pressa, amb aquests paràmetres no ho donis, ja està, vale? Per tant, la prevenció ajudarà molt a la detecció, un cop hagi una bona detecció, després s'ha de fer la denúncia (...) però abans d'arribar a la denuncia, hi ha una clau molt clara que és l'autoprotecció o la corresponsabilitat (...), nosaltres ens hem d'autocontrolar, perquè no estarem sempre al darrere per despenjar unes imatges d'Internet així com així, per exemple (...). [Caporal Goset]

Tot és educació, que l'educació mai la fem nosaltres, la fem nosaltres, la fan els pares, els centres educatius i la societat en general. Nosaltres només som un granet de sorra, qui pensi que un policia que va un dia a un cole o dos dies, és igual, i els explica als nens el que sigui, això no és una feina que funcioni sola, això ha de formar part d'un projecte (...). Per tant, considerem que la prevenció és la clau (...).[Caporal Goset]

Jo crec que sí, que aquesta part de l'educació del pla d'acció tutorial que té a veure doncs amb com els joves o com la gent o les persones funcionen dintre de la societat, doncs és necessari que es faci sí sí. [Director instituto]

Etiqueta: Recepción talleres alumnos

Els agrada. Jo crec que és bo anar vestit de policia, que et vegin com la figura del policia perquè sembla que, és lo que a vegades parlem amb els professors, que ells estan cansat de dir-los determinades coses i que pel fet de ser el professor no ho veuen, ho capten diferent i el fet que li digui la policia ho entenen, assumeixen que allò és seriós i que no va en broma la cosa. [Agente Masnou]

Realment l'acollida és bona per part dels alumnes de totes les edats, des dels petits als d'institut. Al principi costa més, però un cop comences a fer la xerrada... clar, les xerrades tampoc van en plan emm crítica o en plan para, és en plan informatiu, jo t'informo de que passa això, de que hi ha això, que si fas aquestes coses et pot passar això, tenir aquests resultats... a partir d'aquí, tens la informació, tu fes el que consideris (...).[Agente Masnou]

Surts satisfet, clar tu també has de donar-te, no és vinga deixo aquí anar el rollo i no, perquè cada classe és de la seva manera, cada grup reclama una informació o participen de manera diferent. [Agente Masnou]

Hi ha de tot, alguns se sorprenen perquè hi ha la creença de que els joves en saben molt més que els adults i pensen que són impunes, lliures, i quan descobreixen el tema de la responsabilitat penal a través d'Internet o que els policies, tot i que alguns siguem ja madurets, sapiguem o coneguem el Fortnite i totes aquestes aplicacions amb les que juguen, alguns es queden acaparats com dient "ostres, no estan tan desconnectats com semblava". Altres al contrari, diuen "buff els portem anys llum a aquests adults, el mundo es nuestro, Internet és nostre" i llavors això també produeix un altre sentiment, no? [Caporal Goset]

Però en general quan els hi fem aquestes xerrades, el que fem és posa'ls-hi nom i estructura a moltes coses que han vist però que no sabien ben bé si era bo o dolent, no? És a dir, quan els expliquem una mica les característiques del cyberbullying o del sexting o els expliquem una mica els fenòmens, ells veuen que ostres, ara em van quadrant les coses (...). [Caporal Goset]

Per tant, hi ha de tot, però normalment la xerrada d'Internet Segura (...) al final acaben agradant moltíssim (...). [Caporal Goset]

[En referencia a "Internet Segura"] Normalment enganxa moltíssim, perquè realment és molt agraïda perquè els menors participen molt i són temes que interessin molt i que a més es van introduint novetats constants. La xerrada que fem ara no té res a veure amb la xerrada que fèiem fa tres anys, perquè és això

l'actualitat ens ha anat menjant. Llavors és una dinàmica que agrada. [Caporal Goset]

Bueno, jo diria que sí, tenen molts tallers i cada setmana tenen algun tema que treballen de diferents tipus i doncs aquest és un més, sí, jo crec que sí, que se senten còmodes, és un tema social que la formació que reben d'aquest taller es pràctica i sí, com els altres temes, no? [Director instituto]

Etiqueta: Efectividad talleres escuela

Sí, perquè ja et dic, moltes vegades apareixen inclús denúncies a partir del que hem explicat, per tant, han casat una situació que els ha passat amb allò que has identificat i llavors et fan consultes a posteriori que dius "mare meva", no només han ajuntat lo que tocava sinó que han anat més enllà (...). En menors, quan punxes un tema que els interessa, es nota. [Caporal Goset]

Sí, jo crec que són bastant determinants, el que vinguin a fer els tallers i també després al fer una intervenció que fan per algun cas concret que ha hagut denuncia amb un grup en relació amb el fet aquest, ha passat això doncs sapigueu que això és una cosa molt greu... això és una cosa molt efectiva que ens ajuda bastant. [Director instituto]

Etiqueta: Necesidades alumnos escuelas

Clar, amb els joves o el nen d'ara no és el mateix que el de fa uns anys en aquesta matèria, s'han universalitzat tant el tema de les connexions i contactes amb lo que és el tema d'Internet i tot lo que produeix Internet, que té coses molt positives evidentment, però lògicament també és un espai que està ple de riscos. [Intendente Mayor Quesada]

A partir d'aquí, com preparem aquestes persones? Com preparem als joves? Com preparem a la gent gran? (...) Pel tema de la gent jove, que seria aquella que està escolaritzada o en procés d'escolarització, clar també hi ha diferents nivells, no? Però bàsicament quan els nens s'apropen al tema d'Internet, estan a l'entorn dels 8

si no abans eh, entre els 7 i 10 anys, es van apropant aquí, ja van entenent les coses, en el sentit de que ja poden entrar en Internet, a determinades webs, lògicament, la formació que reben a l'escola també s'hi treballen temes de recerca de material formatiu i material informatiu per presentar en els seus treballs, a través també de fonts obertes, en definitiva, no? Bàsicament a partir d'aquí és quan has d'elaborar els programes aquests, no? [Intendente Mayor Quesada]

Sobretot en temes de dependència de les xarxes socials o a nivell d'influència que poden tenir en els processos de formació d'una persona tan poc madura com són els nens, sí que és veritat que aquí tenim molt espai de creixement nosaltres i molta més gent evidentment d'altres professions, sense dubtes. [Intendente Mayor Quesada]

El propi ciutadà ha de ser conscient (...) de quins riscos i beneficis comporten les seves actituds, i el millor és a partir de la prevenció, doncs fer això, una corresponsabilitat i fer una autoprevenció, perquè si no estenem aquest missatge, al final sempre haurà terreny per poder abonar aquest tipus de delictes, de fet, si em permetes entrar en detall, per això tenim els continguts estructurats per edats, perquè cada grup d'edat és permeable a un discurs de prevenció. És important per exemple, en temes de ciberviolència masclista o de gènere, quan s'ha d'explicar això? Això s'ha d'explicar abans de que els adolescents comencin a crear parella (...), perquè si no els expliques aquests perills o els expliques quan ja han construït una relació de parella, potser les han basat en coneixements previs a aquests temes, és a dir, hem d'anar sempre una mica abans. Si el grooming el fan a menors d'edat molt petits, el grooming s'ha d'explicar a nens molt petits, en canvi, les estafes les fan a gent gran, pues a lo millor l'edat és a la maduresa. És a dir, una mica identifiquem les tipologies delictives que afecten als grups d'edat o grups d'interès policial per adaptar el discurs, perquè expliquem els mateixos delictes a totes les persones, però a vegades s'ha d'adaptar molt el discurs (...). [Caporal Goset]

Etiqueta: Ciberdelitos comunes menores

Jo crec que l'assetjament, bàsicament, bàsicament entre ells, sí sí, l'assetjament, el tema de danyar també reputacions (...). [Intendente Mayor Quesada]

El acoso específicamente y en materia de sexo el grooming, cuando el bien jurídico que hay que proteger es un menor. (...) [Caporal Guil]

Una cosa que s'està donant molt, és el que comentava abans del sexting, el sexting no és un delicta, però hi ha gent que ho criminalitza (...), ara, podríem dir que és una pràctica de risc perquè molt ràpid es converteix en o es pot convertir en un delicta de revelació de secrets, que és el sexpredding. [Caporal Goset]

El grooming o el grifing, que el grifing (...) és quan fas una espècie d'assetjament però a través dels jocs online, és el molestar per molestar (...) no té una finalitat lucrativa ni res (...) i es barreja molt amb el groomig, que és quan en un joc enlloc d'haver-hi tot de menors o tot d'adults, hi ha adults que demanen contingut sexual o demanen trobades als menors (...). Això pot canviar (...). [Caporal Goset]

En període de confinament i de pandèmia, la gent està molt més exposada a les xarxes socials i a Internet, a més exposició, més risc, això sempre és així. Després, evidentment les estafes online encara tenen una certa aura d'impunitat, la justícia encara va molt lenta en resoldre aquestes estafes, per temes de competències jurisdiccionals (...). [Caporal Goset]

Etiqueta: Formación específica agentes formadores

Home, sense dubte, i tant (...) nosaltres quan fem formació per augmentar les competències les policies, les seves capacitats que necessitem després, no? Per a que puguin més eines per altres conflictes que puguin tenir o com a mínim tinguin un punt de vista sobre alguns temes i tal com a mínim diferent, no? [Intendente Mayor Quesada]

A grosso modo sería absolutamente necesaria, claro, completamente necesaria (...) Obviamente quienes han de ejercer en ese tipo de trabajo necesitan una formación

específica que la jefatura como tal no va a poder dar de una manera generalista. Osea, el planteamiento siempre de la jefatura es una formación general, generalista. Si no entramos en la especificidad, será muy complicado. (...)De la misma manera que se imparten talleres de educación vial a los escolares y a los menores, pues obviamente sería necesario. [Caporal Guil]

Bueno, és una manera de donar-te eines, evidentment, tu ja les vas trobat, però sempre tot el que sigui aportar coses noves o coses que no saps, evidentment. Penso que és avantatjós tot lo que sigui donar-te idees, tot lo que sigui, pues bueno, el donar-te pautes, a lo millor coincideixen amb les que pensaves fer, bueno, pues et reforça, no? Però jo crec que sí, tot és bo. Si es pot, perfecte i si no es pot, és el que diem, anem fent, la roda no pot parar però si tens eines que et van aportant coses noves, tot això per mi sempre és benvingut tot aquest tema. [Agente Masnou]

Si et ve una persona que està molt més ficada en aquest tema per exemple i t'està donant una informació que potser tu no sabies, o tens dubtes, és correcte, clar, vas amb moltes més garanties de que el que estàs fent és lo correcte i clar home. [Agente Masnou]

Sí, i tant, sí sí. Una formació de formadors, un referent, sí sí, de fet així ho fem amb trànsit i així ho fem amb els menors quan fem lo de "de tu a tu", i com et comentava abans, depèn on anem enviem a la persona que estigui qualificada, però estaria molt bé que hi haguessin uns referents concrets que dominessin molt la matèria per poder això suplir. De manera natural va passant això eh, però sí que és cert que estaria bé crear estructures, perquè així tens un garant al darrere, un garant que té la obligació legal o al menys interna de donar resposta a això. Per tant, qualsevol proposta seria benvinguda. [Caporal Goset]

Val, nosaltres treballem això pels cursos d'educació viària, on habilitem d'alguna forma les persones que després ells poden anar a fer de formadors a les escoles d'aquesta matèria, doncs això és un tema col·laboratiu amb el Servei Català del Trànsit, és una formació que fem a mitges i que aquí necessitem sobretot l'ajuda d'una empresa externa que ens ajuda a portar tot lo que són dinàmiques de grup,

és molt experiencial, de manera que ells també treballen en el mateix curs de la mateixa forma que després tindran les classes que ells faran, les sessions que ells imparteixin. Llavors és molt experiencial, expliquen com fer arribar un missatge a través de diferents suports, pues a través d'un joc, a través de fer participar, com fer participar als alumnes, per exemple, en aquestes sessions, com afavorir que facin preguntes, quin tipus de missatge s'ha de donar (...) per fer-los reflexionar, tot això. [ISPC]

Etiqueta: Elementos necesarios impartición taller

A veure, fonamentalment una part tecnològica, no? Han d'entendre el que expliquen i han d'entendre també perquè parlen aquestes coses, se'ls ha de donar aquesta base formativa. També han de tenir formació en el tema de les dependències que pot generar determinades coses com el canvi de caràcter com a conseqüència de les dependències, i d'alguna manera també has de tenir-ne certa intuïció, has de desenvolupar certa intuïció, perquè quan fas formació, estàs moltes vegades intentant provocar que aquell alumne o aquella persona que rep la formació igual ell o ella no ha considerat que allò és important el que estava passant i quan tu obres els ulls en aquesta matèria, se'n poden donar compte de que estan patint un assetjament molt determinat, i això el que has d'intentar és generar com a mínim aquesta passarel·la per a que pugui haver un retorn, amb lo qual el que fas d'alguna manera és evidenciar o visibilitzar la situació que abans estava oculta com a conseqüència de que no tenies ni idea d'aquest tema (...). I per això també és important la formació, per ajudar a elevar la capacitat a través de processos formatius de la presa de decisions i alhora crear les passarel·les per a que la gent pugui sortir en cas de que hi hagi o si es produeix que puguin d'alguna forma tenir el contacte, són les dues coses les que s'han de mirar d'aconseguir. [Intendente Mayor Quesada]

Bueno, sería idóneo partiendo de la base de que hay que tener un conocimiento previo sobre las TICs, que no todos los agentes lamentablemente lo tienen, no? Por un lado estamos hablando de la ciberdelincuencia, el ciberacoso, los ciberdelitos, pero por otro lado estamos quizá obviando de que detrás de todo eso hay un

conocimiento previo, no? De manera muy simple, qué es un sistema operativo, qué es un entorno digital... considero que eso por mucho que nos parezca que toda la plantilla lo tiene asimilado, realmente no es así. Por lo tanto, sí que considero que debería tener una carga lectiva bastante importante a nivel teórico.
[Caporal Guil]

Tiene que ser asertivo, comunicativo, paciente... cosas de ese tipo, buen orador, eh (...). Cómo estructurar una formación, cómo preparar, cómo sintetizar lo que vas a enseñar, de qué manera hacerlo, cómo expresarte en público, perder el miedo al miedo escénico en cierta manera, estructurar mapas mentales también, y al enseñarte a estructurar mapas mentales, que esos mapas mentales se desarrollen como unos mapas visuales a la hora de explicarlo (...).[Caporal Guil]

Home habilitats de que arribi la comunicació fàcilment als nens, que tingui una manera de comunicar, una manera de moure's, que als nens, als joves i en definitiva a tothom, evidentment els arribi. Tu no pots fer un taller i tenir molts coneixements d'un tema, tenir la teoria molt apresada però després no saber-ho fer arribar als que t'estan escoltant. (...) Tenim diferents grups d'alumnes, clar depèn a quina escola vas no pots enfocar-ho, no pots parlar o no pots dir-ho d'una manera, bueno sí que ho pots dir però potser no ho assimilen o no arriba o depèn de com entris, a l'hora d'explicar les coses o l'enfoque que donis, ells també fan una barrera. [Agente Masnou]

aquí és on tu has de fer-te proper i has d'intentar que ells s'obrin i bueno arribar-los, evidentment el tracte és d'una manera, el llenguatge no pots criminalitzar segons quines actituds perquè sinó es tanquen i ja no escolten. [Agente Masnou]

Has d'anar intentant intentant, explicant-ho, que arribi però que no se sentin ells agredits perquè a lo millor a casa veuen moltes de les coses que tu estàs dient que no s'han de fer i és precisament tot lo que fan els pares (...).[Agente Masnou]

Bueno, estar informat i saber lo que estàs dient de totes totes, clar. La informació, el comunicar i després ja bueno, si tens recursos visuals, que siguin molt atractius

també ajuda moltíssim. En principi això. [Agente Masnou]

Doncs que ho facin amè, que no fiquin massa palla, sinó que el tema sigui més concret i bueno, fer-ho arribar d'una manera senzilla, no? Perquè a vegades són conceptes que no tothom té molt clars, clar, depèn també de la matèria. Però sobretot això, que sigui dinàmic, que sigui una coseta que enganxi, perquè és la manera de prestar atenció, perquè depèn del curs, la hora en la que es faci i tal, a vegades costa, però bueno, com és una cosa imposada, hi haurà gent a lo millor amb molt d'interès però hi haurà gent que va allà perquè els obliguen i si és una cosa que doni una mica d'interès, pues bueno, tu a lo millor anaves amb unes expectatives molt baixes però dius escolta que m'ha enganxat això (...). [Agente Masnou]

Hem de parlar el llenguatge dels adolescents, hem d'entendre molt bé això de casar les expectatives, és a dir, què els hi preocupa (...), perquè sinó el que fem és el contrari. [Caporal Goset]

Després ja m'atreviria a ficar-me en un jardí que és tot el tema dels elements materials, és a dir, jo que sé anem a fer algunes proves pilot amb ulleres de realitat virtual, perquè seria la canya, però costs/beneficis, no podem comprar 30.000 ulleres de realitat virtual ni gravar vídeos en realitat virtual a la velocitat que ho demanaria l'escola, és a dir, hem d'intentar sempre donar una aparença i un discurs de modernitat, que és el que toca, però a vegades tenim unes limitacions tècniques. [Caporal Goset]

Les habilitats comunicatives que em deies, emm els companys que estan a les ORCs, és el perfil que es busca, és a dir, és busca bàsicament habilitats comunicatives, abans que coneixements eh. Els coneixements s'aprenen, les habilitats comunicatives també, però hi ha d'haver una base (...). [Caporal Goset]

Vale, lo primer, l'objectiu, és clau, vale? Ens passa que si no portes clar l'objectiu, vas a parlar de trànsit i acabes parlant de marihuana, no passa res, no és dolent, però no has complert l'objectiu, s'entén? (...) Després, la pedagogia, com es

trasllada això, vale? No és lo mateix anar a fer un taller, que anar a fer un tu-a-tu o el que determinis eh, si tu crees en el teu projecte una altra dinàmica, la que sigui eh, l'eina pedagògica ha d'estar molt ben definida, vale? (...) Aquest tema, el tercer, que és el que et diré ara, és un tema una mica de collita pròpia, però jo crec que ha d'haver-hi una sorpresa o una experiència, no sé com dir-t'ho. És a dir, (...), hem de fer alguna cosa que sorprengui o un factor diferencial. (...) al final també necessites unes conclusions també, que les conclusions també van molt lligades a l'objectiu, és a dir, els hi posem un requadre a la guia dels Mossos que els posem "no et pots anar sense haver dit això, això i això", parla el que vulguis, espavila't (...), però si has vingut a parlar de peres, abans de marxar has hagut de dir això i això, perquè sinó jo no controlo el discurs, ja no té sentit, vale? (...) I m'atreviria a dir que la cinquena, seria això del retorn, de l'avaluació que dèiem, no? Una mica el com ha funcionat, aquest anàlisi. Això és complicat eh, això és una batalla que tenim encara pendent eh. [Caporal Goset]

Potser si que estaria bé doncs una capacitació docent en el sentit de taller del destinatari que és un jove, que és un perfil molt concret amb el qual el Mosso potser no està acostumat a dirigir-se perquè potser sí que estarà més acostumat a fer formació interna entre iguals, però potser la manera de dirigir-se al jove, el tipus d'activitat, el tipus de resposta que els hi pot donar, una formació en aquest sentit doncs pot ser una part important d'aquesta formació que plantejes, no? En el sentit d'habilitats comunicatives, o com dintre de la classe potser tractar als joves quan potser volen molestar a la classe, bueno hi ha un perfil de joves que potser poden interrompre la classe per diferents motius, com saber tractar-los, com saber conduir un grup classe de joves de diferents entorns, no? Perquè anem a escoles molt diferents amb una alumnes amb situacions molt diferents. [ISPC]

Cal conèixer també molt bé les característiques del públic, saps? Saber de quina franja d'edat anirà aquesta persona, doncs anirà a escoles de primària de cicle superior, bueno pues els alumnes també de vegades nosaltres treballem molt amb equips multidisciplinaris i potser faríem venir pues un psicòleg que els expliqués com són els nens en aquesta etapa madurativa, per exemple, no? I que els

expliqués en aquella etapa madurativa què els pots explicar, què no, quins són els límits que ells han de conèixer i més en un tema tan delicat com el que estàs plantejant, no? (...) bàsicament per captar la seva atenció i fer arribar el missatge que tu vols fer arribar, no? Recursos audiovisuals que siguin més propis de la seva edat, jo que sé, si ho poguessis fer en format Tik Tok ja tens l'atenció garantida, no? Per exemple (...) o per exemple portar un vídeo amb un testimoni d'un nen de la seva edat on ho explica en primera persona, no? (...) [ISPC]

Una part que seria les habilitats per saber elaborar una fitxa didàctica, un material didàctic i tu poder elaborar la fitxa d'una sessió. És a dir, abans d'una sessió, com jo estructuro lo que vull explicar i com arribo al final de la sessió assolint l'objectiu que m'he plantejat, no? (...) primer has de posar l'objectiu, has de mirar quines activitats et poden ajudar a reforçar aquest missatge, quins recursos utilitzaràs, tot això, dimensionar, doncs quanta estona et durarà cada cosa, quins elements faré, doncs faré un joc participatiu del que sigui, potser faré una dinàmica de grup o posaré un vídeo i després farem un debat, no? bueno, pues no sé, estructurar la sessió i cada recurs què et pot donar, això seria un important. [ISPC]

Un segon important serien les simulacions docents, és a dir, tot lo que fas durant el curs i que moltes vegades té a veure amb l'avaluació i amb si ets apte o no apte, que és com tu això ho escenifiques, és a dir, veure't a tu mateix escenificant, llavors aquí et poden corregir temes de la teva expressió verbal o no verbal, et poden donar alguna informació doncs si estàs utilitzant un llenguatge massa tècnic i no arriba per exemple a un públic no expert, o en fi, totes les devolucions que et puguin fer i que tinguin a veure amb una representació o amb un coneixement d'un cas pràctic, que és sempre una activitat docent a l'aula, un aula o en l'entorn que sigui, i que això sigui tant part de l'exercici del procés d'aprenentatge com a part de l'avaluació final (...). [ISPC]

I després el coneixement tècnic i lo que serien habilitats personals, no? per dur a terme la tasca docent, doncs com cal motivar, com arribar, com resoldre les incidències davant de l'alumnat... (...). [ISPC]

Sempre doncs és una cosa bàsica és la capacitat comunicativa, no? És una competència que hauria de tenir la persona que ve a impartir el taller. En quant a la formació, evidentment una persona que ve a impartir un taller d'un determinat tema, ja està prou especialitzat en aquell tema per ser capaç d'impartir un taller d'aquest tipus, no? [Director instituto]

Jo crec que la capacitat de comunicació que després es completa amb la empatia i la connexió amb els adolescents, que sigui d'una determinada manera, la capacitat d'establir aquesta connexió doncs és bàsica, no? (...) una persona que va a impartir un tema i és experta, això és bàsic. I després la metodologia és bàsica. Un tipus d'activitat que es faci adequada per treballar amb un adolescent, doncs clar, és bàsic. [Director instituto]

La formació jo entenc que és un requisit que ha de tenir la persona. (...) A vegades també una miqueta parlar dintre de la empatia, la connexió (...). [Director instituto]

Etiqueta: Metodología formación agentes policía

(...) la formación es obligatoria, en la mayoría de las organizaciones y especialmente las policiales, cuando se intenta imponer una cosa como obligatoria, genera resistencia. Por lo tanto, si unimos la resistencia con la obligación, podemos decir que el impacto que produce la formación en la plantilla es negativo. Es negativo por ese punto de vista. [Caporal Guil]

Pues bueno, la gran resistencia que plantea la plantilla es que, es el diseño de que la formación se condense en 4 días seguidos en los cuales la platilla teóricamente tiene fiesta, no? La manera de que tuviese un encaje positivo en toda la plantilla, sería distribuir esos días formativos a lo largo de las diferentes semanas y meses del año, sería el mejor impacto positivo que podría tener. Redistribuir la manera en que están organizados los días lectivos para que los agentes y la plantilla en general tuvieran una percepción diferente, aunque la formación siguiera siendo obligatoria, pero estaría distribuido de una manera diferente. [Caporal Guil]

Se intenta que la formación sea una combinación de la práctica y la teórica. Generalmente la gran parte de las sesiones formativas se inician con una parte teórica y finalizan con una parte práctica (...) Un 60-40 podríamos decir. 60 la teoría, 40 la práctica aproximadamente. [Caporal Guil]

Como es una materia que todavía no se ha impartido nunca, hablo un poco desde el desconocimiento, no? Supongo que se podría aprovechar lo que funciona bien actualmente e implementar algún tipo de nueva visión a la formación. [Caporal Guil]

Se previó la posibilidad de implantar el Moodle, de hecho, (...) si no hubiéramos estado en la situación de pandemia y emergencia sanitaria, de hecho, a día de hoy ya hubiera estado en funcionamiento. Es decir, la previsión de entrada en funcionamiento de esa plataforma está prevista para febrero del año 2021, es decir, que a lo largo de este año ya se hubiera desarrollado y la previsión inicial era que sobre finales de enero-principios de febrero la plataforma Moodle/aula de Policía Municipal ya iba a estar en funcionamiento. (...) El plan, pues eso, el plan a medio plazo era el compaginar la formación presencial con la virtual. (...) De hecho, muchos de los agentes en los cuestionarios de evaluación solicitaban también la posibilidad de que la jefatura pudiera impartir cursos a distancia. Es una manera que en cierta manera garantiza al policía poder obtener una formación las 24 horas del día en cualquier lugar en el que se encuentre (...).[Caporal Guil]

De nada sirve que rellenes una pizarra o un Power Point con muchos conceptos si no sabes explicarlos o si ni tú mismo o misma no los entiende, no? Por eso que se requiere unos previos conocimientos, y básicamente pues eso, una buena interacción con el alumnado, con el refuerzo de un buen método audiovisual. [Caporal Guil]

Jo lo que penso és que hauria de ser una cosa molt continuada, que no es deixi passar. (...) La formació hauria de ser una cosa molt continuada i molt que no parís, que sempre en el moment que es pugui es continuï fent i si s'han de repetir coses, s'han de repetir per a que no t'oblidis (...). Penso que hauria de ser més continu,

com s'està fent ara. Ara s'ha començat amb una dinàmica de que cada X temps anem fent cursos i coses, que ja està bé, el que passa que ara amb tot lo del COVID ha quedat tot parat, però penso que si, que la formació quanta més millor i pues això, d'una manera continuada, no? Que no sigui allò puntual i ja està. [Agente Masnou]

Llavors, el que és important quan fem un curs amb aquests elements, l'avaluació també és en aquesta línia. (...) Tu si ets el formador, tens una doble prova diguem, hi ha una prova que és de contingut, i una prova que se sembla a lo que tu faràs, llavors, per exemple com a examen hi ha preparar una sessió, com l'estructures, com la prepares i com la presentes, llavors se t'avalúa doncs això, la capacitat de en una sessió de treball com dividir-la a l'objectiu de la sessió, a les activitats que faré per aconseguir-ho, exemples o propostes, continguts, si utilitzaré un Power Point, si utilitzaré un altre mitjà audiovisual; és a dir, la fitxa didàctica de la sessió que jo faré amb els objectius i tot que estigui clar i després com d'això faig una primera exposició i jo et valoro la capacitat comunicativa, si faig arribar bé els coneixements tècnics, si faig arribar bé el missatge o no, si he estructurat bé el meu discurs o no (...). [ISPC]

Etiqueta: Temporalización formación agentes

Por mi experiencia formativa (...), generalmente gran parte de los cursos se distribuyen en 25 horas lectivas, que es aproximadamente a lo que equivale un CETS, un crédito universitario, no? Por lo tanto, soy del parecer, del pensar que cada acción formativa debería contener como mínimo 25 horas lectivas. [Caporal Guil]

En sesiones de 8 horas (...), que sería la jornada laboral de un policía, es lo que daría de si esa jornada con sus respectivos descansos, vale? Pero quizá haciendo esa formación los lunes por decirlo de alguna manera, cada lunes de cada semana o de cada mes, serían acciones formativas, se establecería como obligatoria dentro del horario laboral y de una manera periódica, la percepción de la gente es que se está formando de una manera continua, no que hacen cuatro días de formación

condensados en una semana y una vez únicamente al año. [Caporal Guil]

[¿Y si fueran sesiones de 4h diarias?] ¿Y qué hacemos con el resto de la franja horaria? (...) Desfragmentar un servicio, lo digo por la complejidad que supone para un agente de policía y para un mando que el policía entre de servicio, facilitarle el servicio, facilitarle los medios, eh...para... únicamente trabajar cuatro horas, desmontar todos esos medios que se le ha dado para qué? Para que otro grupo vuelva a trabajar esas cuatro horas, no? Realmente, a nivel organizativo no lo veo viable (...). [Caporal Guil]

Possiblement tot més intensiu, a lo millor depèn de què siguin els tallers, també ho vas captant més, perquè estàs més centrat en el tema de a veure avui què toca, a veure avui què fem, enllacem determinades informacions... No, no està mal tampoc, eh intensiu, no està mal (...). [Agente Masnou]

Habitualment ho fem intensiu, perquè no tots els cursos, però sí la majoria (...), perquè ens és molt més pràctic. Normalment són cursos que duren 5 dies de 5 hores diàries, unes 20-25 hores (...) i ho estructurem en una setmana tot. És més fàcil de cara als serveis també, trenques menys els serveis i saben que durant una setmana tenen aquella persona formant-se. [ISPC]

Etiqueta: Metodología impartición talleres escuelas

Nosaltres ens recolzem en Power Point, uns DVDs pels petits que són uns cursos de dibuixets animats molt curts que són coses del comportament que tenen aquests personatges i a partir d'aquí expliquem, preguntem què us sembla, què no han fet bé i a partir d'aquí es va explicant i interactuant. (...) També es fan escenes amb per exemple el tema del pas de vianants que s'explica perquè hi ha un problema molt greu perquè la gent no sap com s'utilitza, pues bueno, és una miqueta que em diguin com ho haig de fer i jo vaig fent com ho faria, si no em diuen els passos bé, ells mateixos veuen que faig una sèrie de coses que portarien a que m'atropellessin i tota la classe amb això es va engrescant. Al principi no participen, però a la que veuen que no passa res, que tot val, que totes els dubtes que

tinguin els poden explicar, vas veient que tots volen participar, és molt participatiu, la veritat és que sí. [Agente Masnou]

Després el que sí que és una miqueta diferent és el que es fa a 5è, que aquí és com veus el risc i llavors s'acopla una miqueta el tema del bullying. El que aquí es fa llavors són 4 grups a la classe i cada grup s'ha de posar una miqueta d'acord entre ells amb el tema del risc o del que pensen sobre una determinada qüestió que surti, no? I allà sí que es fa una miqueta de debat, allà és més parlar, depèn també del ritme que porti la classe i del tema que més l'interessi a la classe, d'això es va parlant. Clar, jo també porto un guió per si la cosa no s'engresca, pues engrescar-la tu o també canalitzar-la tu, però és una miqueta a demanda de lo que a la classe li vagi interessant (...).[Agente Masnou]

Una de les eines pedagògiques més importants que ara t'explicaré és el peer mentoring, que formem a menors per a que siguin aquests menors els que els hi expliquin als seus companys i llavors no va el poli a explicar-t'ho, venen els teus companys. Perquè el discurs, està estudiat que quan ve dels iguals, penetra molt més (...). En general, els adolescents rebutgen l'autoritat, perquè l'adolescència és una mica de rebuig, no? A tot el que sigui autoritat (...), per tant, quan un company diu "això que dius, a mi em va passar" i posen l'exemple, això els companys, això és petroli, perquè els companys ho assimilien (...) i aquí és on entra el tema. [Caporal Goset]

Fem tres tipus de dinàmiques (...): un és el power point, que és que ve el mosso, posa el power point i explica, seria el mode tradicional. A la gent jove això ja no li agrada gaire, el llenguatge ha de ser més visual, però el tenim perquè també funciona amb els adults i amb altres, és una dinàmica viable, tu tries quan la fas servir i quan no. La segona dinàmica és el taller, el taller ja és a partir d'un vídeo o d'una situació explicada d'un cas paradigmàtic, fas que la gent reflexioni i es posicioni i vagin ells mateixos desgranant el cas i generant el discurs de prevenció (...), evidentment hi ha un guió establert, acotat perquè doni temps en uns 50 minuts normalment, vale? Amb uns objectius pedagògics i tal (...). I després està el que et comentava de tu a tu, el peer mentoring que seria una formació entre iguals,

una formació en cascada. Si vols fer un tu a tu, a nivell de recursos és molt costós, és a dir, hem d'anar tres dies a formar menors de normalment tercer d'ESO i com que hem d'anar tres dies, pues a lo millor sempre va el mateix mosso, a vegades van tres, a vegades s'ho reparteixen, vale? Depèn del que puguin fer (...) són tres sessions de formació i quan això acaba, quan els de tercer fan la formació als de primer d'ESO, també intentem que hagi un mosso allà, al menys el primer dia, per una mica controlar que no se'n vagi de mare i que realment ho hagin assimilat i que siguin referents positius, això ho fem sempre amb un mestre o tutor (...). però per recursos no ho podem fer sempre. [Caporal Goset]

Doncs que hagi un escalfament, una presentació, introducció del tema, el desenvolupament, les conclusions, la participació en activitats conjuntes (...). [Director instituto]

Etiqueta: Cambios impartición talleres escuelas por pandemia

Molt, molt, hi ha escoles que no han demanat però hi ha altres que sí i bueno, sí que és cert que tenen els grups dividits i que si eren dos grups, ara són tres (...). La metodologia s'ha hagut d'adaptar, perquè si abans es feia una classe teòrica i l'altra pràctica, la pràctica no es fa, només fem la que jo vaig a fer l'explicació i ja està, l'altra no perquè era més de contacte (...). [Agente Masnou]

De manera brutal, brutal vol dir que, tinc les xifres allà, però no sé, es que et diria una barbaritat. Amb educació hem parlat de a veure com ho volien fer, llavors nosaltres no hem prohibit en cap moment les xerrades, però tampoc les hem incentivat ni les hem impulsat, és a dir, si un centre educatiu es veu capacitat, el mosso també, es donen totes les garanties de seguretat i tataratatá, vale, però des del cos de Mossos no es dirà per què heu fet menys xerrades, perquè és lo que hi ha. [Caporal Goset]

En canvi, els contactes amb entitats, els estem aconseguint mantenir a través d'eines telemàtiques, però la xerrada, lo que és la xerrada de prevenció, emm estem modificant els sistemes pedagògics per intentar, hem fet alguna prova pilot,

que t'ho puc comentar aquí però que sàpigues que això no està instaurat, vale? Però la dinàmica haurà de ser diferent, tipus una gamificació, un joc a l'aula que a nivell telemàtic els alumnes puguin participar des de la pantalla del seu PC o d'es d'una d'això i el mosso pot estar allà o no, pot estar de manera remota, a través d'unes preguntes de delictes i tal, a partir d'aquí, induïm un discurs de reflexió i tal, però potser és una dinàmica que dura 40 minuts i l'ambició és la justa, és a dir, tocar tres conceptes i gestionar un espai en el que el policia estigui un quart d'hora vint minuts per les preguntes que pugui haver-hi. [Caporal Goset]

Encara no s'ha fet i sí, s'han reduït intervencions dintre del centre, però tampoc pel motiu de la pandèmia de l'accés al centre dels tallers externs, (...) sinó perquè la mateixa organització de les entitats (...) no han trobat la forma d'organitzar-se, alguns sí que s'han organitzat, però no molts (...). Amb la organització d'aquests grups bombolla, doncs clar, els grups bombolla no s'haurien de barrejar amb altres grups bombolla i abans sí que fèiem algunes activitats doncs que posàvem dos grups a la vegada (...) i això sí que ha canviat en el sentit que ho hem hagut de reorganitzar i en comptes de fer una sessió per tots els alumnes, doncs hem de fer cinc sessions, per exemple. (...) [Director instituto]

Etiqueta: Solución situación complicada aula escolar

Vam haver de parar i parlar amb el professor i dir mira, què està passant, perquè clar, arribes a fer una xerrada i lo que no pots és estar fent fora els alumnes o renyant tota l'estona o clar, arriba un moment que... i sí que és cert que vam parlar amb ell i sí que tenia algun problema i que ho sentia molt però que la cosa estava així. Vam tornar a entrar a la classe i vam ser molt clares de si no us interessa, marxem i a qui li interessi que ho digui i ens quedem, i ens va sorprendre perquè quan van veure que estàvem en aquest plan de dir si no us interessa marxem, no fem res aquí, van començar a aixecar mans, gent que sí que volia que féssim la xerrada, van quedar un grupet que eren els que estaven boicotejant la classe, que suposo que eren els de sempre, i bueno amb aquella gent es va parlar de si no voleu, sortiu o dormiu o feu el que vulgueu, però si aquesta gent sí que vol que fem la sessió, doncs la fem, cal respectar-ho. [Agente Masnou]

I al final sí que es va poder fer, evidentment super ràpid perquè va quedar molt poc temps, però bueno, al final va ser així. Va ser la única classe que ens vam quedar que vam dir ostres, aquí tenen un problema greu (...).[Agente Masnou]

El problema que pot haver-hi a l'aula és de disciplina, d'algun alumne que li és igual el que li expliquis, que no respecta ni la dinàmica ni res, i llavors com ja tenim al tutor a l'aula, que li demanem que es quedi, això ja ho pot solucionar o ho solucionem entre els dos. [Caporal Goset]

Però si em permets que surti una mica del tema d'Internet, això ens ha passat amb temes de violència de gènere/masclista i amb temes de tallers que fem amb persones amb discapacitat, que quan estem explicant temes d'abusos sexuals o del que sigui, se'ns desmunten allà eh, perquè el que et comentava abans, s'acaben de donar compte, acaben de detectar que el que els hi va passat o els està passant, té un nom, és un delictes i li està fent algú que pot ser molt proper del seu cercle. Per això acostumem a anar dues persones. Quan passa això intentem que un dels dos mossos, el que no està fent diguem la presentació, si cal doncs traiem aquest alumne del aula, de manera discreta, amb qualsevol d'això i ho comencem a tractar des d'un punt de vista de víctima, que ens expliqui què està passant, per què plora o per què ha sortit, que a vegades són ells els que surten de l'aula i llavors un de nosaltres va al darrera i veus que se'n va plorant al lavabo o el que sigui i allà t'ho expliquen tot. Vull dir, la finalitat d'anar dos és aquesta, és no haver d'interrompre la dinàmica quan poden passar coses d'aquestes. [Caporal Goset]

Ficar unes condicions, és a dir, si volem treballar, hem de complir unes condicions com que dues persones no poden parlar a l'hora, respectem el torn de paraula i tothom pot participar en el taller amb aquestes condicions. Clar, una persona, un alumne que en una situació determinada que surt un conflicte d'un alumne que no funciona, que no fa cas, que no accepta aquestes condicions, doncs en aquests casos hi ha diferents formes d'actuar, no? Des de treure a l'alumne un moment perquè està distorsionant i per a que els seus companys no pateixin aquesta distorsió, doncs se'l parla de forma separada o amb un expedient disciplinari (...). [Director instituto]

Etiqueta: Importancia propuesta

Decirte que todo esto que estás planteando, en este momento de desarrollo en lo que es la policía de Cataluña, puede tener un gran impacto. Es decir, (...), la policía del día de hoy está preparando la policía de Cataluña que funcionará en el año 2030, por ponerte un ejemplo, vale? Todo lo que se pueda proyectar ahora, se hará en beneficio de cómo debe funcionar la policía en el año 2030 (...) este tipo de formación y este tipo de planteamiento puede tener mucha cabida en lo que es el acompañamiento y en el transcurso de ese camino, no? (...). [Caporal Guil]

Si tens pensat fer aquesta formació, jo la veig molt interessant, molt interessant perquè hi ha moltes coses que sí, que pots buscar informació, però sempre una persona que estigui realment amb aquest tema, que el conegui bé, que el domini, que t'expliqui determinades coses, i molt més al gra, molt més directe, penso que és molt enriquidor. [Agente Masnou]

I a banda de que agradi o no agradi, detectem una necessitat constant de no només els joves, sinó també dels pares, comerciants, d'entitats, sobre el tema. És a dir, tothom vol saber d'Internet, perquè són delictes nous, són problemes nous, veuen perills abstractes, altres més concrets, sempre tenen moltes preguntes (...). [Caporal Goset]

Anexo 4: Antecedentes

Anexo 4.1. Programas de formación policial.

Programa	Objetivos	Metodología	Contenidos
<i>“Pla de formació del servei de la Policia Municipal 2017-2019”</i> (Policia Municipal de Sabadell)	- Creación de una cultura organizativa orientada a la ciudadanía. - Cumplimiento de las expectativas de los responsables políticos hacia el servicio, los mandos, facilitar el cumplimiento de las expectativas de los mandos hacia los trabajadores. - Facilitación de la promoción y el desarrollo de una carrera dentro de la organización. - Incrementar el interés por la formación y facilitar el acceso. - Dar respuesta a necesidades concretas de formación. - Identificación del estilo de dirección con su cultura y valores. - Retención y potenciación del talento. - Otros a definir.	Las formaciones son planificadas en función de la demanda de los agentes a través de una encuesta previa. 4 días de formación obligatoria, dentro del calendario de cada área/unidad, en horario de 9 a 14h y de 15 a 18h, con media hora de descanso a media mañana, computando 36 horas de tiempo de trabajo.	- Normativas. - Herramientas de trabajo y marco de referencia. - Relación de los lugares de trabajo. - Objetivos del plan. - Servicio de la Policía Municipal. - Ámbitos de actuación. - Encuesta. - Calendario de las acciones formativas. - Conclusiones. - Anexos.

<i>“Formació de personal formador. Curs d'Educació Viària I” (ISPC)</i>	Facilitar los recursos técnicos y pedagógicos necesarios para la formación de niños y jóvenes en materia de educación vial en el ámbito escolar, así como de otros colectivos.	6 unidades formativas con una duración de 60 horas.	1- ¿Por qué es importante la educación para la movilidad segura? 2- Ser monitores/as para la movilidad segura. 3- Aprendizaje y desarrollo a lo largo del ciclo vital. 4- El modelo pedagógico: cómo enseñar y aprender. 5- Diseñar e impartir, paso a paso. 6- Prácticas en el aula. <i>Trabajo de:</i> conocimientos teóricos del tema, competencias docentes, desarrollo humano por etapas, proceso de aprendizaje, papel del monitor, comunicación verbal y no verbal, motivación del grupo, herramientas metodológicas, ejemplos de programaciones y sesiones didácticas del tema.
<i>“Formació de personal formador. Curs d'Educació Viària II” (ISPC)</i>	Aportar los recursos técnicos y pedagógicos necesarios para la formación en materia de educación para la movilidad segura.	6 unidades formativas con una duración de 60 horas.	1- La educación para la movilidad segura: un modelo de prevención centrado en la persona. 2- Aprendizaje y desarrollo a lo largo del ciclo vital. 3- El modelo competencial de movilidad segura. 4- Diseñar e impartir, paso a paso. 5- La evaluación de la formación. 6- Prácticas en el aula. <i>Trabajo de:</i> conocimientos teóricos del tema, desarrollo cognitivo/ actitudinal/ emocional por etapas, personalidad y aprendizaje según edad, competencias del formador, liderazgo de grupos, creación de programas y sesiones didácticas, evaluación e instrumentos de evaluación, elaboración de un proyecto de sesión como práctica de la formación.

<i>"Internet Segura. Les xarxes socials. Proposta didáctica "</i> (Mossos d'Esquadra)	Proporcionar una guía de la estructura a seguir en una sesión en una escuela.	Se trata de una guía escrita, destinada al agente de Mossos d'Esquadra que debe impartir un taller sobre redes sociales en una escuela, en el marco del programa de "Internet segura"	- Objetivo de la sesión. - Esquema de la sesión. - Explicación y guía de desarrollo de cada actividad incluida en el esquema de la sesión, junto con opciones de respuestas correctas y herramientas explicativas y de guía del discurso. - Conclusión de la sesión. - Aclaraciones y dudas. - Evaluación. - Fichas de las actividades.
--	---	---	---

Fuente: Elaboración propia

Anexo 4.2. Programas de prevención de la ciberdelincuencia.

Programa	Objetivos	Metodología	Actividades	Resultados-evaluación
<i>"CiberApp"</i> (Rodríguez, Fernández y Bautista, 2017)	Reducción de las tasas de cibervictimización en menores de la provincia de Alicante. Basado en la premisa "Aprender para saber Prevenir y poder Proteger": a) aprender a identificar conductas amenazantes y de riesgo en el ciberespacio y estrategias frente a ellas; b) prevenir posibles ciberataques atendiendo a sus características particulares; y c)	<i>Sesiones:</i> 66 sesiones informativas de 50 minutos (59 con menores y 7 con sus progenitores y educadores) en 8 centros. <i>Muestra:</i> 1.575 estudiantes de ESO.	Sesiones teórico-prácticas, interactivas y participativas, haciendo uso de apoyo audiovisual, haciendo especial hincapié en los ciberdelitos económicos (fraude en compra, infección por malware, estafas...) y sociales (ciberacoso, ciberacoso sexual y control de pareja). <i>Formación:</i> 1. Exposición de los riesgos y amenazas a los que se enfrentan los menores según sus conductas de riesgo en el ciberespacio, a partir de los datos sobre prevalencia. 2. Enseñar estrategias que favorezcan un uso seguro de internet. 3. Facilitar tanto estrategias de afrontamiento como recursos disponibles para denunciar.	Reducción en los menores de la intención de hacer las conductas de riesgo evaluadas y para potenciar su autoprotección frente a ellas. <i>Instrumentos de evaluación:</i> cuestionario

	proteger de dichos ataques realizando un uso seguro de las TIC.		4. Entrega de un folleto con 10 estrategias de protección en el ciberespacio, con información sobre recursos de apoyo y denuncia en la Red. <i>Trabajo de:</i> empatía (a través de ejemplos reales en los que deben ponerse en el lugar de la víctima), capacidad de afrontamiento, comunicación, intercambio de experiencias personales, habilidad para afrontar situaciones de riesgo, reconocimiento de situaciones no seguras en Internet, capacidad para eludir el acoso entre iguales y adultos, y habilidades de resolución de conflictos.	diseñado <i>ad hoc</i> para medir la frecuencia con la que los participantes llevaban a cabo comportamientos de riesgo en Internet (pretest), y la frecuencia con la que tenían intención de hacerlo en el futuro (postest).
“Ciberprograma 2.0” (Garaigodobil y Martínez-Valderrey, 2014)	Prevenir y/o intervenir en situaciones de acoso presencial y electrónico. Objetivos específicos: a) identificar y conceptualizar bullying/cyberbullying, y los tres roles implicados en los fenómenos; b) analizar las consecuencias del bullying/cyberbullying para víctimas, agresores y observadores, potenciando la capacidad crítica y de denuncia ante el conocimiento	<i>Sesiones:</i> 19 sesiones de 1h durante un curso escolar. <i>Muestra:</i> 176 adolescentes entre 13 y 15 años (3º y 4º ESO). Diseño cuasi-experimental.	Mediante dinámicas de grupo para estimular el desarrollo de la actividad y el debate como <i>role playing</i>, torbellino de ideas, estudio de casos, discusión guiada mediante la formulación de preguntas, etc. También se pueden proyectar diapositivas con casos prácticos y que por grupos deban analizar la situación atendiendo a ciertas cuestiones planteadas en una ficha de actividad (ej.: sentimientos, surgimiento y desarrollo del conflicto, personas implicadas y estrategias de afrontamiento) y deberán escribir una “carta” a la víctima o al agresor con consejos y soluciones para cambiar el final de la historia, después se debate.	Estimulación de una mejora significativa en diversas cogniciones, emociones y conductas asociadas al desarrollo socioemocional y a la disminución de la violencia. <i>Instrumentos de evaluación:</i>

	de estas actuaciones; c) desarrollar estrategias de afrontamiento para prevenir y reducir conductas de bullying/cyberbullying; y d) otros objetivos transversales como desarrollar variables positivas (empatía, escucha activa, habilidades sociales, control de la ira-impulsividad, resolución de conflictos positiva, tolerancia, etc.).			Cuestionario de Evaluación del Programa CEP-Cyberprogram-2.0.
"ConRed" (Del Rey, Casas y Ortega, 2012)	a) Mostrar la importancia de un buen conocimiento de los mecanismos de seguridad y protección de los datos personales en Internet y las redes sociales para que no exista un mal uso de ellos; b) aprender a realizar un uso seguro y saludable de la Red conociendo los beneficios que nos puede aportar; c) conocer la prevalencia del fenómeno del ciberacoso y otros riesgos en la educación secundaria; d) prevenir la implicación como víctimas o agresores del	<i>Sesiones:</i> varias sesiones en 3 meses <i>Muestra:</i> 595 (grupo experimental) y 298 (grupo cuasi-control) estudiantes de secundaria.	Ámbitos: a) Internet y las redes sociales, b) beneficios de su uso y competencia instrumental, y c) riesgos y consejos de utilización. <i>Formación:</i> 1. Exploración de ideas y conocimientos previos sobre manejo, funcionamiento y uso de Internet; 2. Abordaje de las oportunidades de la participación en redes sociales y a la privacidad e identidad en las redes sociales, indagando en la importancia y consecuencias negativas que puede conllevar no poseerlas; 3. Trabajo de la prosocialidad y solidaridad en el uso de las redes sociales, haciendo especial hincapié en los principales riesgos de las redes y consecuencias de un uso inadecuado; 4. Principales estrategias de afrontamiento sobre problemas en estos medios y los principales consejos	Reducción de la implicación en el cyberbullying, disminución del uso excesivo o riesgo de adicción, y ajuste en la percepción sobre el control de la información personal vertida en las redes sociales. <i>Instrumentos de evaluación:</i>

	alumnado en acciones de agresión, acoso, difamación, etc. en las redes sociales; e) fomentar una actitud de afrontamiento y de ayuda hacia las personas involucradas en episodios violentos o nocivos en Internet; f) descubrir cuál es la percepción del control que poseen sobre la información que comparten en las redes sociales y g) prevenir el abuso de las TIC y mostrar las consecuencias de una dependencia tecnológica.		para el buen uso de las TICs.	European Cyberbullying Questionnaire, adaptación del Cuestionario de Experiencias relacionadas con Internet (CERI), y la escala Perceived Information Control.
<i>“Proposta d’activitats adreçades a centres educatius de secundària, batxillerat i CF de grau mitjà”</i> (Mossos d’Esquadra, 2018)	Hacer llegar de primera mano toda la información que ayude a la comunidad educativa a prevenir hechos de los cuales los alumnos pueden ser víctima, ofrecer herramientas de calidad y conocer a su policía.	<i>Sesiones:</i> número variable según el tema de la sesión. Duración entre 60 y 90 minutos. <i>Destinatarios:</i> Alumnos de ESO, bachillerato y CF grado medio (según el tema	Guía de actividades de diferentes temáticas, relacionadas con ciberdelincuencia: Internet Segura para jóvenes; Internet Segura para madres, padres y docentes; Internet Segura Cápsulas; Internet Segura Redes Sociales; Internet Segura de Tu a Tu. La metodología es variable según el taller: informativa, participativa con reflexiones y debate, formación de alumnos mentores, etc. <i>Formación:</i> riesgos de Internet, ventajas y desventajas de Internet, normativa, consejos básicos, facilitación de herramientas y recursos para navegar por Internet de forma segura; configuración de los equipos según	No disponible.

		de sesión)	seguridad y privacidad, funcionamiento y riesgos de las redes sociales, responsabilidad, etc.	
<i>“Jornadas escolares para un uso seguro y responsable de la red” (is4k, 2019)</i>	Formar y capacitar tanto a profesores como alumnos para que éstos hagan un uso seguro y responsable de Internet.	<i>Sesiones:</i> - Educadores: 1 sesión de 3h. - Alumnos: 2 sesiones de 50 minutos. <i>Participantes:</i> - Educadores: entre 10 y 25. - Alumnos: alumnos desde 2º primaria hasta 2º ESO.	Jornadas gratuitas. Temáticas sobre privacidad, identidad digital y reputación, netiqueta (comportamiento en línea), gestión de la información y acceso a contenidos inapropiados, ciberacoso, protección ante virus y fraudes y uso excesivo de las TIC: 1) “Vivimos en red”: Respeto a los demás y el fomento de las habilidades sociales. 2) “Tu información vale mucho”: privacidad, protección de la propia información e imagen, construcción identidad digital positiva. 3) “Controla la Tecnología”: protección de dispositivo y servicios online, gestión de contraseñas, opciones de seguridad y protección frente a aplicaciones potencialmente peligrosas. 4) “Mira más allá de tu pantalla”: espíritu crítico, comprender cómo funciona Internet y análisis de las motivaciones de las personas con las que se interactúa a través de la Red. 5) “Sabes elegir”: responsabilidad y espíritu crítico, capacidades esenciales para los menores. 6) “Comenzamos con ciberseguridad”: conocimientos en seguridad y uso seguro para evitar los riesgos y aprender a utilizar la Red de forma positiva.	No disponible.

“TICmenoRes. Programa para la prevención de riesgos y el uso adecuado de las TRIC” (Agencia de la Comunidad de Madrid para la Reeducción y Reinserción del Menor Infractor, 2016)	1) Fomentar en los menores y jóvenes un uso adecuado de las TRICs, a la vez que se les informa de sus derechos y obligaciones. 2) Trabajar la identificación de los potenciales riesgos del uso de las TRICs y las formas de protegerse, al tiempo que se les conciencia para que eviten o desistan de un uso inadecuado.		Posibilidad de desarrollarse de forma individual o grupal, según necesidades. Se realiza un cuestionario inicial para evaluar los conocimientos y actitudes de los propios menores hacia los temas a tratar. 3 módulos: 1) “Conocer”: - Cuestionario inicial - Yo físico y yo digital - Uso responsable de las TRICs - Cierre y generalización 2) “Otros usos”: - Las TRICs como instrumentos de ocio - Currículum 2.0 - La búsqueda de ayuda 3) “Prevenir y evitar”: - Robo de identidad - Contraseñas, protección de la privacidad y reputación online - Ciberacoso - Sexting y sextorsión - Grooming - Phishing y hoax (estafas online) - Virus y malware - Actividad de cierre y evaluación	No disponible.
--	---	--	---	-----------------------

Fuente: Elaboración propia

